

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198156

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY
HYDERABAD (DECCAN)

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆಯ ೫೭ನೆಯ ಕುಸುಮ

ಮೋಡಗಳು

(ಏಳು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ)

೪

ಬರೆದವರು:

“ ಶ್ರೀ ಸ್ವಾಮಿ ”

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿ
ಧಾರವಾಡ

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೪೨

ಜಿಲೆ ೧ ರೂಪಾಯಿ

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಾರರು:

ಶ್ರೀ. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಎಂ. ಎ.

ಶ್ರೀ. ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ಎಂ. ಎ. ಬಿ./ಟ.

ಶ್ರೀ. ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಬಿ. ಎ (ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್)

ಸಂಪಾದಕ:

ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿ

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಧಾರವಾಡ

ಮುದ್ರಕರು

ಕೆ. ಜಿ. ರಾಯದುರ್ಗ

ಮೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ

ಧಾರವಾಡ

ಬಿನ್ನಹ

ಚಿತ್ರಭಾನು ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣಮಾಸವು ಒಂದಿತು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ಜೋಶಿಯವರಿಂದ ಕಾಗದಗಳು, ಕತೆಗಳು ಬೇಕೆಂದು, ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿದುವು. ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿನ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಬಾಲಾರ್ಕನ ಮುಂದೆ, ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಇಲ್ಲವೆ ಮನಸಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿದ, ಸಪ್ತ 'ಮೋಡ'ಗಳನ್ನು ಕುಣಿಸಿ, ಒಂದ ಸಪ್ತವರ್ಣದ ಇಂದ್ರ ಧನುವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಂದಿಡುವಂತೆ ಅಂದು ಅವರಿಗೆ ಅರುಹಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ 'ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ'ಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಂದೆ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಿಂದಿಟ್ಟೆ. ಶ್ರೀಮಾನ್

ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರೇ ಇಂದೂ ಈ 'ವೋಡ'ಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರುವರು. ಉಪಕಾರಿಗಳಾದ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಚಿರಋಣಿ.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದ ಪೂಜ್ಯರಾದ ರಾಜಸೇವಾಪ್ರಸಕ್ತ, ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಮತ್ತು ಮಾತೃಶ್ರೀ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಪಂಕಜಮ್ಮ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಈ 'ವೋಡ'ಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸೇವಾಸನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಧನ್ಯನು.

'ವೋಡ'ಗಳಲ್ಲಿನ 'ಮಾಯಾ'ಗೆ ಧರ್ಮಪದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಆಧಾರ; 'ಸತಿ'ಗೆ, ರಜಪುಟಾಣದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೂಂದಿ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಮಾಡಿದ ಕಡೆಯ ಸತಿಯೇ ಆಧಾರ; ಉಳಿದವಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮನಗಳು ಆಧಾರ! 'ಪತಿಪರಾಯಣೆ'ಯು ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕತೆ; ಮಿಕ್ಕವೆಲ್ಲಾ ಈ ವರ್ಷ ಬರೆದುವು.

'ವೋಡ'ಗಳಿಗೆ ಆಮೋಘವಾದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ 'ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಲ್' ವಿನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಕಾಕ ಬಿ ಎ (ಆಕ್ಸ್‌ನ್) ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

ಸೊಗಸಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಮುಖಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಚಿತ್ರಶಿಲ್ಪಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ರಾಘವೇಂದ್ರರನ್ನೂ, ಆ ಚಿತ್ರದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕೋಲಾರದ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನ ಚಿತ್ರಕಲಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ನಾಥ ಅಯ್ಯರವರನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದು ನನ್ನ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ.

'ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ'ಗೆ ಆದರವಿತ್ತಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಬಾಂಧವರು 'ವೋಡ'ಗಳ 'ನೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ

ಮುನ್ನುಡಿ

‘ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ’ ಎಂಬ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಒರೆದು ಹೆಸರು ಗೊಂಡಿದ್ದ ಗೆಳೆಯರಾದ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರು ಈಗ ‘ಮೋಡಗಳು’ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಜನತೆಗೆರ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಓದುಗರು ‘ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ’ಯನ್ನು ಯಾವ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಂಡರೋ ಅದೇ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ—ಅದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ—ಕಾಣುವದರಲ್ಲಿ ಸೂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಕತೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ವಸ್ತು ನಾಪೇನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಕತೆಗಾರರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಜೀವನದ ಆಶೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ನಿಲುವು-ಗೆಲುವುಗಳನ್ನೂ ಈಗಾಗಲೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯುತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಗಿದಷ್ಟು ಆಳವಿದೆ; ನಡೆದಷ್ಟು ದಾರಿಯಿದೆ. ‘ಮಾಯಾ’ ಎಂಬ ಕತೆಯು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಮಾರ್ಗ

ದಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಡೆದ ದಾರಿಯಾದರೆ ' ಪತಿ ' ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡಿಗರು ಇನ್ನೂ ವರೆಗೂ ತೆರೆಯದಿದ್ದ ಇತಿಹಾಸದ ಬೇರೊಂದು ಪುಟವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ' ಬೇಟೆ ' ಎಂಬ ಕತೆಯು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಜೀವನವು ಯಾವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಿಗುರೋಡೆಯಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ಒಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತಂದರೆ ' ನಂಜಮ್ಮ ' ಹಾಗೂ ' ಗೋಧೂಳಿ ಲಗ್ನ ' ಎಂಬ ಕತೆಗಳು ಹಳ್ಳಿ-ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಕೆಳಗಿನ ವರ್ಗದವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಯನ್ನು ಆಚ್ಚಳಿಯದೆ ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ ' ಪತಿಪರಾಯಣೆ ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯು ಮಧ್ಯಮವರ್ಗದವರ ಜೀವನದ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುತ್ತದೆ. ' ವಿಷಮಶೀತಪ್ಪರ ' ಎಂಬ ಕತೆಯು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಜೀವನವನ್ನೂ ಧರ್ಮಾಂತರದ ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳನ್ನೂ ತೆರೆದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಭಾಳಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕತೆಗಳುಳ್ಳದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ದೈವಿಕತೆಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ಒಡಮೂಡುವ ಹಾಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೈವಿಧ್ಯವೂ ನೆಲೆಸಿದೆ. ಅಜೇಜಾ ಬೇಗವ್ ಸಂತಹ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮಾಯಾಸಂತಹ ಯೋಗಿನಿಯ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಲಾಜಾಲವು ಹಬ್ಬಿದೆ. ನಡುವೆ ಉಮಾದೇವಿ, ಸರೋಜ, ಈರಿ, ಕಮಲ, ನಂಜಮ್ಮ, ಬೂಂದಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಮೊದಲಾದ ವನಿತೆಯರು ಸುಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಇಂದಿರೆಯೂ ಸಹ ಆಕರ್ಷಕಳಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಪತ್ರದ ನೆವದಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೊನೆಯ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದರೂ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನಳ ಪಾತ್ರವು ಡಾಕ್ಟರ್, ಸಿಸ್ಟರ್, ಇಲ್ಲವೆ ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರ ಕಥನಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೋಹಕತೆಯಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೊಡನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವ ಗುಣವು ಅವರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಸ್ವಭಾವ ನಿರೂಪಣದ ಆಳವು ಇಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದಾಗಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರವು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ಪಾತ್ರನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅವರ ಕೈ ಸಡಲಿದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಮಾಯಾ,

ನಂಜಮ್ಮ, ಉನಾದೇವಿ, ಬೂಂದಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳ ನೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಜೀವಕಳೆಯಿದೆ ನಂಜಮ್ಮ, ಬೇಟೆ, ಗೋಧೂಳಿ ಲಗ್ನ ವಿಷನುಶೀತಜ್ವರ, ಮೊದಲಾದ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ನಡೆನಳಿಕೆಯ ಕೆಲವೊಂದು ಪರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಬಹಳ ನಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೂರರಲ್ಲಿ ತೊಂಬತ್ತರೊಂಬತ್ತು ಕತೆಗಾರರಂತೆ ಕತೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಗ್ಗದ ತೊಲೆ, ಸೈಟ್ ಹುಡ್, ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯ ಅದಲು-ಬಸಲು, ಹಚ್ಚನ್ನು ನೀರುಳ್ಳ ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆ, ಗೆಳತಿಯಿಂದ ಬಂದ ಪತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರು ಆಗೀಗ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ತಡೆಯುಂಟಾಗದೆ ಅವರ ಕಥಾಪ್ರವಾಹವು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ರಮ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರು ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತಾನು ಕಂಡ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ ಕಲೋಪಾಸಕನು ಓದುಗರನ್ನೂ ತಲ್ಲೀನಗೊಳಿಸುವ ಕೈವಾಡವೇ ಇದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಾದರೂ ಈ ನಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಮಾಯಾವೇದಿಯ ವೇದಾಂತದಿಂದ ಈರಿಹನುಮರ ಗ್ರಾಮ್ಯಶೈಲಿಯ ವರೆಗೆ ಲೇಖಕರು ಔಚಿತ್ಯವನ್ನರಿತು ತಮ್ಮ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದೊಂದು ಈ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೆ ದೊಡ್ಡ ಗುಣವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ತುಂಬ ಅಭಿನಂದನೀಯವಾದ ಕಲಾಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರು ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಳಗಳನ್ನು ಅಳೆದು ಜನಶಂಕರಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲವೆ ಧುಮುಕಿ ದಿವ್ಯತರ ದರ್ಶನದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನಾಡಿಗೆ ಕೊಡುವರೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ತಮ್ಮ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒರೆಯಲು ನನಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ನಮ್ಮ ಮಾತು

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ 'ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ'ಯವರ 'ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ' ಎಂಬ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವೊಂದು ಈಗ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಈಗ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಈ 'ಮೋಡ'ಗಳು ಎಂಬುದೂ ಅವರದೇ. 'ಇದೂ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವೇ. ಪ್ರಪಂಚದ ಆರು ವರ್ಷದ ಅವರ ಅನುಭವ, ಈ ಕತೆಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಳವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿಯವರು ತಮ್ಮ ಈ ಕತೆಗಳನ್ನು ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಎ. ಕೆ. ಗೋಕಾಕರಿಗೂ, ಸುಂದರವಾದ ಹೊದಿಕೆ-ಚಿತ್ರ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ರಾಘವೇಂದ್ರರಿಗೂ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಆದರ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಮಾಲೆಗೆ ಆಜೀವ ಚಂದಾದಾರರಾಗಿ ೭೫ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಚಿರಮುಣಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ.

—ಸಂಪಾದಕ

ಮುಂದಿನ ಕುಸುಮ

ತೆ ನಾ ಲಿ ರಾ ಮ ಕೃಷ್ಣ

(ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕ)

ಬರೆದವರು.

ಶ್ರೀ. ಸಿ. ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ

ಎಂ ಎ ಬಿ. ಎಲ್.

ಅರ್ಪಣೆ

ನನ್ನನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಲಹುತ್ತಾ,
ಕನ್ನಡ ನುಡಿ ಮತ್ತು ನಾಡಸೇವೆ ಮಾಡಲನುವಾದ
ಪೂಜ್ಯರಾದ
ರಾಜಸೇವಾಪ್ರಸಕ್ತ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್, ಎಂ ಎ
ಮತ್ತು
ಮಾತೃಶ್ರೀ ಸೌಭಾಗ್ಯವತಿ ಪಂಕಜಮ್ಮ ವೆಂಕಟೇಶ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್
ಅವರ ದಿವ್ಯ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ
ಈ
'ಮೋಡಗಳ'ನ್ನು
ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ
ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ

—ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿಕೆ

೧. ಮಾಯಾ	೧
೨. ನಂಜಮ್ಮ	೧೮
೩. ಬೇಟೆ	೩೯
೪. ಸತಿ	೬೫
೫. ಗೋಧೂಳಿ ಲಗ್ನ	೮೨
೬. ಪತಿಪರಾಯಣೆ	೧೦೫
೭. ವಿಷಮುಶೀತಜ್ವರ	೧೨೮

ಮಾಯಾ

೧

ಇಂದು ಆಳವಿಯ ಜನದ ಸಂಭ್ರಮವೇ ಸಂಭ್ರಮ. ಬಹುಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದಿದ್ದ ಜನರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಗುರುದೇವರು ದಯಮಾಡಿಸಿರುವರು. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದ ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶಾವೃತವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕೃತಿಯಂತಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು, ಜನ ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ಮಾವಿನ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ತಳಿರು ಆಲರುಗಳಿಂದ, ಮಂಟಪದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಚಪ್ಪರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದು ಸಂಜೆಯೇ ಗುರುದೇವರ ಉಪದೇಶ.

ಸಂಜೆಯ ಮೊದಲೇ ಮಂಟಪದ ಮುಂದಿನ ತಳಿರ ಚಪ್ಪರದ ಕೆಳಗೆ ಆಳವಿಯ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಿನ ಊರುಗಳ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ಗುರುದೇವನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯರ್ಪಿಸಲು ತಂದಿದ್ದರು. ಅಂದು ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾವು ಕೇಳಿದ್ದ ಗುರುದೇವನನ್ನು ನೋಡುವ ಕಾತುರತೆಯು ತುಂಬಿತ್ತು. ಮಂಟಪದ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಗಂಡಸರು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದೆ, ಒಮ್ಮೆ ಗುರುದೇವರ ದರ್ಶನವಾದರೆ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೆ ವೆಂದು ನಿಂತೇ ಅವರ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಅನಂದರು ಮಂಟಪದ ಪೀಠದ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತು, ಗುರುದೇವರು ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳುಹಿಸಿದರು. ಸಾಗರದಂತೆ ಜನನುಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಳವು ಅಂದು ಸಾಗರ ದಂತೆಯೇ ಗಂಭೀರತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿತ್ತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದ !

ಗುರುದೇವರು ಬಂದರು. ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು; ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತರು! ಮಂಟಪದ ಮುಂದಿರುವ ಜನರ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸೌಮ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದರು.

ಜನರೆಲ್ಲಾ ಗುರುದೇವನನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಗಳು ದಣಿಯುವ ತನಕ ನೋಡಿದರು. ಬುದ್ಧದೇವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಸೌಮ್ಯಕಿರಣಗಳು ಅನೇಕರ ನಯನಗಳ ಮೂಲಕ ಅವರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕವು.

ಗುರುದೇವರು ತಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದರು!

ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಆನಂದರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ, 'ಈ ಊರ ಜನ ಪುಣ್ಯವಂತರು. ಗುರುವು ಸುಪ್ರೀತರಾದರು!' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ದೇವನ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಅವರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ಜನ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು ಗುರುದೇವರಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನರ್ಪಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಅವರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹರಸಿದರು.

ಇದಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಮೌನ. ಗುರುದೇವರ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಜನ ತಮ್ಮ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದರು.

ಆನಂದರು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ, 'ಗುರುಗಳ ಉಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಜನ ಕಾತುರತೆಯಿಂದ ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದರು.

ಇವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುದ್ಧಗುರುವು ಮುಗುಳುನಗೆ ಸೂಸಿ, 'ಆಗಲಿ, ಆನಂದ' ಎಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಸುತ್ತಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು; ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾರಿಸುವ ಗುರುವಿನಂತೆ ನೋಡಿದರು.

ಬುದ್ಧಗುರುವು ಉಪದೇಶಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು.

'ಮಾನವನ ಜೀವ ಅನಿತ್ಯ; ಸಾವು ಬರುವುದು ಖಂಡಿತ. ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ನಾವು ಸಾಯಬೇಕಾದುದು. ನಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾವೇ ಕೊನೆ. ಪರಿಕಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಜೀವ ನಿಜವಲ್ಲ. ಸಾವು ಖಂಡಿತ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ. ಹಾಗೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡದವರಿಗೆ ಸಾವು

ಸಮೀಪಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ಗಾಬರಿಬಿದ್ದು ಆಳುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ಅಂತ್ಯವನ್ನು — ಭಯ ಮತ್ತು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹಾವನ್ನು ನೋಡುವ ಜನರಂತೆ — ನೋಡುವರು. ಆದರೆ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದವರೆಲ್ಲಾ ಭಯ ಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಾವು ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದ ಹಾವನ್ನು ಕೋಲಿನ ಕೊನೆಯಿಂದ ಎತ್ತಿ, ದೂರ ಬಿಡುವ ಮಾನವನಂತೆ ಇರುವರು ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗಿನಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ. '

ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಯಾರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯವೃಂದದ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದರು. ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶಕ್ಕೆ ಅಂದು ಬೆಲೆ ದೊರೆತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿತ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು, ತಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಿರು-ಸಗೆಯನ್ನು, ಸೂಸಿ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಗುರುದೇವರ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಊರಕಡೆ ತೆರಳಿದರು ಸುಮಾರು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬರು ಜನಸಂದಣಿ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಗುರುದೇವನ ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯ ಬೇಕೆಂದು ಕಾದಿದ್ದರು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಮತ್ತೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕುರಿತು, 'ಉಷಾ, ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ' ಎಂದಳು.

ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು 'ಮಾಯಾ, ಅದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾದ ಕೆಲಸ' ಎಂದಳು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಯಾ ನಸುನಕ್ಕಳು.

ಜನಸಂದಣಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಗುರುದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. 'ತಪಸ್ಸಿದ್ದಿಯಾಗಲಿ!' ಎಂದು ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದ ಗುರುವು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹರಸಿದರು.

ಆಗ ಮಾಯಾ, 'ಗುರುದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಊರ ಜನ ಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯವಿದೆಯೋ !' ಎಂದು ಬುದ್ಧಗುರುವನ್ನೇ ಕೇಳಿದಳು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇವಳ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದರು. ಗುರುವಿನ ಹತ್ತಿರದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೇ ಹೀಗೆ ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಯಾರೂ ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಅಂದಿನ ವರೆಗೂ ಕೇಳಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಆನಂದರು ಗುರುವಿನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದರು.

ಗುರುವು ಸೌಮ್ಯರಾಗಿಯೇ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ, ' ನನ್ನ ಜನ್ಮ-ಭೂಮಿ ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ಮಗು ' ಎಂದರು.

' ಅದು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ. ತಪಸ್ವಿಗಳ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮ ' ಎಂದು ಗುರು ದೇವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ' ಪುನಃ ಗುರುದೇವರ ದರ್ಶನ ವೆಂದಾಗುವುದೋ ! ' ಎಂದು ಮಾಯಾ ಕೇಳಿದಳು.

' ಇಂದಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇದೇ ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿಯ ದಿನ ಬರುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದು ಬುದ್ಧಗುರುವು ಹೇಳಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಮಾತನ್ನೂ ಹುಡುಗಿಯ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಗುರುವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರೆಂಬ ಸಂತೋಷದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವರ ಆಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಹುಡುಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಊರ ಕಡೆ ಹೊರಟರು.

೨

ಇಂದು ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ. ಮಾಯಾ ಹಬ್ಬದ ಊಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು—ಮನಸ್ಸು ಇಹಲೋಕವನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದರೂ—ಕೈಗಳಿಂದ ದಾರವನ್ನು ಲಾಳಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುತ್ತಾ, ಸುತ್ತಿದ ಲಾಳಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಅವಳ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ಅವರ ಮಗ್ಗದ ಮನೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೇಯಲು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಆಗ 'ಮಾಯಾ! ಮಾಯಾ!!' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಆತುರದಿಂದ ಉಷಾದೇವಿಯು ಮಾಯಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅಂಗಗಳಿಗೆ ಬಂದಳು. 'ಜೀವ ಅನಿತ್ಯ; ಸಾವು ಖಂಡಿತ. ಮೃತ್ಯು ನೀನೇ ಸ್ಥಿರ. ನಾನು ನಿನ್ನ ದಾಸಿ—ಅಲ್ಲ ಗೆಳತಿ' ಎಂದು, ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನೇ ಉಸುರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಯಂತ್ರದಂತೆ, ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಲಾಳಕ್ಕೆ ದಾರವನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಾ, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಳಾಗಿದ್ದ ಮಾಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಉಷಾ ಕಂಡು ನಿಂತಳು; ಅವಳ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ವನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ ಮೇಣದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಳು.

ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಉಷಾದೇವಿಯೇ ಮೌನಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒಡೆದಳು. 'ಮಾಯಾ!' ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೂಗಿದಳು.

ಮಾಯಾ ತಲೆ ಎತ್ತಿದಳು. ತನ್ನೆರಡು ವಿಶಾಲವಾದ ನಯನಗಳಿಂದ ಉಷಾದೇವಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಅವಳ ಕೈಗಳು ಮಾತ್ರ ದಾರ ವನ್ನು ಲಾಳಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಮಾಯಾ, ಗುರುದೇವರು ಬಂದಿರು ವರು!' ಎಂದು ಉಷಾ ಹೇಳಿದಳು.

'ಆಂ!'

'ಹೌದು; ಮರತೆಯಾ ಇಂದು ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ ಎಂಬುದನ್ನು! ಅವರು ಬಂದು ಇಂದಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷವಾಯಿತಲ್ಲವೇ?'

'ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಂದು ಬಲಿಪಾಡ್ಯಮಿ. ವಾಮ ನನು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬಲಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತನ ಗಿದ್ದ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭಕ್ತನಿಗರ್ಪಿಸಿದ ದಿನ! ಊರ ಹೊರಗಿನ ತೋಪಿ ನಲ್ಲಿಳಿದಿದ್ದಾರೆಯೇ?'

'ಇಲ್ಲ; ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ಆಗ್ನಾಳವ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿ ದ್ದಾರಂತೆ.'

'ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿದರು?'

'ಜೇತ ವನದಿಂದ. ಏನೂರು ಭಿಕ್ಷುಗಳೊಡನೆ ದಯಮಾಡಿಸಿರುವ ರಂತೆ. ನೀನು ಒರುವುದಿಲ್ಲವೇ ಗುರುದೇವನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ?'

'ಬಾರದೆ ಉಂಟೇ ಉಷಾ! ಪೂರ್ಣಮಾ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖ ಬಿಳ ಗುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ತಂದೆ, ಒಡೆಯ, ಆಚಾರ್ಯ ತಾನೇ ಬಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ನೋಡದೆ

ಇರುವೆನೇ? ಸುವರ್ಣಪುತ್ರ್‌ಗಳಿಗಿಂತ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಗುರುದೇವನನ್ನು ಈ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದವು. ಇಂದು ಆತನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಆತನ ಸುಧಾಮಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಾಸಮಾಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಪತಪಿಸುತ್ತಿದೆ. '

'ಹಾಗಾದರೆ ಬಾ, ಈಗಲೇ ಹೊರಡೋಣ. ಇಂದು ಸಂಜೆ ಗುರುದೇವರ ಉಪದೇಶವಿದೆ. ಮೊದಲೇ ಹೋದರೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಬಹುದು. '

'ಬರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಇದೆ, ಉಷಾ! ಆದರೆ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ಈಗಲೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಪುಣ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ನನಗೆ! ನಾನು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸವತಿಯ ಮಗಳು! ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಐದು ವರ್ಷವಾದಾಗ್ಯೂ ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕ್ರೋಧ ಬೇರೆ. ಯಾವ ನೆವದಿಂದಲಾದರೂ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿ, ತಂದೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಸುವಳು. ಆತ ಒಳ್ಳೆಯವ. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೋಸಿ ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಆತ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ಆಕೆ ಹೊತ್ತು ನೋಡಿ, ಆತನಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಸಿ, ಅಮಲೇರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ, ನನ್ನ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಆಕೆ ಸುಖಪಟ್ಟಂತೆ ತೋರುವಳು. ಆತ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸುರಾವಾನ ಮಾಡಿದ ದಿನ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪೂಜ್ಯನಾಗಿ ಮೌನವೃತ್ತವನ್ನಾಚರಿಸುವನು. '

'ಎನಾದರೂ ಈ ದಿನ ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಯಾ? '

'ಊಂ. ಈ ಲಾಳಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ದಾರ ತುಂಬಬೇಕಂತೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ, ದೀವಳಿಗೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾಹುಕಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನವರ ಅಳಿಯ ಊರಿಗೆ ಹೊರಡುವನಂತೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಜತೆ ಜರಿಯಂಚಿನ ಪಂಚೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕಂತೆ. ಕತ್ತಲಾಗುವ ಮೊದಲು ದಾರ ತುಂಬಿದ ಲಾಳಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತಂದೆ ಹೇಳಿದರು. ಅಷ್ಟರ ವೇಳೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಲಾಳಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಾರವೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯುತ್ತೆ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅವರು ನೇಯ್ದರೇನೆ ಅವು ಬೆಳಗ್ಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುವು. ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಗ್ಗದ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಊಟಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬರ

ಬೇಕಂತೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಿನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಆತನಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೊಡೆದರೆ ನನಗೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲದ ಜೀವನದಿಂದಿರುವುದು ಕಷ್ಟ. '

'ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲಾಳಗಳಿಗೂ ದಾರ ತುಂಬಿ, ಮಗ್ಗದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಪುನಃ ಈ ಕಡೆ ಬಂದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾ?'

'ಆದು ಬೇಡ. ಲಾಳಗಳನ್ನು ದಾರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಈ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಬರುವಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗದ ಮನೆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬರೋಣ. ಊಟ ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. '

'ಆಗಲಿ. ಹಾಗಾದರೆ ಬೇಗವೇಗ ಲಾಳಗಳಿಗೆ ದಾರ ತುಂಬು. ನಾನು ಹೋಗಿ, ಗುರುದೇವರ ಭಿಕ್ಷೆ ಗಾಗಿ, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು ಮತ್ತು ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ತರುತ್ತೇನೆ. '

'ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಹಿತ್ತಲಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿರುವ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಗಿರುವ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಯ್ದು, ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಲ್ಲಿಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ಹಾರ ಕಟ್ಟಿ, ನನಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಡು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲಾಳಗಳಿಗೂ ದಾರ ತುಂಬುತ್ತೇನೆ. '

'ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡು.' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಷಾ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

೩

ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಉಷಾ ಎರಡು ತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲು ಹಾರಗಳನ್ನು ತಂದು ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆಯೂ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಾಳಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ದಾರ ತುಂಬಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು.

ಉಷಾ ಎರಡು ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ, ಮಾಯಾ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ಅಗ್ಗಾಲವದ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆ ಬೇಗಬೇಗ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ಹೊರಟರು. ಆಶ್ರಮದ ಉಪದೇಶ-ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದರು. ಮಂದಿರವೆಲ್ಲಾ

ಜನರಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಗುರುದೇವರು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಆನಂದರು ಒಮ್ಮೆ 'ಜನ ಗುರುದೇವರ ಉಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದದ್ದೂ ಆಗಿತ್ತು. ಗುರುದೇವರು ಮೌನದಿಂದಿದ್ದರು ! ಮರುಮಾತನಾಡಲು ಧೈರ್ಯ ಯಾರಿಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುದೇವರು ಮೌನವಾಗಿದ್ದಾಗ ಆ ಮೌನಮುದ್ರೆಯನ್ನೊಡೆಯಲು ಮಾನವರಿಗಾಗಲಿ, ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಲಿ ಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಇಬ್ಬರೂ ಹುಡುಗಿಯರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಧಗಂಟಿಯ ಮೌನವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ತಾಳಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದ. ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುರುದೇವರನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಜನರೆಲ್ಲಾ 'ಈ ದಿನ ಗುರುದೇವರು ಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ !' ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಿದ್ದರು.

ಮಾಯಾ ಮತ್ತು ಉಷಾ ಗುರುದೇವರ ಮುಂದೆ ಒಂದು, ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯನ್ನರ್ಪಿಸಿದರು. ಗುರುದೇವರು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಹರಸಿ, 'ಮಗೂ, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯಮ್ಮ ?' ಎಂದು ಮಾಯಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

'ಗುರುದೇವ, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆನೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು.' ಎಂದು ಮಾಯಾ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

'ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀ, ಮಗು ?'

'ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಗುರುದೇವ !'

'ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ?'

'ಗೊತ್ತಿದೆ, ಗುರುದೇವ !'

'ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ ?'

'ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಗುರುದೇವ !' ಎಂದು ಮಾಯಾ ಸಮ್ರಳಾಗಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತು, ಗುರುದೇವನ ವದನಾರವಿಂದವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಯೋಗಿಯಂತೆ ನಿಂತಳು.

ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನ ಗೊಣಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, 'ಇವಳಿಗೆಷ್ಟು ಅಹಂಕಾರ! ಸರ್ವ

ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಗುರುದೇವನೊಡನೆ ಇದೇನು ಇವಳ ಹುಡುಗಾಟ ! ' ಎಂದರು ಕೆಲವರು. " ಗುರುದೇವರು ' ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯಮ್ಮ ? ' ಎಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇವಳೇಕೆ ' ಆಳವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದೆ ' ಎಂದು ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತು ? " ಎಂದರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು. ಹೀಗೆ ಜನ ತಮಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪಿಸಪಿಸ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಭಾಮಂದಿರವೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಬುದ್ಧಗುರುವು, ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತಳಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ, ಮುಂದಿದ್ದ ಜನರ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆನಂದರಿಗೆ, ' ಈಕೆಯನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ಜನಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ವಿಶದಗೊಳಿಸು ' ಎನ್ನುವ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಸೂಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದರು.

ಆನಂದರು ಕೈಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀಡಿ, ಜನಕ್ಕೆ ' ಸುಮ್ಮನಿರಿ ' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು. ಪುನಃ ಮಂದಿರವೆಲ್ಲಾ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಡುವಾಯಿತು.

" ದೇವಿ ! ಗುರುದೇವರು ' ಮಗು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆಯಮ್ಮ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ' ಗುರುದೇವ, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆನೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು ' ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆಯಮ್ಮ ? " ಎಂದು ಆನಂದರು ಮಾಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

" ಗುರುವೇ ! ನಾನು ನನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗ ಬಂದೆನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಗುರುದೇವರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ' ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ ? ' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆ. ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆನೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. "

' ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಮಗು ! ' ಎಂದು ಬುದ್ಧಗುರುವು ಹೇಳಿದರು. ಜನರೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಗುರುದೇವರ ಮತ್ತು ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆನಂದರು " ದೇವಿ ! ' ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ' ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಗುರುದೇವ ' ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ ? " ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಗುರುವೇ! ಈ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಲಾಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಾನು ನೇಯುವ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗುರುದೇವರ ಪ್ರಶ್ನೆ ‘ನೀನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುನರ್ಜನನವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತೀ?’ ಎಂದು ಅರಿತೆ. ಈ ಜನ್ಮ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಜನನ ಹೊಂದುತ್ತೇನೆಯೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.”

‘ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತೆ, ಮಗು!’ ಎಂದು ಬುದ್ಧ ಗುರುವು ಮಾಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಉಷಾ ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ತನಗಿರುವ ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯ ಬುದ್ಧಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಪ್ಪಾದಳು.

ಆನಂದರು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. “ದೇವಿ! ‘ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ಗುರುದೇವರು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ‘ಗೊತ್ತಿದೆ’ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

‘ಗುರುವೇ! ನಾನು ಸಾಯಲೇಬಿಳೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟೆ.’

“ದೇವಿ! ‘ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ?’ ಎಂದು ಗುರುದೇವರು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ‘ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಗುರುದೇವ!’ ಎಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದೆ?’

‘ಗುರುವೇ! ನಾನು ಸಾಯಬೇಕೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಯುವ ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಎಲ್ಲಿ ಸಾಯುವೆನು; ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಸೂರ್ಯದೇವನು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಅಥವಾ ಇಂಥ ಇಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು.’

ಆನಂದರು ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಕಡೆ ‘ಮುಂದೇನು?’ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದರು.

ಬುದ್ಧಗುರುವು ಪೀಠದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಎಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಗುರುದೇವರು ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ‘ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಈಕೆ ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಈಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪದ

ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಸುರಿಸಿದಿರಿ. ಜ್ಞಾನಚಕ್ರವನ್ನು ಪಡೆಯದವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕುರುಡರೇ ! ಆದರೆ ಅವನ್ನುಳ್ಳವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೈವಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವರು ' ಎಂದು ಹೇಳಿ,

‘ ಜಗವು ಬಲು ಕುರುಡು,
ಆದನರಿತವರು ತುಸ ಜನರು ||ಪಲ್ಲ||
ಬೇಡನ ಬಲೆಯಲಿ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ,
ಹಾರುತ ನಲಿಯುತ ಹಕ್ಕಿಯ ತೆರನಾ,
ಜನ ನೋಡುವರು ಸಗ್ಗದ ಪಥವನು,
ಸೇರುವರವರು ಸಗ್ಗವನು || ೧ ||

ಎಂದು ಹಾಡಿ, ‘ ಇಂದಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ನನ್ನ ಉಪದೇಶ. ಅವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಿಸಿ’ ಎಂದು ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ನಗುಮುಖದಿಂದ, ‘ ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನಮ್ಮ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

‘ ಗುರುದೇವ ! ತಾಯಿಯಿಟ್ಟ ನಲ್ಮೆಯ ಹೆಸರು ಮಾಯಾ. ಈಕೆ ನನ್ನ ಸಖಿ ಉಷಾ. ’

‘ ಮಾಯಾ ! ’ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಗುರುದೇವರು ದಿಕ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಅವರ ಮುಖದ ಮೇಲಿದ್ದ ನಗು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು. ಆನಂದರು ತಮ್ಮ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಸಲ ಗುರುದೇವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರು. ಸರ್ವತ್ಯಾಗಿಗೆ ಕೂಡ ತಾಯಿಯ ಕರುಳ ಕರೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ! ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಗುರುದೇವರೇ ಹೇಳಿದರು. ‘ ತಾಯಿ ! ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಗತಿಸಿದ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಯಂತಿದ್ದೀ. ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಧ್ಯಾನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಮಗು ! ’ ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಸಭಾಮಂದಿರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬುದ್ಧಗುರುವು ಧ್ಯಾನಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಕಡೆ ಹೊರಟರು.

ಮಾಯಾ ಉಷಾ ಇಬ್ಬರೂ ಧ್ಯಾನಮಂದಿರದ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ

నింతరు. ధ్యానాసక్తరాగిద్ద బుద్ధదేవరు ధ్యానమందిరదింద
 హొరగే ఒరలు ఒడుకాలవాయితే.

‘ మాయా, కత్తలాగువ మోదలే నిమ్మ తందే బరహేళిద్దరు
 ఎందిద్దే ! ’ ఎందు టుషా హేళిదళు.

‘ హౌదు. ఎను మాడలి ? గురుదేవరు నన్ను ఇష్టేల్లా
 పుచ్చి సుత్తారేందూ, ఇష్టు కాలవాగువుదేందూ తిళిదిరలిల్ల. ఈగ
 గురుదేవరింద ప్రసాదసన్న తేగేదుకొళ్ళదే హేగే హొగువుదు ?
 ఎల్లా ద్యేవేళ్ళియంతే ఆగువుదు. ’

‘ దారియేల్లా కగ్గత్తలే. టూరినల్లి ఎల్లరూ మలగిరువ హొత్తు.
 బేళకినొడనే యారన్నాదరూ కళుహిసకొడబేళకేందు కేళబేళకేంది
 ద్దేనే ’

మాయా టుషేయ మాతన్ను కేళి నసునక్కళు.

బుద్ధగురువు ఆనందరొడనే ధ్యానమందిరదింద హొరగే ఒందు
 ఇబ్బరిగూ ప్రసాదవత్తరు. ఇబ్బరూ అవరిగే నమస్కరిసెదరు.

‘ పునః గురుదేవర దర్శనలాభ ఎందాగువుదొల ! ’ ఎందు
 మాయా కేళిదళు.

గురుదేవరు టుత్తర కొడదే సుమ్మనిద్దరు.

‘ ఆదష్టు బేగ దర్శనవన్ను తేగేదుకొళ్ళత్తేనే. ’ ఎందు టుషా
 బుద్ధగురువిగే హేళిదళు.

‘ కత్తలు గాథవాగుత్త బందిదే. ఇన్ను టుషా బేళగలేబేళకు ’
 ఎందు గురుదేవ టుషాదేవియన్ను హరసి, ‘ కీర్తిశాలియాగు
 తాయి ’ ఎందు మాయాదేవియన్ను హరసెదరు.

ఆనందరు కళుహిసకొట్ట బేళకినొడనే హొరడలు సిద్ధనాగిద్ద
 భక్సునినొడనే ఇబ్బరూ ఆళవియ కడే హొరటరు.

నేయూవ మనేయ ఒళి బరుత్తలే ‘ టుషా, బరుత్తేనే ’
 ఎందు హేళి మాయా మనేయన్ను హొక్కళు. టుషా భక్సునినొడనే
 తన్న మనేయ కడే హొరటరు.

ಮಾಯಾದೇವಿಯು ತಂದೆ ಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಮಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಪಂಚೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಕಾಲುಭಾಗ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ದಾರ ತುಂಬಿದ ಲಾಳಗಳಲ್ಲದೆ ಅವನು ಕಾದಿದ್ದನು. ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ದೊಡ್ಡ ಉರಿಯುವ ದೀಪವೊಂದು ಮನೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದ ತೊಲೆಗೆ ನೇತು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟು, ಅದರ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ್ಗೆ ಸಾಹುಕಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನು ಬಂದಿದ್ದು ಇನ್ನೂ ಪಂಚೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಕೋಪಿಸಿ, ರೇಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನು, ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ತನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವೇಳೆ ದೊರೆತಿತ್ತುದರಿಂದ ಇದ್ದು ಇಲ್ಲದ ಚಾಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಕೂಡಿಹಾಕಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅಂದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮಾಯಾ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ 'ನೀನು ಮನೆಯ ಮೃತ್ಯು' ಎನ್ನುವುದರ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು.

ಮಾಯಾ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗ ಎಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ್ದಳು. ಮೋಡ ಕವಿದಿದ್ದಾಗ ಮಳೆ ಬರುವುದನ್ನು ಆಕೆ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಒಂದಾಗ ಅವಳ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾಗಲಿ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ತನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳು ನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ, ಗಂಡನ ಕಡೆ ಕೊಂಕುದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದಳು.

ಮಾಯಾದೇವಿಯು ತಂದೆ ಮಗ್ಗದಿಂದ ಎದ್ದನು. ನೆಟ್ಟಗೆ ಮೌನವಾಗಿ ಮಾಯಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, 'ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನು? ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲವೇ ನನ್ನ ಮಾತು? ಹೋಗು. ನೀನೇ ಆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೇಯ್ದು ಬೆಳಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಾಹುಕಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾ.' ಎಂದು ರೇಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಮಗ್ಗದ ಕಡೆ, ತನ್ನ ಕೋಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು, ತಳ್ಳಿದನು. ಬಿಲ್ಲು ಬಿಟ್ಟ ಬಾಣದಂತೆ ಆಕೆ ನೂಕಲ್ಪಟ್ಟು, ಕಾಲು ಜಾರಿ ಮಗ್ಗದ ತೊಲೆಯ ಮೇಲೆ ದೊಪ್ಪನೆ 'ಮೃತ್ಯು...ಗು...ರು...ದೇ...ವ!' ಎಂದು ಬಿದ್ದಳು.

ಆಕೆಯ ತಲೆಯ ಚಿವ್ವು ಒಡೆದು ರಕ್ತ. ಮಗ್ಗದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹಾರಿತು. ಬೆಳಕೊಂದು ಹಾರಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಸೇರಿದುವನ್ನು ಆತ ಕಂಡನು.

ನೆನೆಯದ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ತಂದೆ ಮಗಳ ಬಳಿ ನುಗ್ಗಿ, ತೋಲೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ' ನೀರು ತೆಗೆದುಕೋ ' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆತ ಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಮಾತನಾಡಲು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಜೈತನ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಯಾ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ದೈನ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು !

ರಕ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚ ಸಂತಾದ ಆತ, ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿತ್ತು. ಅವನ ಶೋಕಾಗ್ನಿಗೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಂತಾಯಿತು. ' ಯಾರೇ ಆ ಗುರುದೇವ ? ' ಎಂದು ಆತ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

' ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲಾ ಆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ, ಇವಳ ಗುರು ಅವನೇ. ಆ ಕೇಡು ಮೋರೆಯ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದಲೇ ಇವಳಿಗೆ ಈ ಪಾಡಾಯಿತು. ದೊರೆತನವನ್ನು, ಹೆಂಡತಿ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿಗೆಹೋದ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಶಿಷ್ಯೆಗೆಲ್ಲ ಸುಖ ಬರುತ್ತೆ ! '

' ಹಾ ! ಯಾರು ಬುದ್ಧಗುರುವೇ ? ' ಎಂದು ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇಳಿದನು.

' ಬುದ್ಧನಂತೆ ! ಶಾಖ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದ ಪುಚ್ಚ, ಈ ಹುಚ್ಚಳ ಗುರುವಂತೆ. '

' ಹುಚ್ಚೆ ! ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚು. ನಿನಗೂ ಇವಳ ಗತಿಯೇ ಆದೀತು. ದೇವಪುರುಷನನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಪಿಶಾಚಿ ! ಮೊದಲೇ ಎಕೆ ಬುದ್ಧಗುರುವು ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳದೆ ಯಾವನೋ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಬಂದು ಅಗ್ಗಾಳವದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿದ್ದಾನೆಂದೆ ? ' ಎಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಡೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಆಕೆ ಹೆದರಿ

ಆ ಸ್ಥಳದಿಂದ ' ಇವರಿಗೂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆಯೇ ! ' ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಭಯದಿಂದ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಆಕೆ ಮನೆಯ ಹೊಸಲನ್ನು ದಾಟಿದೊಡನೆಯೇ ಆತ ಹೊಸಲ ಬಳಿ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಂತನು; ಮಗಳ ಶವದ ಬಳಿ ನಿಂತು ಸುಮ್ಮನೆ ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುಗಿಸಿದನು. ಮಾಯಾದೇವಿಯು ಶಾಂತವಾದ, ಭಾವರಹಿತವಾದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ' ಮಗಳೇ ! ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನೀನು ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಡೆಯುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದು, ಮಗಳ ರಕ್ತಮಯವಾದ ಮುಖಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಕಡೆಯ ಮುತ್ತನ್ನಿತ್ತು, ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ಆಗ್ಗಳವದ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆ ನಡೆದನು.

೪

ಆಗ್ಗಳವ ಆಶ್ರಮ ಅಂದು ಪೂರ್ಣ ನಿಶ್ಯಬ್ದತೆಯಿಂದ ಇತ್ತು. ಭಿಕ್ಷು ಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಬುದ್ಧಗುರುವು ಧ್ಯಾನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆನಂದರು ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ ಗುರುವಿನ ಅಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಗುರುದೇವರು ' ಆನಂದ ! ಏನು ಈ ದಿನ ಹೀಗಿರುವಿ ? ' ಎಂದು ಮಾನವನೊಡೆದರು.

' ಗುರುದೇವ ! ಇಂದಿನ ತಮ್ಮ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ' ಎಂದನು.

' ಏಕೆ ? '

' ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಭಿಕ್ಷು ಗಳೊಡನೆ ಮೂಪತ್ತು ಯೋಜನ ದೂರವಿರುವ ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಜೇತವನದಲ್ಲಿ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಿರಿ ! '

‘ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈ ದಿನ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ
ದ್ದೆನಲ್ಲಾ. ’

‘ ಹೌದು; ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದುದೂ, ಒಂದುದೂ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು
ಉಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಗುರುದೇವ ! ಇಂದು ಸಂಜೆ ಭಿಕ್ಷೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ
ಹೊತ್ತು ಕಾದಿದ್ದಿರಿ. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸವಾಯಿತು ! ’

‘ ಮಾಯಾದೇವಿಗಾಗಿಯೇ ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಇಂದು ಒಂದುದು, ಆನಂದ.
ನಿನಗೆ ನೆನಪಿರಬಹುದು, ನಾನು ಮೂರುವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಲ್ಲಿನ ಜನರಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟ ಉಪದೇಶ. ಅಂದು ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವಳು ಆಕೆ. ಅದನ್ನು ಅಂದೇ
ಅರಿತೆ. ನನಗೆ ಶಿಷ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ದೊರೆತಳೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದೆ. ಬುದ್ಧನಾದ ದಿನ
ಹಾಗೆ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದೆ ಆ ಹಿಗ್ಗು ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅವಳ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ
ಮೃತ್ಯು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಆತ ಮೌನಿ ! ತನ್ನ ಮೌನದಿಂದಲೇ
ತನ್ನ ಮೂರು ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶಿಷ್ಯೆಯನ್ನು
ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ ! ಇಂದೇ ಆಕೆಯ
ಕಡೆಯ ದಿನ. ಆಕೆಗೆ ದೇವನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಭಕ್ತಿ ಇರುವಂತೆ, ನಿರಾಶಳಾಗದಂತಿ
ರಲು, ಇಂದು ಆಕೆಗೆ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಪ್ರಥಮ ಸೋಪಾನವನ್ನು
ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಆಕೆ ತಾನು ನೋಡಿದ ಸಗ್ಗದ ಪಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ
ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದೆ. ಇಂದು ಆಕೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡೆದ ಬೋಧೆ
ಜನದ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಆನಂದ, ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ
ಆಕೆ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ’

‘ ಗುರುದೇವ ! ’ ಎಂದು ಆನಂದರು ಬುದ್ಧಗುರುವಿನ ಪಾದಗಳನ್ನು
ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಆಶ್ರಮದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಯಾರೋ ಆತುರದಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಧ್ವನಿ
ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ‘ ಆನಂದ, ಶಿಷ್ಯನಾರೋ ಕಲಕಿದ ದುಃಖದ ಮನಸ್ಸು
ನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಹೋಗಿ ಕರೆತಾ ’ ಎಂದು ಗುರುದೇವರು ಹೇಳಿ
ದರು.

ಆನಂದರು ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದರು. ಅಂಗಳದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣಗಳು ಮಸಕುಮಸಕಾಗಿ ಆ ಆಗಂತುಕನನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ

ಮಾಡಿದುವು. ಒಟ್ಟೆಯೆಲ್ಲಾ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆನಂದರು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಆತ ಅವರ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ' ಗುರುದೇವ, ಕಾಪಾಡಬೇಕು !! ' ಎಂದನು.

' ಬಾ, ತಮ್ಮಾ ! ಗುರುದೇವರ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ತ್ರೇನೆ. ಅವರೂ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ ! ' ಎಂದು ಆನಂದರು ಹೇಳಿದರು.

ಆತ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಆನಂದರ ಕಡೆಗೇ ನೋಡಿ, ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಅವರ ಹಿಂದೆ ನಡೆದು, ಧ್ಯಾನಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಒಂದೊಡನೆಯೇ ಬುದ್ಧಗುರುಗಳ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಶದವಾಗಿ ಅರುಹಿ ' ಗುರುದೇವ, ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು. ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು. ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಗುರುದೇವರು ಅವನ ದುಃಖವನ್ನು ಮೆಲುನುಡಿಗಳಿಂದ ಶಮನ ಪಡಿಸುತ್ತಾ, ' ಅನಂತವಾದ ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತಿರುವ ನೀನು ದುಃಖ ಪಡಬೇಡ. ಚತುಸ್ಸಾಗರಗಳನ್ನು ತುಂಬುವಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನೀನು ಇಂದು ಸುರಿಸಿದ್ದೀ. ತಮ್ಮಾ, ನೀನು ಪುಣ್ಯವಂತ. ಅದಕ್ಕೇ ಅಂತಹ ಮಗಳು ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿಪಾಕ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ನೀನು ಬರಿಯ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಗೊಂಬೆ. ಈ ದಿನ ಮೃತ್ಯು ಹೇಗಾದರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ದುಃಖಿಸಬೇಡ. ಆತ್ಮದ ಚಲನೆಗೆ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ' ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ದುಃಖವು ಗುರುದೇವನ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಶಮನವಾದ ಮೇಲೆ, ಆತನು ' ಗುರುದೇವ, ನನಗೆ ಶಿಷ್ಯಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ' ಎಂದು ಬುದ್ಧಗುರುವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಬುದ್ಧಗುರುವು ಆತನ ಕರ್ಮಪರಿಪಾಕವನ್ನರಿತು, ನೆಟ್ಟಗೆ ಆತನನ್ನು ಅರ್ಹತೆ ಭಿಕ್ಷುವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ನಂಜಮ್ಮ

೧

ಅನಂತಸಾಮಿ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಮುಂದೆ ಒರುವ ವೇಳೆಗೆ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಚೌಕದ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಏಳು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯಿತು. ನಿಯಾನ್ ' ಆಡ್ವರ್‌ಟೈಸ್‌ಮೆಂಟಿನ ' ದೀಪಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಮುಂದಿದ್ದ ಸಯಾಜಿರಾವ್ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿನ ಅಂಗಡಿಗಳು ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅನಂತಸಾಮಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡಿದನು; ಲ್ಯಾನ್ಸ್‌ಡೌನ್ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಕಡೆ ಐದು ನಿಮಿಷ ನೋಡಿದನು. ಬೇಗ ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿದ್ದ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಗೆ ' ಮೂರ್ತಿ, ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ತಿಯು ' ಆಗಲಿ ' ಎಂದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಎಡಗಡೆಯ ಕೊನೆಯ ಸಾಲೇ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಮಾರುವ ಸ್ಥಳ. ಅದರ ಮುಂದಿನದು ಹೂ ಮಾರುವ ಸ್ಥಳ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವುದು ಈರನಗೆರೆ ಬದನೆಕಾಯಿ ಮಾರುವ ಸ್ಥಳ. ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಹೋದವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು.

ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಮಾರುವ ಸಾಲಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಂತಸಾಮಿ ನೋಡಿದ. ತನ್ನ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಮಾರುವವಳು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ನೋಡಿದ.

‘ಯಾರ ಹತ್ತಿರಲಾದರೂ ಬೇಗ ವೀಳಿದಲೆ ತೆಗೆದುಕೋ ಸಾಮಿ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಹೇಳಿದ. ಮೂರ್ತಿಗೆ ಯಾರ ಬಳಿ ವೀಳಿಯಡಲೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು. ಅನಂತಸಾಮಿ ‘ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವಂತೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಎರಡು ಟೊಮ್ಯಾಟೊ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೋಣ, ಎಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ತರಕ್ಕಾರಿ ಮಾರುವ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿ ಆರು ಟೊಮ್ಯಾಟೊ ಹಣ್ಣು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನ್ನು ಮೂರ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ‘ತೆಗೆದುಕೋ ಮೂರ್ತಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಪೈಟಮಿನ್ ಬಹಳ ಇದೆ. ಎ. ಬಿ. ಸಿ. ಡಿ. ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ’ ಎಂದು. ‘ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದುದಿಸ್ವೇನು—ಪೈಟ, ಪೈಟಮಿನ್, ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಾಲೆ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ನಗುತ್ತಾ ಹಣ್ಣನ್ನು ಫಲಪಾರ ಮಾಡಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಹಣ್ಣು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ವೀಳಿಯ ಡಲೆ ಮಾರುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಒಂದರು. ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಎಳೆವರೆ ಹೊಡೆಯಿತು.

‘ಸಾಮಿ, ಈ ದಿನ ಯಾರ ಹತ್ತಿರಲಾದರೂ ವೀಳಿಯಡಲೆ ತೆಗೆದುಕೋ, ಜಾಗ್ರತೆ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಹೊತ್ತು ಈರುಳ್ಳಿ ಹುಳಿ. ಹೊತ್ತಾದರೆ ಹೋಳುಗಳಿಗೆ ಏಕಾದತಿ! ನಿನಗೇನೊ ಪರವಾಯಿಲ್ಲ, ಅವೂ ಅವರು ಕಾದಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವಾಗ ಹೋದರೂ ಪುಷ್ಕಳವಾದ ಊಟ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ನಸುನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

‘ಎನು ಊಟವೋ, ಎನು ಪುಷ್ಕಳವೋ!’ ಎಂದು ಒಂದು ತರಬ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಸಾಮಿ ಹೇಳಿ, ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ತಿಯ ಗಲಾಟೆ ಗಾಗಿ ವೀಳಿಯಡಲೆಯನ್ನು ಬೇಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವೀಳಿಯಡಲೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿಯ ವೀಳಿಯಡಲೆಯ ಮಕ್ಕರಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿ, ‘ಹೇಗವ್ವ ವೀಳಿಯಡಲೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ಚಿಗುರು ಬುದ್ದಿ. ಕಟ್ಟು, ಮೂರೇ ಆಣೆ.’ ಎಂದು ಆ ಹುಡುಗಿ ಕೊಂಕಿ ನುಡಿದಳು.

‘ಆ ವೀಳಿಯಡಲೆ ಅವಳಷ್ಟು ಕೂಡ ಮೆತ್ತಗೆ ಬೆಳ್ಳಗಿಲ್ಲ, ಬುದ್ದಿ!’

ಎಂದು ಸಾಲಿನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಮುಂದೆ ಮಕ್ಕರಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೀಳಿಯದೆಲೆಯಾಕೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಹುಡುಗಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ತಿರುಗಿ, ಅಂದವಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ' ನೀನು ದಾಯಾದೀನಾ ! ' ಎಂದು ಬುಸುಗುಟ್ಟಿದಳು.

' ಇಲ್ಲ ನನ್ನಮ್ಮ, ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೋತೀಯೋ. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯೋರು ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಕೇಳೋದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ ' ಎಂದಳು.

ಮೂರ್ತಿ ಈ ರಸಿಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದ. ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷ ದಾಕೆ. ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆ ಹೊತ್ತು ತಂದ ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆಯೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲ ವಾಧ ಮುಖ. ಮುಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮೈ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಗೊಲಸುಗಳು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಂಪಿನ ಓಲೆ. ಉಟ್ಟಿದ್ದು ಧರ್ಮಾವರದ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸಗಳು. ನಡುವಿನಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಬಂಗಾರದ ಡಾಬು.

ಆಸಂತಸಾಮಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಕೆಯ ಬಳಿ ಹೋದ. ಆಕೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕರಿಯಿಂದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ವೀಳಿಯದೆಲೆಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಇರಬಹುದು. ಸಾಮಿ ಅದನ್ನು ಮೂರ್ತಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ' ಹೇಗಿದೆ ನೋಡು, ಮೂರ್ತಿ ! ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಯಾರ ಹತ್ತಿರಲೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ' ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಅದರ ಬೆಲೆಯಾಗಿ ಮೂರು ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟನು.

' ಈ ಬುದ್ಧಿಯೋರು ಯಾರು ಬುದ್ಧಿ ? ' ಎಂದು ಆಕೆ ಆಸಂತಸಾಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

' ಇವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನವರು, ಸಂಜಮ್ಮ. ಇಲ್ಲೇ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎ. ಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವರ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮಾವ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜಮೀನುದಾರರು. ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲೇ ಐದಾರು ಮನೆಗಳಿವೆ. ಮನೆ ಬಾಡಿಗೆಯೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತೆ. '

‘ ಆಗಲಿ ನನ್ನ ಪ್ಪ. ಎಂದೂ ಈ ಕಡೆ ವೀಳಿದೆಲೆಗೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ? ’
ಎಂದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಂಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ನನಗೆ ಯಾಕಮ್ಮ ವೀಳಿದೆಲೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಅಡಿಕೆ ಸುಣ್ಣ ಎಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿ ಹವಣಿಸಲಿ. ಮನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಆ ಮಾತು ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

‘ ಬೇಗ ಮನೆ ಮಾಡು ನನ್ನ ಪ್ಪ. ಅನಂತಸಾಮಿಯವರ ಮನೇಲಿ ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೇಲಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಡೋ ಹಾಗೆ ನೀನೂ ನಂಗೆ ತಿಂಡಿ ಕೊಡು. ಪಾರ್ವತಮ್ಮನಿಗೆ ಅನಂತಸಾಮಿಯವರ ಹಾಗೇನೇ ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಒಲು ಇಷ್ಟ ನನ್ನೊಡೆಯ. ಈ ಊರ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅರಸುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ವೀಳಿದೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ನಾಲ್ಕು ತೋಟ ಇದೆ ನನಗೆ ಬುದ್ದಿ. ಬನ್ನಿ ಒಂದು ಸಲ ತೋಟಕ್ಕೆ. ’

‘ ಎನಿವೆ ನಿನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ನಂಜಮ್ಮ? ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಕೇಳಿದ.
ನಂಜಮ್ಮನ ಮಾತಿನ ಸರಣಿ, ಆಕೆ ಜನದಲ್ಲಿ ಎಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೂರ್ತಿಗೂ ಆಕೆಯ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲವಾಯಿತು.

‘ ಫರಂಗಿ ಹಣ್ಣು ತುಂಬ ಇದೆ. ಗುಲಾಬಿ, ಜಾಜಿ, ಸುಗಂಧರಾಜ, ಪಚ್ಚೆ ತೆನೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಎಲ್ಲಾ ಹೂಗಿಡಗಳೂ ಇವೆ. ಗೋವಾ ಸೀಬೆ ಇದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಗಿಡಗಳೂ ಇವೆ ಬುದ್ದಿ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮೂರ್ತಿಗೂ ವೀಳಿಯ ಬೆಲೆಯ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು.

‘ ಯಾಕೆ ನಂಜಮ್ಮ ಇದು ನನಗೆ? ’

‘ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬುದ್ದಿ. ’

‘ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ನಂಜಮ್ಮ; ಈಗ ಬೇಡ. ’

‘ ಆಗ ಒಳ್ಳೆ ಪುರಮಾಯಿಷಿ ಎಲೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡ್ತೇನೆ ಬುದ್ದಿ. ಈ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನೋಡದ ಎಲೆ. ಈಗ ಇದ ನೋಡಿ ಹೇಗಿದೆಯೋ! ’

ಅನಂತಸಾಮಿ ‘ ತೆಗೆದುಕೋ ಮೂರ್ತಿ ’ ಎಂದ. ‘ ಇದಕ್ಕೆ ಅಡಿಕೆ ಸುಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿ ತರಲಯ್ಯ? ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಕೇಳಿದ.

‘ನಾನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.’

‘ರಾತ್ರಿ ಸುಣ್ಣ ಕೊಡಕೊಡದಯ್ಯಾ.’

‘ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. ನೀನೂ ನಾನೂ ಒಂದೇ. ನೀನೂ ಸಮ್ಮ ಮನೆ ಯವನ ಹಾಗೆಯೇ.’

ಮೂರ್ತಿಗೆ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಂಜಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟ ವೀಳಿಯದೆಲೆಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಜೇಬಿನಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದು ಕೊಡಲು ಕೈ ಹಾಕಿದ.

‘ಇದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕೊಡಬೇಡಿ ಬುದ್ದಿ. ಹೇಗಿದೆಯೋ ನೋಡಿ ಆ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ವೀಳಿದೆಲೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಬುದ್ದಿ ಇರೋದು?’ ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

‘ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ಇರುವ ಮೊದಲನೆಯ ರೂಂ.’

‘ಓ! ನೋಡಿದ್ದೇನೆ ಬುದ್ದಿ. ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಅನಂತಸಾಮಿ ಅವರಿಗೆ ಫರಂಗಿ ಹಣ್ಣು ತಂದು ಕೊಡೋವಲ್ಲಿ ನಿಮಗೂ ತಂದು ಕೊಡು ತ್ತೀನಿ. ಅಮ್ಮಾವ್ರು ಎಂದು ಬರತ್ತಾರೆ ಬುದ್ದಿ ಈ ಊರಿಗೆ?’

‘ಈ ಸಲ ಪ್ಯಾಸಾದರೆ ಕಾನ್ಸ್ಟ್ರಕ್ಷನ್‌ನಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರ್ತೇನೆ, ನಂಜಮ್ಮ.’

‘ಪ್ಯಾಸಾಗದೆ ಏನು ಬುದ್ದಿ. ನಿಮ್ಮ ಮುಖ ನೋಡಿದ್ದೆ ದೇವರಾಗಿ ಇದ್ದೀರಿ. ಈ ಸಲ ಪ್ಯಾಸೂ ಆಗುತ್ತೆ, ಮೆಡ್ಲೂ ಬರುತ್ತೆ. ಅಮ್ಮಾವ್ರುನ್ನ ಕರತಂದ್ರೆ ಮರೀದೆ ನನ್ನ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಬರಬೇಕು, ಬುದ್ದಿ.’

‘ಆಗಲಿ’ ಎಂದ ಮೂರ್ತಿ. ಅಂದಿನ ಆ ಮುಂದುಕಿಯ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅನಂತಸಾಮಿ ಆ ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟು ವೀಳಿಯದೆಲೆಗೆ ಕಾದಿದ್ದುದು ಆಗ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ‘ಒರುತ್ತೇವೆ, ನಂಜಮ್ಮಾ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಟರು.

ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ‘ಇಷ್ಟು ವೀಳಿದೆಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಸಾಕಾ?’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಸಾಮಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

‘ಇದು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ’ ಎಂದು ಅನಂತಸಾಮಿ ನಸುನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದ.

‘ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲವೇ ?’

‘ಇದ್ದಾರೆ ಮೂರ್ತಿ. ಅವರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲಾ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಹಣವೊಂದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಅವರಂತೆಯೇ ಇರುವ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ. ನನ್ನ ತಮ್ಮನಿಗೆ ದೇವರು ಬುದ್ಧೀನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮೆಟ್ರಿಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಫಸ್ಟ್‌ಕ್ಲಾಸ್. ಅವನ ಹಾಗೆ ಬರಿ ಎರಡು ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗುತ್ತದೆಯೆ ಮೂರ್ತಿ? ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವನ್ನು ನೋಡು, ಕೋಲಿನಂತೆ ಇದ್ದಾನೆ.’

‘ಹೌದಪ್ಪ; ನಿನ್ನಂತೆ ಹರ್ಕುಲೀಸ್ ಆಗಿರೋದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ? ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇಂಟರಿನಲ್ಲಿ ಫೈಲಾಗುತ್ತಿದ್ದೀ, ಅದಕ್ಕೇ ನಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗ ಅವರಂತೆಯೇ ಲಾಯರಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರ್ ಆಗುತ್ತಾನೆ.’

‘ಆಗುತ್ತಾನೆ ಮಂಕ. ಪ್ರಪಂಚಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ನಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ತಾನೆ ಹಣ ಕೋರ್ಟು ಎರಡು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾಲ್ಕು ಜನದ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡೋದು ಕೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರೋದಿಲ್ಲ, ಮೂರ್ತಿ!’

‘ಅದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ ಸಾವಿ ನಿನಗೆ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹಣ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತೆ?’

‘ನಮ್ಮ ಮಾವ ತಿಂಗಳಿಗೆ ನನಗೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಕಳಿಸ್ತಾರೆ. ಒಂಭತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಫೀ ಆಯಿತು. ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಇನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟಿನ ಫೀ’

‘ವೀಳೆಯದೆಲೆ, ಹೋಟಲು ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ?’

‘ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಾಕೆಗೆ ಐದೋ ಹತ್ತೋ ಅವರಪ್ಪ ಕೊಡ್ತಾರೆ. ಅದು ನನಗಾಗುತ್ತೆ.’

‘ಒಳ್ಳೆ ಭೂವನಯ್ಯಾ!’

‘ಏನು ಮಾಡೋದು, ಮೂರ್ತಿ? ನನ್ನ ಹಣೆಬರಹ. ಆಕೆಯೂ ಅದೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ‘ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸಲ ಇಂಟರ್ ಪ್ಯಾಸು ಮಾಡಿ ಬಿಡಿ. ಆಮೇಲೆ ಡಿಗ್ರಿ ಹೇಗಾದರೂ ಬರುತ್ತೆ’ ಎಂದು. ಎರಡು ಸಲವೂ ಆ ಹಾಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕನ್ನಡ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ, ಮೂರ್ತಿ!’

ఈ సల దేవర హాగే నన్న భావన అనుగ్రహదಿಂದ నన్న స్నేహ అగిదే. అవేరడరల్లయూలొ హత్తు హత్తు ఎస్సేగళన్న బరేదు కేటట్టుబిడు. టురు హచ్చి ఇళిసిబిడుత్తేనే. '

మూర్తి నసునక్క. తన్న మత్తు అవన పేళేయదేలే కట్టుగళన్ను సామియ క్కేగేగే కేటట్టు, ' హేత్తాయ్తు, బర్రేనే. ఆగలే ఎంటూ వరేయాయ్తు. ఎరడనే పంక్తిగూ లేటాదరే కష్ట ! ' ఎంద.

' పేళేయదేలే తేగేదుకేండు హేగేగు, మూర్తి. మనలేగే హేగేగి అడికేవుడి సుణ్ణ తందు కేడేనే ' ఎందు అనంత హేగేద.

' ఈగ బేడ. నీనే ఇదన్ను తేగేదుకేం ' ఎందు మూర్తి హేళలు, అనంత మరుమాతనాడదే ఎరడు కట్టుగళన్నొ క్కేయల్లి హిడిదు, మనయ మేట్టల మేలే కాలిట్టు, ' ఆదష్ట బేగ ఎస్సేగళన్ను బరేదుకేండబ్బేకు, మూర్తి. నమస్కార ' ఎంద.

బాగిలు తేరేయ్తు. బళి సద్దు కేళిసేతు.

మూర్తి సామియ కడే నోడెడుత్తా నసునక్క కాలేబు హాస్సేలిన కడే హేరటను.

౨

సుందరమూర్తి బడతనదల్లి బేళేదు బందవను. మేట్రిక్ పరే క్షేయ వరేగూ వారాన్నదల్లి బేళేదే ఆ పరేక్షేయల్లి మోదలనేయ వగదల్లి తేర్గడే హేందదిను. ఆమేలే బి. ఎ. ప్యాసాగువ వరేగూ బింగళొన శ్రీరామకృష్ణ విద్యాధిమందిరదల్లి ఇద్దను. బి. ఎ. ఆద మేలే అవర దూరద ఒంధువాద శ్రీమంత హిరయణ్ణయ్యనవర కణ్ణేగే బిద్దను.

శ్రీమంత హిరయణ్ణయ్యనవరు ఆదియిందలొ బహు పుణ్యవంతరు. దొడ్డ ఆస్తి. వర్షక్కే సుమారు ఇప్పత్తు సావరదష్ట టుత్తే

ಯಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರಿಣಿಯಾಗಿ ಅವರಿಗೂ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಮ್ಮನವರಿಗೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಣ್ಣಿನಂತಿದ್ದಳು ನಳಿನಿ.

ನಳಿನಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಗಳು ಅವಳನ್ನು ಸದಾ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದೇ, ತಂದೆ ತಾಯಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಾಥನಾದ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಕೆಯನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಕೆ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಲಾಯರಾಗಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಯ್ಯನವರ ಆಸೆ ಆದರೆ ಆತ ಕನ್ನಡ-ತಾಯಿಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು ಕನ್ನಡ ಎಂ ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಓದಲು ಬಿ. ಎ. ಆದ ಮೇಲೆ, ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮಾವನ ಸಹಾಯವಿರಲು, ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ವಂತರ ಮಗನಂತೆ—ಆ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಆಳಿಯನಾಗಿ— ಇದ್ದನು. ಈತನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಗೆ ಅನಂತಸಾಮಿಯ ಭಾವ-ತಂಗಿಯ ಗಂಡ-ನಾರಾಯಣರಾಯನು ಓದಿದ್ದನು. ಅನಂತಸಾಮಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡೆಂದು ನಾರಾಯಣರಾಯನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದನು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿ ಸಾಮಿಯವರ ಗೆಳೆತನ ಆಗಿತ್ತು.

ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಅನಂತಸಾಮಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅನಂತಸಾಮಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ವರೆಗೂ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಮುಂದಿದ್ದ ಸಿಪಾಹಿ ಬಾಗಿ ನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಾಳಿಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆತ ಒಂದೊಡನೆಯೇ ಕಾರಂಜಿ ಕೆರೆಯ ದಡದ ಮೇಲಿನಿಂದ, ಬಲಿವಾ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ಸಂಜೆ ಸುಮಾರು ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆ ವೇಳೆಗೆ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಒಂದು, ಊಟಮಾಡಿ, ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಇವನ ಜತೆಗೆ ಇವನ ಕ್ಲಾಸಿನವನೇ ಆದ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯೂ ಇದ್ದನು.

ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಗೆ ಓದಲು ಆಡಳಣಿಯಾಗುವದೆಂದು ರಜದ ದಿನ, ಶನಿವಾರ, ಭಾನುವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಸಾಮಿಗೆ ವಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ ಅನಂತಸಾಮಿಯ ಮನೆಗೇ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ, ಊಟ

ವಾದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ತಿಂಡಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಬಂದು ಶನಿವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಅನಂತಸಾಮಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದವನು ನೆಟ್ಟಗೆ ತಿಂಡಿ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೇ ಬಂದನು.

ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ, 'ಮೂರ್ತಿ! ನಿಮ್ಮಜ್ಜಿ ಬಂದಿದ್ದಳು' ಎಂದನು.

'ಹೋ! ' ಎಂದನು ಮೂರ್ತಿ.

'ಹೌದಯ್ಯ ಮೂರ್ತಿ. ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗಾಗಿ ಆಕೆ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆ ಕಾದಿದ್ದು, ನಿನಗೆ ಮರೆಯದೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕರೆ ಯಿಂದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ.' ಎಂದು ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಮಂಚದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಫರಂಗಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದು ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟನು.

ಆ ಹಣ್ಣು ಬಹು ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಮೂರ್ತಿ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಅಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಹಣ್ಣನ್ನು ಅಂದಿನ ವರೆಗೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಬಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನಷ್ಟಿತ್ತು!

'ಯಾರಯ್ಯಾ ಆಕೆ? ನಿನ್ನ ಕಂಡರೆ ಆಕೆಗೆ ಏನು ಅಕ್ಕರೆ!'

'ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿ!' ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ನಕ್ಕನು. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಗೆ ಆಕೆ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕುತೂಹಲ. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಆತನನ್ನೂ ಕುತೂಹಲಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುವು.

'ಹೇಗಿದ್ದಳು ಸ್ವಾಮಿ ಆಕೆ?' ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಕೇಳಿದನು.

'ಧರ್ಮಾವರದ ಸೀರೆಯುಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂಗಾರದ ಗೊಲಸು ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ನಡುವಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಡಾಬು. ಕಿವಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆಂಪಿನ ಓಲೆ. ಬಂದು ಮಕ್ಕರಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಫರಂಗಿ ಹಣ್ಣು ಗಳನ್ನು ತಂದು ಬಂದನ್ನು ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಡೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡರೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.'

‘ ಅದು ಅನಂತಸಾಮಿ ಮನೆಗಯ್ಯಾ. ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಅದನ್ನು ಆಕೆ ಕೊಟ್ಟಾಳು ! ’ ಎಂದು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ನಕ್ಕನು.

‘ ಯಾರಯ್ಯಾ ಆಕೆ ? ’

‘ ವೀಳೆಯದೆಲೆ ಮಾರೋ ನಂಜಮ್ಮ. ವೀಳೆಯದೆಲೆ ರುಚಿ ನೋಡ ಬೇಕಾದರೆ ನಂಜಮ್ಮನ ತೋಟದ ಎಲೆ ರುಚಿ ನೋಡಬೇಕಯ್ಯಾ ! ’ ಎಂದು ಆಕೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಸರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಗೆ ಎವರಿಸಿದನು.

‘ ಒಳ್ಳೇ ಆಜ್ಞೇನ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೀಯಯ್ಯಾ ! ’ ಎಂದು ಸರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹೆಚ್ಚಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

೩

ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಹತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಟಾಕಿ ಬಾಣ-ಬಿರುಸು ಗಳಿಂದ ಮುಂದೆ ಬರುವ ದೀನಳಿಗೆಯು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನಂತ ಸಾಮಿ, ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಆಗ ಎಳುವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯಿತು. ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಯಕೂಡದೆಂದು ಅನಂತಸಾಮಿ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು, ತನ್ನೊಡನೆ ಒಂದ ದಿನ ಗಳಲ್ಲಿ, ದೂರ ಗಾಳಿಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಳುವರೆ ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಗೆ ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯ ಆರಿದ ಊಟವೇ.

ನಂಜಮ್ಮ ವೀಳೆಯದೆಲೆ ಮಾರುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅನಂತಸಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಟ್ಟು ವೀಳೆಯದೆಲೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲಾಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕು, ತನ್ನ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದನು. ಒಳ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಎಂಟಾಣಿ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಿತು. ಹಣದ ಚೀಲವನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಎಂಟಾಣಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಆ ಎಂಟಾಣಿಯನ್ನು ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ

ಕೊಟ್ಟು, ' ನಂಜಮ್ಮ, ಈ ರಾತ್ರಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡು ' ಎಂದನು.

' ಒಂ ವೀಳಿಯದೆಲೆಯೇ ಸಾಕೇ ಬುದ್ದಿ ? ಹೂವು ಬ್ಯಾಡವಾ ? ಈರನಗೆರೆ ಬದನೆಕಾಯಿ ಬ್ಯಾಡವಾ ? '

' ಹಣ ತಂದಿಲ್ಲ, ನಂಜಮ್ಮ ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ. '

' ನಾ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತೇನಿ ಬುದ್ದಿ. ನೀವು ಯಾವಾಗಲಾವರೂ ಹಣ ಕೊಡಿ ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಗೂಡೆಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು; ಮತ್ತೊಂದು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ' ಇದರಲ್ಲಿ ಬದನೆಕಾಯಿ ವೀಳಿಯದೆಲೆ ಇದೆ ಬುದ್ದಿ; ಈ ಸಣ್ಣ ಬುಟ್ಟೀಲಿ ಹೂವಿದೆ. ನನ್ನ ಹೆಸರೇಳಿ ಅಮ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಿ ' ಎಂದು ನಸುನಗುತ್ತ ನಂಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ' ಇದೇನು ಸಿದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲನೂ, ನಂಜಮ್ಮ ! ' ಎಂದನು.

' ನಿನ್ನೇನೇ ಅನಂತಸಾಮಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದರು, ನೀವು ಈ ರಾತ್ರಿ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರೆಂದು. ಅದಕ್ಕೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದೆ. '

' ಇವಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಡಬೇಕು, ನಂಜಮ್ಮ ? '

' ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬನ್ನಿ ಬುದ್ದಿ. ಆಮೇಲೆ ಏನು ಮನಸ್ಸು ಬರುತ್ತೋ ಅದು ಕೊಡಿ. '

' ನಿನಗೆ ನಷ್ಟವಾಗಕೂಡದು, ನಂಜಮ್ಮ. '

' ನಷ್ಟ ಏನು ಬುದ್ದಿ. ನೀವು ಕೊಡೋ ಹಣ ಎಲ್ಲಾ ಲಾಭನೇ ! ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬದನೆಕಾಯಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಹಣ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ. ಆ ಹಣ ನೀವು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಎಾಕ್ಕನಲ್ಲಾ ನನ್ನ ತೋಟದವು. ಹೂ ನನ್ನ ಸೋದರ ಸೊಸೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು. '

' ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ನಾನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿಲಿ ಹೇಳು, ಅದನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಹೇಳಿ, ಹೊರಗೆ

ಹೋಗಿ ಟಾಂಗಾದವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ ಮೂಕನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಾಮಿಗೆ, 'ಒಳ್ಳೆ ಉಪಾಯಗಾರ ಅನಂತು !' ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳಿದನು.

ಆಗ ನಂಜಮ್ಮ ' ಸಣ್ಣ ಬುಟ್ಟಿನ ಅಮ್ಮಾ ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಅದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ' ಎಂದಳು.

' ಆಗಲಿ, ನಂಜಮ್ಮ ! ' ಎಂದು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಹೇಳಿದನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ನೀರು ತುಂಬುವ ಹಬ್ಬವಾದುದರಿಂದ ಬೇಗ ಹಾಸ್ಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹಾಸಿಗೆ ವೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರೈಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅದೇ ಟಾಂಗಾವನ್ನು ಮೂರ್ತಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ್ದನು.

ಅನಂತಸಾಮಿ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಟಾಂಗಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಟಾಂಗಾ ಬೇಗ ಬೇಗ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿನ ಕಡೆ ಹೊರಟಿತು.

೪

ತನ್ನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಮೈಸೂರು ರೈಲು ಬೆಂಗಳೂರು ಸ್ಟೇಶನ್ನಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆಗ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸುವ ಚಿಹ್ನೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮೊದ್ಲಿನ ಬೆಳಕು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ದೀಪಗಳನ್ನು ಮಂಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಬರುವವರನ್ನು ಇದಿರು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುವವರು ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರಂನ ಮೇಲೆ ಉತ್ಸುಕತೆ ಮತ್ತು ಆತುರಗಳಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರು. ರೈಲಿನ ಕಿಟಕಿ ಯಿಂದಲೇ ತನಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ ಪ್ರೀಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ. ರೈಲು ನಿಂತೊಡನೆಯೇ ತಾನಿದ್ದ ಇಂಟರ್ ಕ್ಲಾಸ್ ಕಂಪಾರ್ಟ್ ಮೆಂಟಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು, ಆ ಕಂಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಆಳಿನೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಳಿನಿಯನ್ನು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು.

ನಳಿನಿ ಅಂದು ಮೂರ್ತಿಯ ಮೆಚ್ಚಿನ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದಳು. ಕನಕಾಂಬರದ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅದೇ ಬಣ್ಣದ ಜಾಕೆಟ್ಟಿನ ಉಬ್ಬಿದ ತೋಳುಗಳು ಕಿವಿಯ ಓಲೆಗಳಿಂದ ಅಂದೋಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಜ್ರದ ಲೋಲಾಕುಗಳನ್ನು ಸೋಕುತ್ತಿದ್ದುವು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಜರಿಯ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಚಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಅರ್ಧ ಹೆಣೆದು ಕನಕಾಂಬರದ ಬಣ್ಣದ ರಿಬ್ಬನಿನಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಜಡೆಯ ಮಿಕ್ಕರ್ಧ ತುರುಬು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಯಲೆಯಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತುರುಬನ್ನು ಕನಕಾಂಬರ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯಿಂದಲೇ ಸಿಂಗರಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಎತ್ತರವಾದ ಆಕೃತಿಗೂ ಈ ಉಡಿಗೆಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಳು ಗಾಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಟ್ರಂಕು ಮತ್ತು ಎರಡು ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರಮಿನ ಮೇಲೆ ತಂದಿಟ್ಟನು. 'ಇನ್ನೇನು ಈ ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ನಳಿನಿ ಕೊಂಕಿನಿಂದ ನಸುನಗುತ್ತ ಕೇಳಿದಳು.

'ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ತರಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳು.'

'ಓ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಳಿಗೆ ಟ್ರಂಕು ಹಾಸಿಗೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಹೊರಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕಾರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಂದು, ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಆಮೇಲೆ ಇಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆಳು ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವರೆಗೂ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದು, ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದಾಗ ಆಳಿನೊಡನೆ ಅವರೂ ಹೊರಟು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

ಕಾರು 'ನಳಿನಿ ನಿವಾಸ' ದ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿತು. ತಮ್ಮ ಅಳಿಯನನ್ನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯಮ್ಮನವರು ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಹೂದೋಟದಿಂದಲೇ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಅವರೂ ಕಾರಿನಿಂದಿಳಿದ ಆಳಿಯ ಮಗಳೊಡನೆ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಆಳು ಹಾಸಿಗೆ, ಟ್ರಂಕು, ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಂದು ಬಿಚ್ಚುವಂತೆ ಮೂರ್ತಿ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಆಳು ಅದನ್ನು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದಾರವನ್ನು

ಬಿಚ್ಚಿ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ, ಅಡಿಕೆಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ವೀಳೆಯದೆಲೆಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಬದನೆಕಾಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಸುರಿದನು

‘ಬದನೆಕಾಯಿ ಎಳೆಯದಾಗಿ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ!’ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಯಮ್ಮನವರು ಹೇಳಿ, ಅಡಿಗೆಯವನನ್ನು ಕರೆದು, ‘ವಾಂಗೀಬಾತು ಮಾಡು’ ಎಂದರು. ನಳಿನಿ ಅಡಿಕೆ ಪಟ್ಟಿಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತಾಯಿಯ ಕೈಗೆ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಮೈಸೂರು ಕಟ್ಟು ಮೈಸೂರು-ವೀಳೆಯದೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಆಕೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆಳಿಗೆ ‘ಹೀಗಿರಬೇಕೊ ನೀನು ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಿಂದ ತರೋ ಎಳೆದೆಲೆ’ ಎಂದರು.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೂರ್ತಿ ನಳಿನಿಯ ಕಡೆ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಹಿರಿಗಣ್ಣಿನ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರಿದನು. ಆಕೆ ‘ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. ವೀಳೆದೆಲೆ, ಬದನೆ ಕಾಯಿ ಆರಿಸುವುದೂ ಕಲಿತಿದ್ದೀರಿ!’ ಎಂದು ಇನಿಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಎರಡೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ ಕಾಣೆ!’ ಎಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯಮ್ಮನವರು ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿ, ‘ಬೇಗ ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೋ ಎಳಪ್ಪ’ ಎಂದು ಮೂರ್ತಿಗೆ ಹೇಳಿ, ‘ನಳಿನಿ! ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಕೊಡೆ’ ಎಂದರು.

‘ಆಗಲಿ ಅಮ್ಮ’ ಎಂದು ನಳಿನಿ ತಿಂಡಿ ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅಡಿಗೆಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಮೂರ್ತಿ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದನು.

ನಳಿನಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಯ ಲೋಟಾವನ್ನೂ ನೀರಿನ ಲೋಟಾವನ್ನೂ, ತಿಂಡಿಯಿದ್ದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೂರ್ತಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು, ಆ ದೊಡ್ಡ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಮುಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ತಾನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ಮೂರ್ತಿಯ ಟ್ರಂಕು, ಹಾಸಿಗೆ, ಬುಟ್ಟಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಮೂರ್ತಿ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಳಿನಿ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು

ಅದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಅದರಲ್ಲಿ ಎಸೆದೆಯೋ ಎಂದು ಮೂಸಿ ನೋಡಿದಳು; ಹೂವಿನ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದಳು. ಆಗ ಕೊಟ್ಟಿಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೂರ್ತಿ 'ಎನು ಜಪ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀ?' ಎಂದು ನಳಿನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

'ಹೂ!' ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನಳಿನಿ ಬಳುಕಿ ನುಡಿದಳು.

'ಹೂ.. ' ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ, ಅವಳು ಕೈಯಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ದಾರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

'ಇದು ಯಾರೋ ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ವೇಳೆಯದೆಲೆ ಬದನೆಕಾಯಿ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ!' ಎಂದು ನಳಿನಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ಅದಕ್ಕೇ ನಾ ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ?'

'ಹುಂ' ಎಂದು ಆಕೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, 'ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅಮ್ಮನ ಎದುರಿಗೇ ಇದನ್ನು ತೆಗೆಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಮ್ಮ ಇದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು' ಎಂದಳು.

'ಆಮೇಲೆ ತೋರಿಸು ಅಮ್ಮನಿಗೆ.'

'ಇನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಹಾಗೆ' ಎಂದು ನಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಮೂರ್ತಿ ಬುಟ್ಟಿಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೇಲುಗಡೆಯಿದ್ದ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದನು.

'ಸುಗಂಧರಾಜ, ಪಚ್ಚೆತೆನೆ, ಗುಲಾಬಿ, ಮರುಗ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿಗೆಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಂಡೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದು ಉದ್ದದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಅಡಿಯಷ್ಟಿದ್ದಿತು.

'ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ! ಎಷ್ಟು ಸುವಾಸನೆಯಾಗಿದೆ!' ಎಂದು ನಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಮೂರ್ತಿ ಅದನ್ನು ಅವಳ ತುರುಬಿಗೆ ಮುಡಿಸಿದನು. ತುರುಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕನಕಾಂಬರದ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಈ ದಂಡೆ ಸೊಗಸಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರದಂತಿತ್ತು!

'ಎಂದೂ ಎನನ್ನೂ ತರದವರು ಈ ಸಲ ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿರೋವನ್ನೇ ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ?' ಎಂದು ಬಳುಕಿ ನಳಿನಿ ನುಡಿದಳು.

ಮೂರ್ತಿ, ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದಂಡೆಯಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಳಿನಿಯ ಕೂರಳಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಅವಳ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನಿಯಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಇನಿಯಳಿಗೆ ಪ್ರೇಮ-ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿತ್ತು, 'ಮಕ್ಕ ದಂಡೆಗಳನ್ನು ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಡು, ಸಳಿನಿ!' ಎಂದನು.

'ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿತ್ತು ಈ ರಸಿಕತನ?' ಎಂದು ಸಳಿನಿ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಇಸಿಯನ ಮೇಲೆ ಬೀರುತ್ತಾ ಹೇಳಿ, 'ಆರಿ ಹೋಗುತ್ತೆ—ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದಳು.

'ಆಂತೂ ಎಲ್ಲಾ ಜೆನ್ನಾಗಿವೆ ತಾನೇ?' ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಕೇಳಿ, 'ನೀನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈ ಹಾಕು. ಸಹ-ತಟ್ಟೆಯ ಫಲಹಾರವಾಗಲಿ' ಎಂದನು.

'ಈ ಸಲ ತಂದಿರುವೆಲ್ಲಾ ಒಹಳ ಜೆನ್ನಾಗಿವೆ!'

'ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಕೀರ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಸಳಿನಿ!'

'ನಂಜಮ್ಮ! ಆಂ....!'

ಮೂರ್ತಿ ಸಳಿನಿಯ ಕನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೆಂದು ಪ್ರೇಮದ ಏಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, 'ವೇಳೆದಲಿ ಮಾರೋ ಮುದುಕಿ ಕಾಣೆ! ಮೊಮ್ಮಗನ ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಆಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾನೂ ನೀನೂ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಅವಳ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಂತೆ' ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

'ಈ ಸಲ ನಿಮ್ಮ ಕಾನ್ಪೋಕೇಷನ್ನಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಹೋಗೋಣ' ಎಂದು ಸಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

'ನಂಜಮ್ಮನ ಬಯಕೆಯೂ ಅದೆ.'

'ಅಬ್ಬಾ! ಹಾಗಾದರೆ ಮುದುಕಿ ಒಲು ರಸಿಕೆ!' ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಸಳಿನಿ, ಆತ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಫಿಯ ಲೋಟವನ್ನು ತನ್ನ ತುಟಿಯ ಹತ್ತಿರ ತಂದಾಗ ತಾನೂ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಗುಟುಕು ಕುಡಿದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಮೂರ್ತಿ ಸಳಿನಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದನು.

ಇಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಜಗನ್ನೋಹನ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾ ನಿಲಯದ ಪದವೀದಾನ ಮಹೋತ್ಸವ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಸತೀ ಸಮೇತನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾವನ ಕಾರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು 'ಮಾಡರ್ನ್ ಹಿಂದೂ ಹೋಟೆಲಿ'ನಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಎಂ. ಎ. ನಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನಾಗಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾದುದರಿಂದ ಸುವರ್ಣಪದಕವನ್ನೂ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಬಂಧಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಥಮ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾರಾಜರವರ ವರದಹಸ್ತ ದಿಂದ ಪಡೆದನು.

ಉತ್ಸವವು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದೇ ಉಡುಪಿನಿಂದ ತನ್ನ ಬಹುಮಾನ ಗಳೊಡನೆ ತನ್ನಿನಿಯಕ ಸಮೇತ ವರದಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿ ಫೋಟೊ ತೆಗೆಸಿಕೊಂಡನು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ, ನಳಿನಿ, ಅನಂತಸಾಮಿ, ಪಾರ್ವತಿ ನಾಲ್ವರೂ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಂಜಮ್ಮನ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಆರಮನೆಯ ಗಜಶಾಲೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಂಜಮ್ಮನ ವೀಳೆಯದೆಲೆ ತೋಟಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ, ಅಗಸೆ ಮರಗಳಿಗೆ ವೀಳೆಯದೆಲೆಯ ಬಳ್ಳಿ ಗಳು ಹಬ್ಬಿವಲ್ಲದ್ದಿವಲ್ಲ. ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಎಲೆಗಳು, ಮರಗಳಲ್ಲಿನ ಹೂ ಕಾಯಿಗಳು ನೋಡಲು ಬಲು ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ತೋಟದ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಪಾರಿಜಾತ, ಸುಗಂಧರಾಜ, ಪಚ್ಚೆ ತೆನೆ, ದವಸ, ಮರುಗ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಗಳೂ, ಫಿರಂಗಿ, ಸೀಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಬಾಳೆ ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಹೂ, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತ, ಭೂದೇವಿಗೆ ಮಣಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ತೋಟದ ಮುಂಭಾಗದ ಎಡ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಹಂಚಿನ ಸಣ್ಣ ಮನೆಯಿತ್ತು.

ಸಂಜಮ್ಮ ತೋಟದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದಿದ್ದಳು. ಕಾರು ಒಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ನಾಲ್ವರೂ ಇಳಿದರು. 'ಬನ್ನಿ ಬುದ್ದಿಯವರೇ, ಬನ್ನಿ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ, ಬನ್ನಿ ತಾಯಿ' ಎಂದು ಆದರದಿಂದ ಸಂಜಮ್ಮ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದಳು. ನಳಿನಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಸಂಜಮ್ಮನ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡಳು.

ಸಂಜಮ್ಮ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೋಟದ ಮನೆಗೆ ಮೊದಲು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಅದು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಒಂದು ಕೊಟಡಿಯಂತಿತ್ತು. ನೆಲಕ್ಕೆ ಜಮಖಾನೆ ಹಾಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಮೈಸೂರರಸರ ತೈಲ ಚಿತ್ರಗಳೂ, ಸಂಜಮ್ಮನ ಒಂಧು-ಒಳಗ, ಆತ್ಮೀಯರ ಚಿತ್ರಗಳೂ ನೇತು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಜಮಖಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ದೊಡ್ಡ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಫಿರಂಗಿ ಹಣ್ಣುಗಳೂ, ಒಂದು ಡಜನ್ ಗೋವಾ ಸೀಬೆ ಹಣ್ಣುಗಳೂ, ನಾಲ್ಕು ದಾಳಿಂಬೆ ಹಣ್ಣುಗಳೂ, ಎರಡು ಚೆಪ್ಪು ರಸಬಾಳೆಯೂ ಇದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಾಕುವೂ ಇದ್ದಿತ್ತು.

ನಾಲ್ವರೂ ಸಂಜಮ್ಮನೊಡನೆ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ, 'ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಅಮ್ಮ. ಬುದ್ದಿಯೋರುಗಳಿಗೆ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲ. ನೀವು ಎಲ್ಲಾ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಬಡವಳ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದು ಆಕೆ ವಿನಯದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

'ಒಳ್ಳೆ ಬಡತನದ ಆತಿಥ್ಯ! ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರು ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಉದಾರಿಗಳಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಪಾರ್ವತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

'ಸಂಜಮ್ಮ! ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ತೋಟವಿರುವವಳು ನೀನು, ಅನಂತ ಸಾಮಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಲಾಣಿಯನ್ನು ತಕ್ಷಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಬಗೆ ಹರಿಯಲಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಮೂರ್ತಿ ಸಂಜಮ್ಮನ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು.

'ಯಾರದೂ ಋಣ ಕೂಡದು ಬುದ್ದಿ. ಕಾಸು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಋಣ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಯಾರೂ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಪಾಯುಗಳಾಗಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ಹುಟ್ಟಿಕೊಡದು ಬುದ್ದಿ. ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿ ಒಂದು ದಿನ ಏನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದು ಆದರ ಆಯಿತು.

ಸದಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಡಲು ಮನಸ್ಸು ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಖುಣ ಆಯ್ತು ಬುದ್ದಿ. ಆದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಹಣ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೀಳಿದಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರ ಬೆಲೆ ಒಂದ ಹಾಗಾಯ್ತು, ಖುಣ ಇಲ್ಲ. '

ಮೂರ್ತಿ ನಂಜಮ್ಮನ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗಿದನು. ಮಿಕ್ಕವರು ನಂಜಮ್ಮನ ಬುದ್ದಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ತನ್ನ ಜೀವಿನಿಂದ, ತನಗೆ ಬಂದಿದ್ದ 'ಮೆಡಲು' ಬಹು ಮಾನವನ್ನು ತೆಗೆದು ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಆಕೆ 'ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೇ ಮೆಡಲು ಬರುತ್ತೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಬುದ್ದಿ. ಅನಂತಸಾಮಿ ಬುದ್ದಿಯೋರಿಗೂ ಈ ಸಲ ವ್ಯಾಸಾದ್ಧು ಸಂತೋಷ ' ಎಂದಳು.

' ಇವರಿಂದ ಈ ಸಲ ವ್ಯಾಸಾದೆ ನಂಜಮ್ಮ! ' ಎಂದು ಸಾಮಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

' ಮಾತಿರಲಿ ಹಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚಿ ತಾಯಿ ' ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

ನಳಿನಿಯೇ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಳು. ನಾಲ್ವರೂ ಒಂದೇ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಫಲಹಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದು ನಂಜಮ್ಮನಿಗೆ ಅನಂತ ತೃಪ್ತಿ.

ಫಲಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ನಂಜಮ್ಮ ಇವರನ್ನು ತೋಟದ ಸುತ್ತಲೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬುಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ನಳಿನಿ, ಪಾರ್ವತಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೂಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಿತ್ತು ನಂಜಮ್ಮನ ಕೈ ಲಿದ್ದ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದರು.

ತೋಟದ ಮುಂಭಾಗದ ಎಡಗಡೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆರಡಿ ಚೌಕದ ಪಾತಿಯೊಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬಿ, ತುಳಸಿ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದುವು ಅದರಲ್ಲಿನ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ಗುಲಾಬಿ ಹೂಗಳು ಬಹು ದೊಡ್ಡವಾಗಿದ್ದುವು. ತುಳಸಿಯ ಗಿಡ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರದಂತೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು!

ತರುಣಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಹೂಗಳನ್ನು ಕೀಳಲುದ್ಯುಕ್ತರಾದರು. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ನಂಜಮ್ಮ ಗಾಬರಿಯಿಂದ, ' ಬೇಡಿ! ಅವ್ರಾ ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಕೀಳಬೇಡಿ! ' ಎಂದು ಆತುರದಿಂದ ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು. ಆಗಿನ

ಅವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿನ ಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ತರುಣಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ತಂಭೀಭೂತರಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ, 'ಎನು ನಂಜಮ್ಮ ?' ಎಂದು ಮೌನವನ್ನು ಮುರಿದನು.

'ಅದು ಅವರ ಸಮಾಧಿ. ಆ ಹೂಗಳ ಜೀವನವೂ ಅವರ ಜೀವನದಂತೆಯೇ ಇರಬೇಕು' ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮ ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡಳು.

'ಎಷ್ಟು ದಿನವಾಯಿತು ಅವರು ಕಾಲವಾಗಿ ?' ಎಂದು ನಳಿನಿ ನಿದಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

'ನನ್ನ ಹದಿನೇಳನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಮ್ಮ ! ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯೇ, ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಹಾಳು ಪ್ಲೇಗಿನಲ್ಲಿ !'

'ಇವೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಆಸ್ತಿಯಾ ?' ಎಂದು ಪಾರ್ವತಿ ಕೇಳಿದಳು.

'ಈ ತೋಟ ಅವರದು, ಅವರು ಮನೆಗೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬರೇ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾಗ ಅವರ ತಾಯಿ—ನನ್ನ ಅತ್ತೆಯಾದವಳು—ಬೇಡವೆಂದು ಅಡ್ಡಿ ಒಂದಳು. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ನನ್ನ ಮಾವನ ಹರದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಮದುವೆಯಾದ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೇ ನಮ್ಮತ್ತೆ ತೀರಿಹೊದಳು. ನನ್ನ ಮಾವ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಸಾಯೋವರೆಗೂ, ನನ್ನ, ತಮ್ಮ ಮಗಳಂತೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬ ಮಗಳು, ನನ್ನ ಅಣ್ಣನೊಬ್ಬ ಮಗ ಅಷ್ಟೆ. ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವ ತೋಟ ನನ್ನ ತಾರು ಮನೆಯ ಹರಿಸಿನದ ಕಾಣಿಕೆ. ಇನ್ನೆರಡು ತೋಟಗಳು ನಾನು ಎಳೆದಿಲೆ ಮಾರಿ ಕೊಂಡವು.'

'ತೋಟ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ನಂಜಮ್ಮ !' ಎಂದು ನಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

'ನಿಮ್ಮಂಥಾವರು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರೆ, ಸಂತೋಷ ಪಡುವ ನಿಮ್ಮಂಥ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ತಾಯಿ !' ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು. ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡಳು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಳಿಸಿಯ ಹೃದಯ ಕರಗಿತು. ಅಕ್ಕೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ಪಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ನಂಜಮ್ಮ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಳು; ತನ್ನ ನೋಟವನ್ನು ಸಳಿನಿ ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಯ ಕಡೆ ಬೀರಿದಳು. ಅನಂತಸಾಮಿ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಇವರ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕಡೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದನು.

ಮೌನವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತೋಟದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಡ್ರೈವರು ಮೋಟಾರಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದನು. ನಂಜಮ್ಮ ಹೂ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಳು. ಜತೆ ದಂಪತಿಗಳೂ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು.

‘ನಂಜಮ್ಮ ! ನಿನ್ನ ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ತೋಟ ನೋಡಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು !’ ಎಂದು ಸಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ನೀವೂ ಬುದ್ಧಿಯೋರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣರಂತಿದ್ದೀರಮ್ಮಾ ಈ ಮಾತನ್ನೇ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ಅನಂತಸಾಮಿಯವರಿಗೂ ಹೇಳತಿದ್ದೆ. ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ, ನನ್ನ ಮರೀದೆ ನನ್ನ ತೋಟಕ್ಕೆ ಒರುತ್ತಿರಿ’ ಎಂದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಂಜಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೇನೆ, ನಂಜಮ್ಮ’ ಎಂದು ಸಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಮನೆ ಕಡೆ ಬಂದಾಗ ಬುಟ್ಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ನಂಜಮ್ಮ ಎಂದು ಪಾರ್ವತಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಇರಲಿ ಅದು ಬಿಡು ನನ್ನಾಯಿ !’ ಎಂದು ನಂಜಮ್ಮ ನುಡಿದಳು.

ಕಾರು ಹೊರಟಿತು.

‘ಒಹು ರಸಿಕೆ, ನಂಜಮ್ಮ!’ ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಸಳಿನಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಇವರಿಗೆ ಈಗ ತಿಳಿದಿದೆ ಅದು, ಮೂರ್ತಿ !’ ಎಂದು ಅನಂತಸಾಮಿ ಹೇಳಿದನು.

‘ನೊಂದ ಜೀವ. ಇದೇ ಆಕೆಯ ತೃಪ್ತಿ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಹೇಳಿದನು. ಮಿಕ್ಕ ಮೂವರೂ ತಮ್ಮ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನೂ ಅವನದರೊಡನೆ ಬಿಡಿಸಿದರು.

ಬಹುಶಃ ಅಂದು ನಂಜಮ್ಮನಿಗಾದ ತೃಪ್ತಿ ಅವಳ ಗಂಡನಿಗೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಬೇಟೆ

೧

‘ ಇದೇನು ಅಪರೂಪ ದರ್ಶನ ಸರ್ ಬಸವರಾಜ್ ! ’

‘ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವೇ ಬಂದೆ ಜಯರಾಜ್. ಏನು ನೀನೇ ನನಗೆ ‘ ನೈಟ್ ಹುಡ್ ’ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ ! ನೀನು ಜಮೀನ್‌ದಾರ ದೇವರಾಜನಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯೇನೋ. ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಆಯುಸ್ಸು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯವರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಆತನ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ‘ ನೈಟ್ ಹುಡ್ ’ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ನೈಟ್ ಹುಡ್ ಬರುತ್ತೆ ? ’ ಎಂದು ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಜಯರಾಜನಿಗೆ ಬಸವರಾಜ್ ಹಸ್ತ ಲಾಘವವನ್ನಿತ್ತು ಹೇಳಿದನು.

ಜಯರಾಜ್ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ರೂಮಿನೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಕಸೂತಿ ಕಲೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಆತ ನೊಡನೆ ಕುಳಿತನು. ಬಸವರಾಜ್ ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ರೂಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಠಡಿಯು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಅಗಲವಾದ ಕಿಟಕಿಗಳಿಗೆ ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ತಿಳಿಯ ರೇಷ್ಮೆಯ ನೀಲಿಯ ತೆರೆಗಳು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಕೊಠಡಿಯ ಗೋಡೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೊಗಸಾದ ಚಿತ್ರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ನೆಲವು ರತ್ನ ಕಂಬಳಿಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರತ್ನ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ, ಗೋಡೆ ಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೂ, ಕೊಠಡಿಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಮತ್ತು ಒಲ

ಗಡೆ ಇರುವ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ಸಾಲಾಗಿ ಸೋಫಾಗಳು. ನಡುವೆ ಇದ್ದ, ಸೊರಬದ ಕಲಾವಿದರಿಂದ ಪುತ್ಥಳೀಮಯ ವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ, ಜಂತದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ನೀಲಿಯ ಗಾಜಿನ ಹೂಜೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಸಹಿತವಾದ ಗುಲಾಬಿಯ ಹೂಗಳು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೆಂಪವು, ನಾಲ್ಕು ಬಿಳಿಯವು. ಕೊಟಡಿಯನ್ನೂ ಅದರ ಸಿಂಗಾರವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಅದರ ಒಡೆಯರು ರಸಿಕರೆನ್ನುವುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೊಟಡಿಯ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಎಸ್ಮಿತನಾದ ಒಸವರಾಜ್, 'ಎನಯ್ಯಾ ! ಭಾರತದ ಕಲಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಚೆನ್ನಾಗಾಗಿದೆ.' ಎಂದನು.

'ನಾನು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಉಮಾದೇವಿಯ ಚಪಲ ಇವೆಲ್ಲಾ. ಆಕೆ ಮಾಡೋಕೂ ಸರಿಯೆ, ಅಮ್ಮ ಅವಳನ್ನು ಅನ್ನೋಕೂ ಸರಿಯೆ. ಆಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ, ಎಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ನಾನೇಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬರಲಿ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೇನೆ.'

'ಪರವಾ ಇಲ್ಲವಯ್ಯಾ ನೀನು ! ಬಿ. ಎ. ಮಾಡಿದ ಒಮೀನ್‌ದಾರರ ಮಗಳನ್ನು ರಾಯಲ್‌ಸ್ಟೂಲಿನ ಬರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ನೀನು ಮದುವೆ ಆದ್ದು ನಿನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವೇ. ಈಗ ನೋಡು ನನಗೆ ಅದೇ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಗವರ್ನರವರು ಗುರುವಾರ ನಮ್ಮೊಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರಂತೆ. ಏನು ಮಾಡ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ತೋಚದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ.'

'ಇಲ್ಲಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ದಿನ ಮುಂಚೆಯೇ ಅವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ಣ ದಿನಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ. ನಾನೇನೂ ಅದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ರಾಣಿಸಾಹೇಬ ಉಮಾದೇವಿ ಇದ್ದಾರೆ!' ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಜಯರಾಜ್ ಹೇಳಿದನು.

'ನಿನ್ನ ಊರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧವಾದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಪ್ರತಿ ರಸ್ತೆಯೂ ಸೊಗಸಾಗಿ ರಿಪೇರಿಯಾಗಿ ಸಿಮೆಂಟ್ ಕಾನ್ಕ್ರೀಟ್ ರಸ್ತೆಯ ಹಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಮನೆಗೂ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿಸಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕೋಟೆ-ಗೋಡೆಯೂ,

ಮಹಡಿ-ಮನೆಯೂ ಎಲ್ಲಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ಇವೆ! ಆಗಲೇ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಚಪ್ಪರವೂ ಕೂಡ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆಯಂತೆ. ನಿನ್ನ ಊರನ್ನಲ್ಲಿ ದೀಪಗಳಿಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಬೆರಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ, ಒಯರಾಜ್! ’

‘ ಕೋಟಿ-ಗೋಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆಸಿಹಾಕಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಉಮಾ, ‘ ಅದು ಇರಲಿ. ಹಿಂದಿಸವರ ನೆನಪನ್ನು ತರುತ್ತೆ. ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಸಣ್ಣ ಮೊಂಡುಗೋಡೆಗಿಂತ ಇದು ಎಷ್ಟೋ ಸುರಕ್ಷಿತ ’ ಎಂದುಳು. ಅದಕ್ಕೇ ಅದನ್ನೇ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಸಿದೆ ’

‘ ಇದೇನಯ್ಯಾ ಕೋಟಿ-ಗೋಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾರ್ಸ್-ಟ್ರಾಕ್ ? ’

‘ ನಮ್ಮ ಕುದುರೆ-ಸವಾರಿಗೆ, ಒಸವರಾಜ್ ! ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮೂರು ಸುತ್ತು ಹಾಕಿದರೆ, ಮೂರು ಮೈಲಿ ಆಗುತ್ತೆ. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಎಕ್ಸ್‌ಕರ್‌ಸೈಜ್ ’

‘ ನಿನಗೆ ಸಿಕ್ಕವೂ ಈ ಎಕ್ಸ್‌ಕರ್‌ಸೈಜೂ ಉಂಟೋ ? ’

‘ ಮನಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಸೂರ್ಯ ಹುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಉಮಾ ಎಕ್ಸ್‌ಕರ್‌ಸೈಜೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ’ ಎಂದು ಒಯರಾಜ್ ಹೇಳಿದನು.

ಆಡಿಗೇಯವನು ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಒಂದೊಂದು ‘ಟೀವಾಯಿ’ ಯನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟು, ಫಲಹಾರದ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟನು. ಕೇಸರಿಯ ಕುಡಿಯುವ ನೀರೂ, ಕಾಫಿಯ ಡಿಕಾಕ್‌ಷನ್, ಸಕ್ಕರೆ, ಹಾಲುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಟೀ ಸೆಟ್ನೂ, ಒಂದು ಓವಲ್-ಟೈನ್, ಒಂದು ಕೋ ಕೋ ಟಿನ್ನುಗಳೂ, ಆ ತಟ್ಟೆಯ ಒಳಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು.

‘ ಇದೇನು ವೆಸ್ಟೆಂಡ್ ಹೋಟೆಲಿನಯ್ಯಾ ! ’ ಎಂದು ಒಸವರಾಜ್ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು.

‘ ನೀನು ಮೊದಲ ಸಲ ಮನೆಯ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೀ. ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಯಾವ ತಿಂಡಿಯ ಮೇಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ

ಬಂದಾಗ ಅದು ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಇವೆಲ್ಲಾ! ' ಎಂದು ಜಯರಾಜ್ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ತಿಂಡಿಯ ತಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರು.

' ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆಯಯ್ಯಾ, ಎಲ್ಲಾ ! ' ಎಂದು ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಬಸವರಾಜ್ ಹೊಗಳಿದನು. ಆಗ ಮುಂಬಾಗಿಲು ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಬಂದ ಮುದುಕಿಗೆ ಬಸವರಾಜ್ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ' ಸೌಖ್ಯವೇ ಅಜ್ಜಿ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

' ಏನೋ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರನಪ್ಪಾ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ ಸುಶೀಲ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಖ್ಯವೇ ? '

' ಊ ಅಜ್ಜಿ '

' ಏನಪ್ಪಾ! ಎರಡು ವರ್ಷದಿಂದ ಈ ಕಡೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ? '

' ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನ ಹಾಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೊಸದು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಂತೆಯೇ ಕೋರ್ಟ್‌ಆಫ್‌ವಾರ್ಡ್ಸ್‌ರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆ. ಹೋದ ವರ್ಷದಿಂದ ಮದುವೆ ಯಾದುದರಿಂದ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಸಾರ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಜತೆಗೆ ! ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ಅಜ್ಜಿ! ಒಳ್ಳೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ !! '

' ಏನು ಪರವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಬಿಡು. ಅವನಲ್ಲ ಜಮೀನ್‌ದಾರ; ಆ ರಂಭಿ! ' ಎಂದು ಮಗನ ಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದಳು. ಜಯರಾಜ್ ಬಸವ ರಾಜನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಮುಗುಳು ನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದನು. ಮುದುಕಿಗೆ ಕೋಪವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಬಸವರಾಜ್, ' ಅಜ್ಜಿ! ನಿಮ್ಮ ಸೊಸೆ, ರಾಜಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯೇ ಉದ್ಧಾರವಾಗಿದೆ ' ಎಂದನು.

' ಏನು ಉದ್ಧಾರವಾಗಿದೆ, ಬಸವ ! ಅವರು ಅವನ್ನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮಗುವಿದ್ದಾಗ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರು. ನಮ್ಮ ಮಾನ ಸುದ್ದುನೆ ಸಾಲಮಾಡಿ ದ್ದರಿಂದ ಕೋರ್ಟ್‌ಆಫ್‌ವಾರ್ಡ್ಸ್‌ರ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಹೋಗಿ, ಸಾಲ-ಸೋಲ ಎಲ್ಲಾ ತೀರಿ ಇವನಿಗೆ ಕುದಿನೆಂಟು ವರ್ಷವಾಗುತ್ತಲೂ

ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಬಂತು. ಮೊದಲು ಮೂರು ವರ್ಷ, ನನ್ನ, ಆ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯನ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟ. ಬಂದಳು ಆ ಮಹಾ ತಾಯಿ! ಸರಿ ಆಯ್ತು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಖರ್ಚು!’

‘ವ್ಯರ್ಧವಾಗಿ ಎನಾದರೂ ಖರ್ಚಾಯ್ತಾ ಅಜ್ಜಿ?’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಕೇಳಿದನು. ಜಯರಾಜ್, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯನ ಸಂವಾದವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

‘ವ್ಯರ್ಧ ಅಲ್ಲದೆ ಏನೋ. ಇವಳಿಗ್ಯಾಕೋ ಈ ಊರಿಗೆಲ್ಲಾ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್‌ಲೈಟ್? ಬೀದಿಬೀದಿಗೂ ಲೈಟ್! ಮನೆಮನೆಗೂ ಲೈಟ್! ಆ ಯಂತ್ರ ಗಿಂತ್ರ ತರಿಸೋಕೆ ಆಯ್ತು ಸಲವತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ. ಸರಿ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದೀಪ ಉರಿಸ್ತಾ, ಮುಂದೆ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಬೀಸಣಿಗೆ ಬೀಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಕುಂಯ್ ಕುಂಯ್ ಅಂತ ರೇಡಿಯೋ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರೋಕೆ ಆಯ್ತು !!’

‘ಊ!’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸಿದನು.

‘ಊರ ಮುಂದಿನ ದೊಡ್ಡ ಬಾವಿಗೆ ಪಂಪು. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಐದು ಸಾವಿರ ಖರ್ಚು. ಬೀದಿಬೀದಿಗೂ ಸಲ್ಲಿ!’

‘ಬಹಳ ತಪ್ಪು ಕೆಲಸ!’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಗೆಳೆಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನು.

ಮುದುಕಿಯು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು. ‘ಇವೆಲ್ಲಾ ಆಯ್ತಲ್ಲಾ ಬಸವು! ಕೊಂಚವಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಘನಗಾಂಭೀರ್ಯ ಬೇಡವೇನೋ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಬೀದೀಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ನಡಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒರೋದೇನೋ! ಜನ ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳಾರೋ!’

‘ಅದು ಈ ಕಾಲದವರ ತರಹ ಅಜ್ಜಿ.’

‘ಎನು ತರಹವೋ, ಬಸವು! ಅವಳ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಗಂಡುಬೀರಿಯಂತೆ ಏನೋ! ಅದಕ್ಕೆ ಕೋಟಿ-ಗೋಡೆ ಸುತ್ತಲೂ ಕುದುರೆ ಓಡೋದಕ್ಕೆ ದಾರಿ. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಬಾವೀಲಿ ಈಜೋದು. ಆ ಕೋಟಿ-ಬಾವಿ ಸರಿ ಮಾಡಿಸೋಕೆ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಖರ್ಚು. ಅದರ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆಸಿ ಹಾಕಿ,

ಅದರ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಮೆಂಟು-ಗೋಡೆ ಹಾಕಿಸಿ, ಒಂದರ್ಧದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳೋ ತಾವರೆ ಹಾಕಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವರು ಈಜೋಕೆ! ಆ ಬಾವಿ ಹತ್ತಿರ ಅವಳಿಗೆ ಹೂವಿನ ತೋಟ ಬೇರೆ. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ಇಬ್ಬರು ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಬೇರೆ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಋಣ! ತೋಟಕ್ಕೆಂದು ಐದುಸಾವಿರ ಖರ್ಚು. ಎಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗೋಯ್ತು, ಬಸವು! ಅನರಿದ್ವಿದ್ವರೆ ಅವನೂ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಸರಿಯಾಗತೀದ್ದ. ಏನು ಮಾಟ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೋ ಆ ವೋಹಿನಿ! ಅವಳ ಮುಖ ನೋಡಿದರೆ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಹೋಗ್ತಾನೆ. ಆ ಮುಂದುಕ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯ ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ ಬಿಗಿ ಕೈಯಿಂದಿದ್ದು ಜಮೀನ್‌ದಾರನ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದೋನು ಅವನೂ ಇವರ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆ ಆಗಿ, ಹೇಗಂದರೆ ಹಾಗೆ ಕುಣಿತಾನೆ! ಒಳ್ಳೆ ಮಾಟಗಾತಿ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೋ ಅವಳು, ಬಸವು! ' ಎಂದು ಮದ್ಯಕಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರಸಿಕೊಂಡು ಮಗನ ಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿದಳು.

‘ ಹೋಗಲಿ ಚಿಕ್ಕವರು ಬಿಡಜ್ಜಿ !!

‘ ಏನು ಚಿಕ್ಕವರೋ, ಬಸವು ! ಚಿಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಬೇಡವೇನೋ ? ಅದೇನು ತುಪಾಕಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇವರು ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಂಕಿ, ಕಾಡಹಂದಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಲ್ಲೊಂದು. ಜನ ಎಲ್ಲಾ ನಗ್ತಾರಲ್ಲೋ. ನಾನು ತಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತಿರುಗೋಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ ! ’

‘ ಓ ! ’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು.

‘ ಮನೆ ಎಲ್ಲಾ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯ್ತು, ಬಸವು ! ನನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಒಡವೇನೂ, ಎರಡು ಲಕ್ಷದ್ದು, ಒಬ್ಬಳೇ ಸೊಸೇಸಲ್ಲಾ ಅಂತ ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಲೆ ಕೊಟ್ಟಿ. ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ಇವರು ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ಖರ್ಚುಮಾಡಿ ಆ ನವರತ್ನ ಮಾಲೆಸ ತಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಎನಳುತ್ತಿತ್ತು ! ಆ ಬಾವಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರೋ ತೋಟದ ಹತ್ತಿರ ಆ ದೊಡ್ಡ ಮಂಟಪ ಯಾಕೆ ? ಅದ್ಯಾರೋ ಗನರ್ದರು ಬರತ್ತಾರಂತಲ್ಲ; ಅಂಥಾವರು ಎಷ್ಟು ಜನ ಎಷ್ಟು ಸಲ ಬಂದು ಹೋಗಿಲ್ಲ ಈ ಊರಿಗೆ ? ಆಗಲ್ಲಾ ಹೀಗೇ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದೊ ? ನಾನಾಗೋ ವ್ಯಾಳಿಗೆ ಹೀಗಿಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿ

ದ್ದೇನೋ, ಬಸವು! ನಿಮ್ಮಮ್ಮ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅಟ್ಟಿ ಬಿಡ್ತಿದ್ದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು.

‘ಅಮ್ಮ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಏನೂ ಹೇಳೋದಿಲ್ಲ ಅಜ್ಜಿ.’

‘ನೀನು ಹೀಗೆ ಪೋಲಿ ಪೋಲಿಯಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತೀಯೇನೋ? ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡು. ಈ ರೂಮು ನೋಡು! ಮೇಲೆ ದೀಪ; ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದೀಪ. ಮೇಲೆ ಫ್ಯಾನ್, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಫ್ಯಾನ್. ಅದೇನು ಒಣ್ಣಾಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಚಿತ್ರಗಳೋ! ಇವೆಲ್ಲಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುತ್ತವೆಯಾ? ಹೀಗೆ ಇದ್ದರೆ ನಾಳೆ ವರ್ಷದ ವ್ಯಾಳೆಗೆ ಲಕ್ಷ ಸಾಲ ಆಗುತ್ತೆ; ಆಮೇಲೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿ ಪುನಃ ಹೋಗುತ್ತೆ ಕೊರ್ಟ್ ಆಫ್ ವಾರ್ಡ್ಸ್‌ರ ವಶಕ್ಕೆ! ಹಾಕ್ಕೇಂತಾನೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು! ಇವಳೊರನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಇವಳು? ಇವಳಣ್ಣನ ನೋಡು, ಎಷ್ಟು ಜಿಪುಣ ಆಗಿದ್ದಾನೆ! ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗೀಗೇ ಸರಿಯಾದೊಂದು ಸೀರೇನೂ ತೆಗೀಲಿಲ್ಲ! ಹೇಳೋ ಗಾಡೆ ಇವನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ‘ಮುಂಡೆ ಸಾಕಿದ ಮಗ, ಮೂಗು ದಾರವಿಲ್ಲದ ಎತ್ತು!’

‘ಸುಮ್ಮನಿರಮ್ಮ ಸಾಕು!’ ಎಂದು ಜಯರಾಜ್ ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದನು.

‘ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಬಸವು!’ ಎಂದು ಕೈಯಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮುದುಕಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಜಯರಾಜ್ ಎಡಗಡೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಉಮಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ರೂಮಿಗೆ ಬಂದನು. ಉಮಾ ಇಷ್ಟತ್ತು ವರ್ಷದ ಯುವತಿ. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಳು. ತಂದೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೆಯೇ ತೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವಳನ್ನೂ ಅವಳ ಅಣ್ಣನನ್ನೂ ಅವಳ ತಾಯಿ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಾಾಗಿ ಸಾಕಿದ್ದಳು. ಉಮಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಬಿ. ಎ. ಪದವೀಧರಳಾಗಿ ಅರ್ಧಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವಳಾಗಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಸುವರ್ಣಪದಕವನ್ನು ಪದವೀದಾನ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಎತ್ತರವಾದ ಆಕೃತಿ, ಆಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ, ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಕುರುಳು, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅನುಗುಣ

ವಾದ ಉಡಿಗೆ; ಮತ್ತು ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ರೂಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಿರುವಂತೆ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತೆ ಎಂದು ತೋರಿಸುವಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಒಡವೆಗಳು ಅವಳ ಕತ್ತು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವಳ ಅತ್ತೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಕೆ ಪೋಹಿಸಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಒಂದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯನ್ನೇ ಆದರ್ಶವಾದುದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅರವತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜನರಿಂದಲೇ— ಏಕೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಊರೆಲ್ಲರವರಿಂದಲೂ— 'ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯ ಆದಾಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತೊಂಬತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಇಂಡಿಯಾ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪೇಷ್-ಕಿಸ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ. ಪೋಲೀಸೊಂದು ವಿನಃ ಮಿಕ್ಕ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯ ಆಡಳಿತವೆಲ್ಲಾ ಜಮೀನ್‌ದಾರರಿಗೇ ಸೇರಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರರನ್ನು ಪಾಳೆಯಗಾರರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಅವರನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಉಮಾದೇವಿ ಊರಿಗೆ ಡೈನಮೋದಿಂದ ಎದ್ದುತ್ತಾ ನುಸುರಿಸುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ನೀರೆತ್ತಲು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಊರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಲ್ಲಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀರೊದಗಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಳು. ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಹಾಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಡಿ, ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯ ಆದಾಯವು ಇನ್ನೂ ಎಂಟುಸಾವಿರ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು.

ಜಯರಾಜ್ ಉಮಾದೇವಿಗೆ, 'ಇವರೇ ನನ್ನ ಸಹಪಾಠಿ, ಗೆಳೆಯರು, ಜಮೀನ್‌ದಾರ್ ಬಸವರಾಜ್' ಎಂದು ಸಂತಿದ್ದ ಗೆಳೆಯನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು.

ಉಮಾದೇವಿ ವಂದಿಸಿದ ಬಸವರಾಜ್‌ಗೆ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, 'ಸುಶೀಲಾದೇವಿಯರೊಡನೆ ಬುಧವಾರ ತಾವೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು, ಇಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಆಡ್ರೆಸ್ಸಿಗೆ' ಎಂದಳು.

'ಖಂಡಿತ ಬರುತ್ತೇವೆ, ತಂಗಿ!' ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಹೇಳಿ, 'ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನೂ ಬರುತ್ತಾನೆ ತಾನೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ ಹುಂ ! ಪೆಂಡಾಲ್ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿದಿರಾ ? ’ ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತೇನಮ್ಮ. ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯ ವಿಚಾರ ಕೇಳಿ, ಇಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೇಗೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದ್ದೀರೋ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಅಂತಲೇ ಬಂದೆ. ಗುರುವಾರ ಗವರ್ನರವರು ಸಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನೀವೂ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಏನು ಜಯರಾಜ್ ? ’ ಎಂದು ಜಯರಾಜನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಬಸವರಾಜ್ ಕೈಹಾಕಿ ಕೇಳಿದನು.

‘ ಅದಕ್ಕೇನು. ’ ಎಂದು ಜಯರಾಜ್ ಹೇಳಿದನು.

‘ ಬರುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿಯೂ ಹೇಳಿದಳು.

ಆಗ ಅಡಿಗೆಯವನು ಬಂದು, ‘ ತಾಯಿ, ಪುರೋಹಿತರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ಗೌರಿಯ ಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ’ ಎಂದನು.

‘ ಅಪ್ಪಣೆಯಾ ? ’ ಎಂದು ಗಂಡನ ಮತ್ತು ಬಸವರಾಜನ ಕಡೆ ಕೈಮುಗಿದು ಉಮಾ ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಸಮಸ್ತಾರ ತಂಗಿ. ’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಕೈಮುಗಿದನು. ಉಮಾ ದೇವಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

‘ ಬಾರೈಯ್ಯ ದೊರೆ ! ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತೋರಿಸು. ಹೊರಗಿನ ನಲ್ಲಿ ದೀಪ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೋರಿಸಿವಾ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಊನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾದರೂ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಲವಾದರೂ ಬರುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಹೇಳಿದನು.

ಜಯರಾಜ್, ಅರಮನೆಯಂತಿದ್ದ—ಊರವರೆಲ್ಲರೂ ಅರಮನೆಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ—ತನ್ನ ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಕೋಟೆ-ಗೋಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುದುರೆ ಓಡಲು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ದಾರಿಯ ಎಡಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ-ಗೋಡೆಯ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ವರೆಗೂ ಹಸುರಿದ್ದ, ಸೊಬ

ಗನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಕುದುರೆಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಆರಮನೆಯ ಬಾವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಒಂದರು. ಆದು ಪುರಾತನ ಕಲ್ಲು-ಕಟ್ಟಡದ ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಠ. ಅದು ಸಿಮೆಂಟು ಗೋಡೆಯಿಂದ ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಲಗಡೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಮಲ—ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು—ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತಿಳಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಎಡ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನೋಡುವವರ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿ 'ಇಳಿ!' ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

'ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಜಯರಾಜ್! ಒಂದು ಲಕ್ಷಾನ ಬೇಕಾದರೂ ಇಂಥ ಕೊಠಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಹೇಳಿದನು. ಜಯರಾಜ್ ನಸುನಕ್ಕು, ಗೆಳೆಯನನ್ನು ಕೊಳದ ಒಳಿ ಇದ್ದ ಉದ್ಯಾನವನಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು.

ಆದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೈತೋಟದಂತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಗಿಡ-ಬಳ್ಳಿಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದುವು. ಗುಲಾಬಿ ಮಲ್ಲಗೆಯಂತೂ ಅಂತಹ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಇನ್ನೆಲ್ಲೆಯೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ! ಪಚ್ಚೆ ತೆನೆಯು ವನವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಲ್ಲು-ಮಂಜಗಳಿದ್ದುವು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಳದಿಂದ ಎದ್ದು ತಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರೆತ್ತುವ ಎರ್ಪಾಡಿತ್ತು.

ಬಸವರಾಜ್ ಒಂದು ಗುಲಾಬಿ ಒಂದು ಮಲ್ಲಿಗೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, 'ಇವಕ್ಕೆ ಇಂಡಿಯಾದ ತೋಟಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಬಹುಮಾನ ಬರುತ್ತದೆಯ್ಯಾ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಕೈಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ನೋಡಿ, 'ಆಗಲೇ ಹನ್ನೆರಡಾಯ್ತು! ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು ಜಯರಾಜ್! ಬೇಗ ನಿನ್ನ ಪೆಂಡಾಲನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ' ಎಂದನು.

'ಇಲ್ಲೆ ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಬಸವರಾಜ್.'

'ಬೆಳಗ್ಗೆನ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ತಿಂಡಿನೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಎರಡಷ್ಟಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆ ವರೆಗೂ ಊಟವೇ ಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿಂದ

ಹೋದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಏರ್ಪಾಡೂ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು 'ಆಡ್ರೆಸ್' ಪ್ರಿಂಟು ಮಾಡಿಸಿದ್ದೀಯಾ ?'

'ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಉಮಾಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.'

'ನೀನು ಪುಣ್ಯವಂತನಪ್ಪ ! ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿಕೋ ಬೇಕು !' ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಜಯರಾಜನೊಡನೆ ಉದ್ಯಾನವನದ ಪಕ್ಕದ ಲ್ಲಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದೊಳಕ್ಕೆ ಬೇಗಬೇಗ ಬಂದನು.

ಚಪ್ಪರವು ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಮದರಾಸುಗಳಿಂದ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಪ್ಪರ ವನ್ನೂ ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳಿಂದ ಬೆಳಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಏರ್ಪಾಡೂ ಆಗು ತ್ತಿತ್ತು.

'ನಾಳೆಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆಯಾ ?' ಎಂದು ಬಸವರಾಜ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

'ಚಪ್ಪರ ನಾಳೆ ಮುಗಿಯುತ್ತೆ, ಸ್ವಾಮಿ. ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರಂ, ಅದರ ಅಲಂಕಾರ, ಚಪ್ಪರದ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೂ-ಕುಂಡಗಳನ್ನಿಡುವುದು ಇವೆಲ್ಲಾ ಮಂಗಳವಾರದ ವೇಳೆಗೆ ಮುಗಿಯಬಹುದು ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರು ಹೇಳಿದರು.

'ತಾನು ಇನ್ನೂ ಏನೂ ಮಾಡಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ !' ಎಂದು ಬಸವರಾಜನ ಎದೆ ಜೋರಾಗಿ ಒಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿತು. ಜಯರಾಜನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆತ ಕೋಟಿ-ಬಾಗಿಲ ವರೆಗೂ ಬಂದು, ಬಾಗಿಲ ಮುಂದಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, 'ಜಯರಾಜ್ ! ಬುಧವಾರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತೀವೆ; ಮನೆಯವರಿಗೂ ತಿಳುಹಿಸು' ಎಂದನು. ಕಾರು ಹೊರಟಿತು.

‘ಎನು ನೀವು ಬಂದಿರುವುದು?’ ಎಂದು ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಳು, ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

‘ದೊರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು’ ಎಂದು ಗುಂಪಿನ ಮುಖಂಡ ಹೇಳಿದನು.

‘ಆವರು ಉರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ದೊರೆಗಳನ್ನು ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.’

‘ಮ್ಯಾನೇಜರಿದ್ದಾರೆಯೇ?’

‘ಇದ್ದಾರೆ; ನಾಳೆ ದೊಡ್ಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ದೊರೆ ಬರೋದರಿಂದ ಮಂಟಪ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಅವರಿಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ.’

‘ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರಿಗೆ ಸಾವು ಬಂದಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೇಳು.’

‘ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಣ್ಣಿಯವರಿಗೆ ಈಗ ಸಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಲು ಬಿಡುವಿಲ್ಲ.’

‘ನಾವು ನೋಡಲೇಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿವೆ. ಹೋಗಿ ಹೇಳು!’ ಎಂದು ಗುಂಪು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಆಳು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ಒಳಗಡೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿದನು.

ಆ ಗುಂಪಿನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಹಡಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ಆಚೆಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ ಉನಾದೇವಿ, ಮಹಡಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು — ಹಿನ್ನುವತ್ಪರ್ವತವನ್ನಿಳಿಯುವ ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ — ಇಳಿದು, ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು, ಅಳಿಗೆ ‘ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆ’ ಎಂದಳು.

ಆಳು ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದನು.

‘ಅವ್ವಾ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಾನ ಕಾಪಾಡಬೇಕು.’ ಎಂದು ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಮುಖಂಡನು ಹೇಳಿದನು.

‘ಎನಾಗಿದೆಯವ್ವಾ ನಿಮಗೆ?’

‘ತಾಯಿ! ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಕುರಿ, ಆಕಳು ಪತ್ತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿವೆ. ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆಗೆ ಮುನೇಶಿಗ ತನ್ನ ಒಂಟಿತ್ತಿನೊಡನೆ ಕರೆಯು

ಕೆಳಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿನ ನೇಡಿ, ಎತ್ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ದೂರ ಓಡಿ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಂಗೇ ಮರಾನ ಹತ್ತಿದ. ಆ ಹುಲಿ ಎತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ, ಅದನ್ನು ಕೊಂದು, ಅದರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತಿಂದುಹಾಕಿದೆ. ಬೆಳಗಾಗೋವಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಹೋಯಿತಂತೆ! ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಮುನೇಶಿಗ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ. ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅದು ಪುನಃ ಆ ಎತ್ತನ್ನು ತಿನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೆ. ಅವ್ಯಾ, ನಮ್ಮ ಆಕಳು, ನಾವು ಬಾಳೋಹಾಗಿಲ್ಲ. ತಾವು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಬೇಕು, ತಾಯಿ !'

ಉಮಾದೇವಿ ಆಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ' ಎಂದಳು

ಆತನು ಹೋಗಿ, ಚಪ್ಪರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಂದನು.

' ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಪೂರೈಸಿತಾ ? ' ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಮ್ಯಾನೇಜರನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

' ಆಯ್ತು ತಾಯಿ. ಚಪ್ಪರದ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೂ-ಕುಂಡೆ ಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ ಮುಗಿದ ಹಾಗೆಯೇ. '

' ಇವರ ಊರ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿದಿರಾ ? ' ಎಂದು ಹುಲಿಯ ಹಾವಳಿ ಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ' ಆ ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿರುವ ಸ್ಥಳ ಎಷ್ಟು ದೂರ ವಿದೆ ? ' ಎಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಮುಖಂಡನನ್ನು ಉಮಾದೇವಿ ಕೇಳಿದಳು.

' ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗಿರುವ ನೇರಿಗೆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ, ತಾಯಿ ! ' ಎಂದು ಮುಖಂಡ ಹೇಳಿದನು.

' ಎಲ್ಲಿದೆ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆ ? '

' ರೈಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೂರುವರೆ ಮೈಲಿಯಾಗುತ್ತೆ, ಅಮ್ಮ ! ' ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿದರು.

' ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹುಲಿ ಬರುತ್ತೆ ? ' ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಮುಖಂಡ ನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

' ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆ ಕೆರೆ ಇದೆ. ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆ ನೀರು ತಂಬಿರುವ ಗದ್ದೆಗಳು

ಇವೆ. ಬಂದರೆ ಪೂರ್ವ ಇಲ್ಲವೆ ಉತ್ತರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರಬೇಕು ' ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿದರು.

' ಉತ್ತರದಿಂದ ಅದು ನಿನ್ನೆ ಬಂದಿತು, ಅಮ್ಮಣ್ಣಿ ! ' ಎಂದು ಗುಂಪಿ ಸಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನೇಶಿಗ ಹೇಳಿದ.

' ನನ್ನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತೀರಾ ? ಇವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯ ಮಾಡೋಣ ' ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

' ಆಗಲಿ ತಾಯಿ. '

' ನಾವು ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆ ವೇಳೆಗೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಅಷ್ಟರ ವೇಳೆಗೆ ಎತ್ತು ಬಿದ್ದಿರುವ, ಅಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆ—ಹುಲಿ ಬರುವ ದಾರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಎತ್ತಿನಿಂದ ನೂರು ಗಜಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳ್ಳ ತೋಡಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕುರ್ಚಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ತಂದಿಡ. ತಮ್ಮಟೆ, ಕಹಳೆ, ನಗಾರಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಜನ ಒಂದಿರಲಿ ' ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಳು.

' ಆಗಲಿ, ತಾಯಿ ! ' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

* * * *

ಸಂಜೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರರ ವಿಕೋಪಿಯಾ ಗಾಡಿಯು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಿತು. ಉಮಾದೇವಿ, ಅವಳ ಗೆಳತಿ ರಮಾ, ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಳಿತರು. ಉಮಾದೇವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಿವಾಲ್ವರಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಕೆಲಸಗಾರನೊಬ್ಬನು ಎರಡು ಬ್ಯಾಟರಿಗಳನ್ನೂ, ಆರು ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಉದ್ದವಾದ ಎದ್ದುತ್ತಂತಿಯನ್ನೂ, ಎರಡು ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಮತ್ತೊಂದು ತಂತಿಯನ್ನೂ, ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ ಎರಡು ಎರಡೇಟಿನ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನೂ ತಂದು, ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಾನು ಗಾಡಿಯವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು.

ನೇರಿಗೆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಿಕೋಪಿಯಾ ಗಾಡಿಯು ಒಂದು ನಿಂತಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಕಾದಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯವರೆಲ್ಲಾ ಗಾಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನಿಂತರು. ಉಮಾದೇವಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದರು. ಸತ್ತ ಎತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ

ಉಮಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು. 'ಯಾರದು ಎತ್ತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ನನ್ನದು ತಾಯಿ. ನಾನು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದೆ. ಅದೇ ನನ್ನ ಬೇವ ವೆಲ್ಲಾ ಆಗಿತ್ತು.' ಎಂದು ಮುನೇಶಿಗನು ಹೇಳಿದನು.

'ಬೇರೆ ಒಂದು ಎತ್ತನ್ನು ಕೊಂಡುಕೋ' ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಶ್ರೀನಿ ವಾಸರಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ಹಣದ ಚೀಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಿಂದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಮುನೇಶಿಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಚೀಲವನ್ನು ಪುನಃ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಜನರೆಲ್ಲಾ ಮುನೇಶಿಗನ ಕಡೆಗೂ, ಉಮಾದೇವಿಯ ಕಡೆಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ಉಮಾದೇವಿ, ಕೊಪ್ಪರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲು ಮಾಡಿದ್ದ ಆಳವಾದ ಹಳ್ಳವನ್ನೂ ಎತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಭೂಮಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಬಂದೂಕುಗಳು ಹಿಡಿಸಲು, ಗಾಳಿ ಬರಲು, ಮಾಡಿದ್ದ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನೂ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನಿಡುವ ಕಡೆ ಮಟ್ಟಸಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಮೂರು ಕುರ್ಚಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, 'ಇವರಿಗೂ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆ!' ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯ ರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ಹೌದು ತಾಯಿ. ನಮ್ಮ ರಾಮೇಗೌಡ ಒಳ್ಳೆ ಬೇಟೆಗಾರ. ಆದರೆ ಈ ಹುಲಿನ ಹೊಡೆಯೋಕೆ ಅವನ ಒಂದೇಟಿನ ತುವಾಕಿ ಸಾಲದೆಂದು ಹೆದ ರಿದ. ಅವ ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಓಡಿ ಬಂದೆವಮ್ಮಾ' ಎಂದು ಮುದುಕ ಮುಖಂಡ ಹೇಳಿದನು.

ಮಾಡಿದ್ದ ಹಳ್ಳದ ಬಳಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಮಣ್ಣನ್ನು ದೂರದ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸ ಹೇಳಿ, ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದ ಎರಡು ಬ್ಯಾಟರಿಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟು, ಹಳ್ಳದೊಳಗೆ ಎರಡು ಎದ್ಕುದ್ದೀಪಗಳು ಇರುವಂತೆಯೂ, ಸತ್ತಿರುವ ಎತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕಿರುವ ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಅರು ಎದ್ಕುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು ತೂಗು ಬಿಡು ವಂತೆಯೂ ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅಳು ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ತೂಗು ಬಿಟ್ಟ ಎದ್ಕುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು, ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ಯಾಟರಿಗಳಿಗೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಕೊಳವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೋದ ತುತಿಯನ್ನು ಮರಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿ ಸೇರಿ ಸಿದನು. ಆ ದೀಪಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವನ್ನು ಬಲಗಡೆಯ ಕೊನೆಯ ಕುರ್ಚಿಯ ಬಳಿ

ಇಟ್ಟನು. ಹಳ್ಳದೊಳಗಿದ್ದ ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಕವ್ವು ಒಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬೆಳಕು ಸುತ್ತಲೂ ಹೋಗದೆ ಕೆಳಗೆ ನಾತ್ರ ಜೀಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು.

ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು. ಉಮಾ, ರಮಾ, ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಉಮಾದೇವಿಯು, 'ಮೊದಲು ಒಂದೂಕಿನಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಏಟು ಹುಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾದ ಮೇಲೆ ರಿವಾಲ್ವರಿನಿಂದ ಧ್ವನಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಗ ನೀವುಗಳು ತಮಟೆ, ನಗಾರಿ, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದು ಹುಲಿ ಒದುಕಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಿ; ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ಸರಿಯೇ ಆಯ್ತು. ಈ ಹಳ್ಳದ ಮೇಲೆ ಬೋರಲಾಗಿ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಎರಡು ಕಲ್ಲು-ಚಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನಿಡಿ. ಸುತ್ತಲೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

' ಆಗಲಿ ತಾಯಿ ! ' ಎಂದು ಮುಖಂಡನು ಹೇಳಿದನು.

ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ರೈತರು ಹಳ್ಳದ ಮೇಲೆ ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು-ಚಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನೆಳೆದು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದರು.

ಉಮಾ ಎರಡು ತುಪಾಕಿಗಳ ಮೂತಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ರಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಹುಲಿ ಬರುವುದನ್ನು ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಮಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ ಹುಲಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾತ್ರಿ ಕತ್ತಲು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೀರಿತ್ತು. ಹುಲಿಯು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುವ ಸಿಪಾಯಿಯಂತೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನೇರಳೆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಸತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಎರಡು ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಹುಲಿಯು, ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಎತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿ ಕೊಡಿತು. ಆಗ ಉಮಾ ಮರದಿಂದ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಎದ್ದುದ್ದೀಪಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ದೀಪಗಳು ತಟ್ಟನೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡವು. ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹುಲಿಯು ತಾನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎತ್ತನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ದೀಪಗಳ

ಕಡೆ ನೋಡಿತು. 'ಢಂ!' ಎಂದು ಒಂದೂಕವು ಶಬ್ದ ಮಾಡಿತು. ಎಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಹುಲಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎತ್ತನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು, ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಬೆಳಕಿನ ಕಡೆ ಅದು ಹಾರಿತು. ಅದು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ 'ಢಂ' ಎಂದು ಒಂದೂಕದ ಮತ್ತೊಂದು ಎಟು ಹುಲಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಗಲಿತು. ಹುಲಿಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿತು ಉಮಾ ತುಪಾಕಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆರಡು ಸಲವೂ ಹುಲಿಯ ಕಡೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆದಳು. ಎರಡು ತುಪಾಕಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ನಾಲ್ಕು ಎಟುಗಳೂ ಹುಲಿಗೆ ತಗಲಿದುವು. ಹುಲಿ ಮೊದಲೆರಡು ಎಟುಗಳಿಗೇ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿತು.

ಉಮಾ ತನ್ನ ಕೈಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಾಲು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕಾಲು ದಿಸದಂತೆ ಕಳೆದಳು. ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಹತ್ತಿಸಿದಳು. ಹುಲಿಯು ಕೆಳಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿತ್ತು.

ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಉಮಾ ರಿವಾಲ್ವರನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಧ್ವನಿ ಮಾಡಿದಳು. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳ ಸಾಲಿನಿಂದ ತಮ್ಮಟೆ, ನಗಾರಿ, ಕಹಳೆಗಳ ಗದ್ದಲವು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಜುಗಳೊಡನೆ ನೇರಿಳೆ ಮರದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ನೇರಿಳೆ ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಗದ್ದಲವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಯಿತು. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬೇಟೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಹುಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ನಿಧಾನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತಾ ಬಂದರು ಹುಲಿಯು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗದ್ದಲದಿಂದಲೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದದನ್ನೂ, ಅದರ ಕತ್ತು ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಗುಂಡಿನೇಟುಗಳನ್ನೂ, ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸತ್ತ ಎತ್ತನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಹುಲಿ ಸತ್ತಿದೆ. ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಹುಲಿ ಸತ್ತಿತ್ತು.

'ಹೋ! ಹುಲಿ ಸತ್ತಿದೆ!!' ಎಂದು ಅವರು ಕೂಗಿದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲು-ಚಪ್ಪಡಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಪಕ್ಕದ ನೆಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟರು.

ಠಾಗಿಯ ಹಗೇವಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬೆವರಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಾಳಿಗಾಗಿ ಹಂಒಲಿಸುವ ರೈತರಂತೆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹಳ್ಳದ ಮೇಲುಗಡೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಡನೆಯೇ ಜೋರಾಗಿ ಉಸಿರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಉಮಾದೇವಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹುಲಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಳು. ಮರದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ತನ್ನ ತುವಾಕಿಯ ನಾಲ್ಕು ಏಟುಗಳೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು.

‘ ಇದನ್ನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ? ’ ಎಂದು ಹಳ್ಳಿಯವರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಉಮಾದೇವಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹಾಕಿ, ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ, ತಾಯಿ ! ’ ಎಂದೂ ಅವರು ಹೇಳಿದರು.

ಉಮಾ, ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ರೈತರ ಮಾತಿಗೆ ನಕ್ಕಳು.

‘ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಲಿ ಬಿಡಿ, ತಾಯಿ. ಬೆಳಗಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರ ಬಿಡಲಿ. ಊರಿಗೆ ಒರುವ ಗವರ್ನರವರೂ ನೋಡಲಿ. ’

‘ ಒಳ್ಳೆ ಲೋಬನೆ ! ’ ಎಂದು ರಮಾ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ಇವೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆಯೇ ನಾಳೆ ಸಂಜೆ ವರೆಗೂ ಇರಬೇಕು. ನಾಳೆ ದೊಡ್ಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ದೊರೆ ಬೇಟೆಗೆ ಬರ್ತಾರೆ. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರೂ ನೋಡಬಹುದು ’ ಎಂದು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿದರು.

‘ ಇಡ್ತೇನೆ ಬುದ್ದಿ ’ ಎಂದು ರೈತರು ಒಂದೇ ದಿನಿಯಿಂದ ಮ್ಯಾನೇಜರಿಗೆ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು.

ಉಮಾದೇವಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮೆಚ್ಚಿನ ನಸುನಗೆಯನ್ನು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಸೂಸಿದಳು.

ಎಕ್ಕೋರಿಯಾ ಗಾಡಿಯು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಉಮಾದೇವಿ ‘ ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ದೀಪಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಸಣ್ಣ ದೀಪ

ನೊಂದು ಮಾತ್ರ ಹತ್ತಿಸು ' ಎಂದು ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆತ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತರು. ಆಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರಗಂಟಿ ಕಾಳಸಿಗೆ ' ಈ ದೀಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೇ ಇರಬೇಕು ನೀನು ಇನ್ನೊಂದಿಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಸಂಜೆಯ ವರೆಗೂ ಇಲ್ಲೇ ಕಾದಿರಬೇಕು. ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

‘ ಆಗಲಿ ಒದ್ದಿ ’ ಎಂದ ನೀರಗಂಟಿ ಕಾಳ. ಗಾಡಿಯು ಹೊರಟಿತು.

* * * *

ಬಾಳೆಯ ಕಂದುಗಳು, ಮಾವಿನ ತೋರಣ, ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ, ಎರಡೆತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಹುಲಿಯನ್ನು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಲಂಕೃತವಾದ ಗಾಡಿಯ ಮುಂದಿದ್ದ, ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪೆಟ್ರೋಲ್‌ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ದೀಪಗಳೂ, ತಮಟೆ, ನಗಾರಿಯ ಧ್ವನಿಯೂ ಊರವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಸಡು-ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಎದ್ದು ಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದುವು.

ಗವರ್ನರವರ ಒರುವಿಕೆಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಊರು, ಈ ಮೆರವಣಿಗೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯಿತು. ಈ ಮೆರವಣಿಗೆಯು, ಊರ ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸಂತೋಷಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ' ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಈ ಊರಿನ ಪುಣ್ಯವೇ ಪುಣ್ಯ ! ' ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಹೇಳಿಸಿತು.

ಸೂರ್ಯೋದಯದ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಜಮೀನದಾರರ ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು ಒಳಿ ಒಂದಿತು. ಹುಲಿಯಿದ್ದ ಗಾಡಿಯು ಬಾಗಿಲ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಗಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಗವರ್ನರವರ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಅಲಂಕಾರದೊಡನೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು.

—

ಊರ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಆಹ್ವಾನಿತರೆಲ್ಲಾ ಚಪ್ಪರದ ಕೆಳಗೆ ಎರಪ್ಪಡಿ ಸಿದ್ಧ ಕುರ್ಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಜಯರಾಜನೊಡನೆ ಗವರ್ನರರೂ, ಅವರ ಪತ್ನಿಯವರೂ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಊರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಿಳಿಸ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರೂ, ಉಮಾದೇವಿಯವರೂ ಮತ್ತು ಜಯರಾಜರೂ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಜಯರಾಜ್, ಗವರ್ನರವರಿಗೂ ಅವರ ಪತ್ನಿಯವರಿಗೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರ ಮತ್ತು ಉಮಾದೇವಿಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗಲೇ ಗವರ್ನರವರ ಕಣ್ಣು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, 'ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿ! ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿಯನ್ನು ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ನೋಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ!!' ಎಂದರು.

'ಹೌದು; ನಾನೂ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಗವರ್ನರವರ ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ನುಡಿದರು.

'ಈ ಊರ ಬಳಿ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಇದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಉಮಾದೇವಿ ಇದನ್ನು ತುಪಾಕಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದರು!' ಎಂದು ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಹೇಳಿದರು.

'ಒಳ್ಳೆ ಜೀಟಿಗಾತಿ!' ಎಂದು ಗವರ್ನರವರೂ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಉಮಾದೇವಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಜಯರಾಜ್ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಸಹಧರ್ಮಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳು ನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದನು.

ಅಂದು ಉಮಾದೇವಿ ನೀಲಿಯ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ತಿಳಿ-ನೀಲಿಯ ಜಾಕೆಟ್ಟನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿನ ಅಂದೋಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಲಾಕುಗಳೂ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಡಿದಿದ್ದ ನೀಲಿಯ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯೂ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವಂತಿದ್ದುವು. ಎತ್ತರದ ಹಿಮ್ಮಡಿಯ ಸ್ಲಿಪ್ಪರುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗು ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ್ದ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ

ಸೀರೆಯ ಸೂಜಿಗೆ ಅವಳು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಿಂದ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಸ್ಪರ್ಣ-ಪದಕವು ತೂಗುಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು.

‘ ನನ್ನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಮೆಡಲು ! ’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರು ಉಮಾದೇವಿಯ ಸ್ಪರ್ಣಪದಕವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದರು.

‘ ಹೌದು; ಆರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ. ಬಿ. ಎ. ಸಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುದಕ್ಕಾಗಿ ಪದವೀದಾನ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ದಯವಾಲಿಸಿದ ಮೆಡಲು ’ ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದಳು.

‘ ಒಹಳ ಸಂತೋಷ ! ’

‘ ಇವರು ಜಮೀನ್‌ದಾರರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಮೇಲೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯೇ ಭಾಗ್ಯ ಶೃಂಗಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ’ ಎಂದು ಮುದುಕ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

‘ ನೋಡಿದರೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಸೇಗನಾದ ಎರಪ್ಪಾಡುಗಳುಳ್ಳ, ಜನ ಸುಖವಾಗಿರುವ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ! ಉಮಾದೇವಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದ ನೀವು ಪುಣ್ಯವಂತರು ಮಿಸ್ಟರ್ ಜಯರಾಜ್ ! ’ ಎಂದು ಮಗಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಹುರುಪಿನಿಂದ ವಿವರಿಸುವ ತಂದೆಯಂತೆ ಗವರ್ನರವರು ಹೇಳಿದರು.

‘ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ! ’ ಎಂದು ಜಯರಾಜ್ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಉತ್ತರವಿತ್ತನು.

‘ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಹುಲಿ-ಪಿಕಾರಿಗೆ ಉಮಾದೇವಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಎರಪ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಬಹುದೇ ? ’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರ ಪತ್ನಿಯು ಕೇಳಿದರು.

‘ ಆಗಬಹುದು ’ ಎಂದಳು ಉಮಾದೇವಿ.

‘ ಈ ಹುಲಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಲು ಏನೂ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ನಿಮ್ಮ ನೆನಪು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುತ್ತೆ ’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರ ಪತ್ನಿಯು ಕೇಳಿದರು.

‘ತಾವು ಇದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ!’ ಎಂದು ಉಮಾದೇವಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

ಉಮಾದೇವಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗವರ್ನರವರ ಹೆಂಡತಿಯು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಜಯರಾಜ್, ಗವರ್ನರು ಮತ್ತು ಮಿಕ್ಕವರು ಅವರು ನಡೆದು ಹೋದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದರು.

ಕುದುರೆಯ ಓಟದ ದಾರಿಯನ್ನೂ, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುರನ್ನೂ, ಈಜುವ ಮತ್ತು ತಾವರೆಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಳವನ್ನೂ, ಉದ್ಯಾನವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ‘ಜಮೀನ್‌ದಾರ ದೂತಗಳು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರಿಯರು!’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು.

‘ಹೌದು; ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ನೊದಲನೆಯ ದರ್ಜೆಯವು!’ ಎಂದು ಆಕೆ ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಇವರೆಲ್ಲರೂ, ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಸ್ಲಾಟ್-ಫಾರಂನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಸೋಫಾಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು ಅಂದಿನ ಕಾರ್ಯ-ಕಲಾಪಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಉಮಾದೇವಿಯ ಸೂಚನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಜಯರಾಜ್ ಗವರ್ನರವರ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷಿಣಿಯಾಗಿ ಅಂದಿನ ಕಾರ್ಯ-ಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದರು ಅವರ ಮುಂದೆ ಅಂದಿನ ಕಾರ್ಯದ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಉಮಾದೇವಿ ಇಟ್ಟಳು.

ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಯಿತು. ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯ ಜನದ ಪರದ ಮಾನಪತ್ರವನ್ನು ಉಮಾದೇವಿಯೇ ಓದಿದಳು. ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯಲ್ಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಬೇಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ರೈಲ್ವೆಸ್ಟೇಶನ್ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾದುದೂ, ಊರಿಗೆ ಇರುವ ಬ್ರಾಂಚ್ ಫೋಸ್ಟ್ ಅಫೀಸನ್ನು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಎಲ್ಲಾ ಇರುವ ಸಬ್ ಫೋಸ್ಟಾಫೀಸ್ ಮಾಡುವುದೂ ಆಗಿದ್ದುವು. ಈ ಮಾನಪತ್ರವೂ ಕೂಡ ನೀಲಿಯ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ರಚಿತ ಕರುಡದಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಗವರ್ನರವರಿಗೆ ಚಮುಕಿಯ ಹಾರವನ್ನು ಜಯರಾಜ್ ಅರ್ಪಿಸಿದನು. ಅಧ್ಯಕ್ಷಿಣಿಯವರ ಕೊಠಳಿಗೆ ನವರತ್ನದ ಹಾರವನ್ನು ಉಮಾದೇವಿ ಹಾಕಿದಳು.

‘ಎನಿಮ !’ ಎಂದು ಆಕೆ ಹಾರದ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಉಮಾದೇವಿ ಯನ್ನು ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈಕ್ಷಿಸಿದಳು.

‘ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತಾಯಿಗೆ ಉಡುಗರೆ’ ಎಂದು ನಸುನಗೆ ಯಿಂದ ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಗವರ್ನರವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ತಾವು ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯಲ್ಲಿನ ನೀರು, ರಸ್ತೆ, ನಲ್ಲಿ, ದೀಪಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಯಲ್ಲಿನ ಜನಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಣ ಗಮನ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ಇತ್ತರು.

ಸುಪ್ರೀತರಾದ ಗವರ್ನರವರ ಪತ್ನಿ ಉಮಾದೇವಿಗೆ, ‘ನೀವು ಜನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದ ‘ಕೈಸರಿ ಹಿಂದ್’ ಪದಕ ಕೊಡಲು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೀನೆ’ ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

‘ನಿಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞಳಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ಆಸೆ ಇದೆ’

‘ಏನು ಹೇಳು ಮಗು. ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.’

‘ಜಮೀನ್‌ದಾರರಿಗೆ ಹೊಸವರ್ಷದಲ್ಲಿ ‘ನೆಟ್ ಹುಡ್’ ಕೊಡಿಸಬೇಕು.’

‘ನೀನು ಲೇಡಿ ಆಗಬೇಕಾ!’ ಎಂದು ಆಕೆ ನಕ್ಕಳು. ಉಮಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತಾವೂರ್ತವಾದ ವಂದನೆಯನ್ನು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

ಅಂದಿನ ಕಾರ್ಯ-ಕಲಾಪಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರರು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ ಔತಣದ ಆತಿಥ್ಯವು ಆಹ್ವಾನಿತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಡೆಯಿತು. ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಔತಣದಿಂದ ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ ಜಮೀನ್‌ದಾರ್-ಜಯರಾಜ್ ಮತ್ತು ಉಮಾದೇವಿಯರನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

ಸಂಜೆ ಹೊರಡುವಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರವರು, ಅವರ ಪತ್ನಿಯವರು, ಜಯ ರಾಜ್, ಉಮಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಗವರ್ನರವರೊಡನೆ ಒಂದಿದ್ದವರು, ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಬೇಟೆಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಉಮಾದೇವಿ ಅವರಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದಳು.

‘ಬಹು ಧೈರ್ಯವಂತೆಯಮ್ಮಾ ! ಮಿಸ್ಟರ್ ಜಯರಾಜ್ ! ನೀವೂ ನಿನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಉಮಾದೇವಿಯವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಳ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು!’ ಎಂದು ಗವರ್ನರ್ ಹೇಳಿದರು.

‘ಅವರು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಸಂಗಾತಿ’ ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ರಸ್ತೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ‘ನಾವು ಬರುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಲಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೇಳಿದಳು.

‘ತಾವೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಜಮೀನ್‌ದಾರಿಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ’ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಉಮಾದೇವಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯವೂ ಹೌದು, ಮಗು!’ ಎಂದು ಗವರ್ನರವರ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೇಳಿದರು.

ಅವರೆಲ್ಲರ ಕಾರುಗಳೂ ಹೊರಟವು.

—

೫

ಡ್ರಾಯಿಂಗ್ ರೂಮಿನಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಜಯರಾಜನೂ ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಸೋಫಾದ ಮೇಲೆ ಉಮಾದೇವಿಯೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಟೀಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಆಡಿಗೆಯ ಪಸು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ತಿಂಡಿ-ಕಾಫಿಗಳನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟನು. ಇಬ್ಬರೂ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿದರು. ಕಾಫಿಯ ಒಟ್ಟುಗಳು ಇಬ್ಬರ ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಇದ್ದುವು. ಆಗ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ' ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ' ಎಂದು ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ಆಳು ಕೂಗಿದನು.

' ಒಳಗೆ ಬಾ ! ' ಎಂದು ಉರೂವೇವಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ಆಳು ಟಿಲಿಗ್ರಾಮನ್ನೂ, ಅದು ತಲುಪಿತೆಂದು ರುಜು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಒಂದು ಪೆನ್ಸಿಲನ್ನೂ ಟೀಪಾಯಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟನು. ಉರೂ ಕವರನ್ನು ಒಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಜಯರಾಜ್ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿ, ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ಆಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

' ಉರೂವೇವಿ ಟಿಲಿಗ್ರಾಮನ್ನು ಓದಿ, ' ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಅಭಿನಂದನೆ ನಿಮಗೆ, ಸರ್ ಜಯರಾಜ್ ! ' ಎಂದು ಅದನ್ನು ಇನಿಯನ ಕೈಗೆ, ಕೈಕುಲು ಕುತ್ತಾ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಳು.

ಜಯರಾಜ್ ಅದನ್ನು ಓದಿ, ' ನಿಮಗೆ ಎರಡು ಅಭಿನಂದನೆಗಳು, ಲೇಡಿ ಉರೂ ಜಯರಾಜ್ ! ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದ ' ಕೈಸರಿ ಹಿಂದ್ ' ಪದಕವೂ ನಿಮಗೆ ಲಭಿಸಿದೆ !! ' ಎಂದು ತಾನೂ ಇನಿಯನ ಕೈಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಲುಕಿದನು.

ಆಗ ಜಯರಾಜನ ತಾಯಿ, ಮುದುಕಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಉರೂ ದೇವಿ ಇನಿಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಮುದುಕಿಗೆ ಕಾಲೂರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಳು. ಜಯರಾಜ್ ತಾಯಿಗೆ ಅಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು. ಮುದುಕಿಗೆ ಅವರ ಅಂದಿನ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಸಂತೋಷವೂ ಆಯಿತು. ' ಧೀರ್ಘಕಾಲ ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿ ' ಎಂದು ಮುದುಕಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಹರಸಿ, ' ಎನ್ನೋ ಮಗು ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದೆ ' ಎಂದಳು.

' ಅವಳಾ ! ನನಗೆ, ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಈ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ದೊರೆಯದ, ಇಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹೊಸವರ್ಷದ ಬಿರುದು ' ನೈಟ್ ' ಹುಡ್ ' ಸಾರ್ವಭೌಮರು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಗೆ, ಭಾರತದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುವವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದ ' ಕೈಸರಿ ಹಿಂದ್ ' ಸುವರ್ಣ

ಪದಕ ಬಂದಿದೆ. ಗವರ್ನರವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಮೇರೆಗೆ, ನಿನ್ನೆ ರಜಾ ಆದರೂ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಮಾ, ಲೇಡಿ ಉಮಾ ಜಯರಾಜ್ ! ಅಮ್ಮಾ ನೀನು ನೈಟಿಸ ತಾಯಿ !' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

“ ಸಂತೋಷ ಮಗು, ರಾಜ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳೋ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ನೀನು ಮನೆಯ ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗಿರು ತಾಯಿ ! ” ಎಂದು ಮದುವೆ ಸಗು ಮುಖದಿಂದ ಮಗ ಮತ್ತು ಸೊಸೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

ಉಮಾದೇವಿ ಅತ್ತೆಯ ಹರಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಇನಿಯಂ ಮುಖವನ್ನು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು.

‘ಅತ್ತೆ! ಅತ್ತೆ!!’ ಎಂದು ಓಡಿ ಬಂದ ಪ್ರಮೀಳ ಪೂಜಾಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ಒಂದಿ ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಪೂಜಾಗೃಹದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು, ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಮಹಾರಾಣಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು.

ಒಂದಿ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಆಕೆಯ ಜೀವಸರ್ವಸ್ವವೇ ಆ ಪೂಜಾಗೃಹ. ಪೂಜಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷದ ವೇಣುಲೋಲನ ವಿಗ್ರಹ. ವಿಗ್ರಹದ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆಕಳೊಂದು. ಕೆಳಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೇಣುಗಾನವನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಧೆ. ವೇಣುಲೋಲನ ಇಕ್ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ಣಾಕೃತಿಯ ಎರಡು ತೈಲಚಿತ್ರಗಳು. ಮೂರ್ತಿಯ ಬಲಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಮಹಾರಾಜ ಉದಯಚಂದ್ರನ ಷೋಡಶವರ್ಷದ ಮೂರ್ತಿ. ಮಹಾರಾಣಿ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅಂದಿನ ರೋಗಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮಹಾರಾಣನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು, ತಾನು ಎಳೆತನದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಮೋಹಿಸಿದ ಮಹಾರಾಣನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಆರಿಸಿ ತಂದ ಚಿತ್ರತಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅದು ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಎಡಗಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದೂ ಸೊಗಸಾದ ತೈಲಚಿತ್ರ. ಆರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಕಾಡಿನ ಒಂದು ದೃಶ್ಯ. ಮಹಾರಾಣಿಯ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಒಲುಮೆಯ ದೃಶ್ಯ. ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪೂರ್ಣಮೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿ

ನಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣನೊಡನೆ ನಿಂತು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಹುಲಿಯನ್ನು ಬೇಟೆ ಯಾಡುವ ದೃಶ್ಯ.

ವೇಣುಲೋಲನನ್ನು ಪೂರ್ಣ ತುಲಸೀಮಾಲಸನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅಮೌಲ್ಯ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿದ್ದಳು. ಎರಡು ತೈಲಚಿತ್ರಗಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ವೇಣುಲೋಲನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಜಡಿ ಹೂಗಳು, ತುಳಸಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದಳು. ಮಹಾರಾಣಿ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಆತನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಮನಬಿಚ್ಚಿ, ದನಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು.

ಹೊರಗಡೆ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಸಿತು. ಬಿಚ್ಚಿದಳು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ, ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಿದ್ದ ಪ್ರಸೂಳಳನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಬಾ ಮಗು ! ಏಕೆ ಹಾಗೆ ಸಂತಿರುವೆ, ಬಾಮ್ಮಾ !' ಎಂದಳು.

ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನಂತೆ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ಪ್ರಮೀಳ ಅವಳ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖವಿಟ್ಟು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

'ಏಕೆ ಮಗು ? ಏನು ಸಮಾಚಾರ ?' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿ ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ಸವರುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು.

'ಮಹಾರಾಣರ ಕಾಯಿಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅತ್ತೆ !'

'ನಾನು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಏನು ಹೇಳಿದ ರಂತೆ ?'

'ನಿನ್ನೆ ಅಣ್ಣ ಮಹಾರಾಣರ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರಂತೆ. ನೀವು ನೋಡಲು ಬರುವರೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಡಗಿದರಂತೆ ಮಹಾರಾಣರು ! ಆಮೇಲೆ ಅವರು 'ಬೇಡ; ಖಂಡಿತ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಡಬೇಡ' ಎಂದು ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ, ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಅಣ್ಣನಿಗೂ ತಿಳುಹಿಸಿದ ರಂತೆ'

'ಆ !'

‘ಹೌದತ್ತೆ’ ಎಂದು ತಲೆಯೆತ್ತಿ, ತನ್ನ ಅತ್ತೆ ಎರ ಉದಯಚಂದ್ರನ ಬಳಿ ಎರ ರಜವೂತ ರಾಣಿಯಾಗಿ ವನರಾಜನನ್ನು ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಡೆಯ ಎತ್ತಿದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ, ‘ಈ ಎರಡು ತೈಲ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಯಾವುದತ್ತೆ ಹೊಸವು? ವೇಣುಲೋಲನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದಳು.

‘ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಈ ಚಿತ್ರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಇಂದು ಮುಗಿಸಿ ತಂದು ಕೊಟ್ಟೆ ಚಿತ್ರಕಾರ. ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ದರ್ಶನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೂನಿಸಿದೆ. ಮಗೂ! ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ನೀನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ಎರ ರಜವೂತನನ್ನು ವರಿಸಿ ಸುಖ ವಾಗಿ ಬಾಳು. ಮರೆತುಬಿಡು ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರ ಪ್ರತಾಪಸಿಂಹನನ್ನು. ನನ್ನಂತೆ ದುಃಖಿತೆಯಾಗದೆ ಸುಖವಾಗಿರು, ಕಂದ !’

‘ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕಂಡರೆ ಪ್ರಾಣ. ಮಹಾರಾಣರ ಬಳಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಿನ್ನೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರಂತೆ, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ನನ್ನ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಣರನ್ನು ನೋಡ ಬೇಕೆಂದು. ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಮೊದಲು ಅರಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಮುಗುಳುನಗೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಡಗರದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರು ತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆಯದೆ ಸುಮ್ಮನಾದರು.’

‘ಹೌದು ಕಂದ, ಈಗ ಹೀಗೆಯೇ. ಮಹಾರಾಣರೂ ಹಿಂದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರು. ನೋಡು ಆ ತೈಲಚಿತ್ರಗಳನ್ನು. ನಾವು ಆಗ ಹೇಗಿದ್ದೆವೆನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬಲು ರೋಷದಿಂದ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಅಣ್ಣಂದಿರೊಡನಿದ್ದ ನಾನು ಅಂದು ಗುಂಡಿಸಿದ ಹೊಡೆದು ನಿಮ್ಮ ನೋದರಮಾವ ಮಹಾರಾಣರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ದಿನ, ಅವರು ಅಣ್ಣಂದಿರ ಬಳಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಎನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ವಿವಾಹವಾದರು. ಮದುವೆ ಯಾದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗೆ ಸದಾ ನನ್ನನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಎಷ್ಟು ಕಾಲ, ಕಂದ ! ಬೇರೆ ರೂಪವತಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ

బిలువ వరేగి. ఈగ నోడు డేగిదే! నన్నన్న నోడలూ ఆల్లిగే బిడరు. నన్నన్నా ఈ రాజ్య బిట్టు ఓడిసిబిడుత్తిద్దరు. ఆదరే నన్న పుణ్ణ, పుడేగిళిల్లా నన్నన్న ఎత్తాసదింద కాణుత్తిద్దారే. ఆదక్కా గియే మహారాణు సన్నన్న మాతనాడిసలు డేదరుత్తారే. అణ్ణ అవరిగే బేకు. ఆత బేటియ స్నేహిత—తాకూర్ సాహులు! నాను బేడ; ఆ రత్త ద రంభే బేకు! '

ప్రమిళ మాతనాడల్లి. కణ్ణిరు సురిసిదళు; మహారాణియు సోదర సోసేయ కణ్ణిరసో రసిదళు.

ప్రమిళ ద్విస్వదృష్టియన్న ఆత్మేయ మేలె బిరిదళు. ఎళేతన దల్ల తాయన్న కళేదుకొండు, తాయెయంతే తన్నన్న సాకి సలహి, దుఃఖిద సిద్దియల్లిద ఆత్మేయ మేలె బిరిదళు.

మహారాణియు, 'ప్రమిళ, డేగిగి యువరాజకుమారనన్న కరేదుకొండు బా! నిమ్మబ్బరన్నా మనదణియే డరసుత్తేనే ' ఎందళు.

మరుమాతనాడదే ప్రమిళ ఎద్దుడేదళు.

పల్ల డేతాద మేలె తరుణ భామి దంపతిళుగబందు మహారాణిగే సమస్కరిసిదరు. ఆకే యువరాజ కుమారన కృయన్న ప్రమిళల కృమేలిట్టు, ఆ ఎరడు కృగనన్న తన్న కృగింద ఓడిదు కొండు, ' డేళు, సత్సవగియూ ప్రమిళిగే ఎందూ అన్యాయ మాడదే నిజవాద పతియగిరుత్తేనేందు ' ఎందళు.

యువరాజ కుమారను ప్రతిభనాగి ముఖవేత్తి మహారాణియ సోమ్మే సోడి, ' నిజవాగియూ ప్రమిళియ ప్రియపతియగి ముందిరువ ప్రేమమూర్తియాణేగూ ఇరుత్తేనే ' ఎందు ప్రమిళియ కడే నోడి ఎనూ యేడిచిసదే మహారాణిగే పతిజ్ఞిమాడిదను.

దుఃఖిత మహారాణియ ముఖదింద తృప్తియ కిరునగువిన కణ వేందు డదరి తరుణ దంపతిగళ కంగళన్న సేరితు.

ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿತು. ಧ್ವನಿ ಗದ್ದದ ವಾಯಿತು. ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಮಾತು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಣಿಯೇ ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರನ ತಲೆ ಸವರುತ್ತಾ, 'ಹೇಳು ಮಗು!' ಎಂದಳು.

'ಅಮ್ಮಾ! ನಾನು ಏನು ತಪ್ಪುಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕ್ಷಮಿಸಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ನೀವು ತಲೆಕೂಡ ತಿರುಗಿಸಿ ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ತಪ್ಪನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ ತಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಅನಾಥನ ದೇಶಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪ ವೃಕ್ಷ ದಂತಿರುವ ನೀವು ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರಿಸದುದು ನನ್ನ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯವೆಂದಿದ್ದೆ. ಇಂದು ಪ್ರಮೀಳಳು ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆದ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನ ವಿತ್ತಿತು '

'ಮಗು ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡತಂದೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೋಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೋರಿಸಿದ್ದೆ. ಪ್ರಮೀಳ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲಾ ಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯ. ಅವಳಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ—ಈ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆಯೂ—ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣ ವೀರ ರಜಪೂತನನ್ನು ವರಿಸಿ ಸುಖವಾಗರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಮೀಳ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಅನಂತ ಪ್ರೇಮವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀನು ಈಗ ಅವಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಟ್ಟಿರುವಂತೆಯೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದೆ '

'ಅಮ್ಮಾ! ನಾನು ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ರಜಪೂತನಲ್ಲ ' ಎಂದು ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರನು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ. ಅವನು ಇನ್ನೂ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದುದು ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. 'ಏನು ಮಗು?' ಎಂದಳು.

'ಮಹಾರಾಣರು ಹೇಳಿದ್ದ ಆ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರ ಇಂದು ಕಾಶಿಯಿಂದ ಬಂದಿದೆ '

'ಊ '

‘ಮಹಾರಾಣರು ಅದನ್ನು ತಾವು ಮಲಗಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡಿ, ಅದನ್ನು ಉಟ್ಟು ಬರುವಂತೆ ಆಜೀಜಾ ಬೇಗವಾಗಿ ಮಂತ್ರಿಯ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಿದರಂತೆ.’

‘ಊ!’

ಬಹುಕಾಲವಾದರೂ ಆಕೆ ಒರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಲ್ಲವಂತೆ’

‘ಏನಾದಳು ಮಹಾರಾಣರ ಪ್ರೇಮವುತ್ಕಳಿ!’

‘ಅಮ್ಮಾ! ತಿಳಿಯದು. ‘ಮಹಾರಾಣರಿಗೆ ಉಸಿರು ಬಹಳ ಜೋರಾಗಿ ಅಡುತ್ತಿದೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿದ್ದರೆ ಅದೃಷ್ಟ!’ ಎಂದು, ನೋಡಿದ ಆ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳಿದರು. ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಾರಾಜರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ’

ಮಹಾರಾಣಿಯು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಆಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ‘ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಹೋಗಿ. ಮಹಾರಾಣರು ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೇಳಬಹುದು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಾರಾಣರ ದರ್ಶನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳು, ಪ್ರಮೀಳ! ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಬೇಡದಿದ್ದರೂ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಜೀವದಂತಿರುವ ಅಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕು. ಆತನ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕೇಳಬಹುದು’ ಎಂದಳು.

ಪ್ರಮೀಳ ಮತ್ತು ಯುವರಾಜ ಕುಮಾರ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ನಿರುತ್ತರರಾಗಿ ಹೊರಟರು.

—

೨

ಮಹಾರಾಣಿಯು ಆಲೋಚನಾಮಗ್ನಳಾಗಿ ವೇಣುಲೋಲನ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಳು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಅಡಿಗಡೆಗೂ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುವಳು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಗುವಳು.

ವೇಣುಲೋಲನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ತೈಲಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಒಮ್ಮೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕಳು.

ಆರತಿಯ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಆರತಿ ಎತ್ತಿದಳು. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯ ಎಡ-ಬಲಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.

‘ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಯೇನೋ ನನಗಿದೆ, ದೇವಾ ! ಸುಖವಾವುದು ನನಗೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ !’ ಎಂದು ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಡೆ ಬೀರಿದಳು ಅಂಜಲೀಬದ್ಧಳಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು.

ದಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಾ, ‘ಮಹಾರಾಣಿ ! ತಮ್ಮ ಸೋದರಿಯರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಿನ ಕೊಟಡಿ ಯಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದಳು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ‘ಸೋದರಿ ! ಸೋದರಿ ಯಾರು ? ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಬಂದಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಜನಿಸಿದುದು ನಾನೊಬ್ಬಳು ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರೊಬ್ಬರು—ಹೋ ! ಬಹುವಲ್ವಭನಾದ ಮಹಾರಾಜನ ಮಡದಿ ಯಾರಾದರೂ ಇರಬಹುದು. ಏನು ಸಮಾಚಾರವೋ ! ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೂ ಅವರಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು ದಿನವೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ’ ಎನ್ನುವ ವಿಷಯಗಳು ಎದ್ದುದ್ದಿಂಥವಿಂಥ ಅವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ, ಆಕೆ ನಸುನಗೆಯಿಂದ, ‘ವಿನಯದಿಂದ ಕೂಡಿ, ನೀನು ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ !’ ಎಂದಳು. ದಾಸಿಯು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಅವಕುಂಠನವತಿಯಾದ ಯುವತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ದಾಸಿಯು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಬಂದ ಯುವತಿಯು ಅವಕುಂಠನವನ್ನು ತೆಗೆದು, ‘ಅಕ್ಕಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು’ ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಳು.

ಮಹಾರಾಣಿಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಹಾಸಿದ್ದ ರತ್ನಗಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ತಾನೂ ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಆಕೆ

ಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದಳು ಎಲ್ಲೆಯೋ ಯಾವಾಗಲೋ ನೋಡಿದ ಸೆನಪು. ಯಾರೆಂದು ಬಂದವಳನ್ನು ಆಕೆ ಗುರ್ತಿಸದಾದಳು ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು; ಮೌನವಾಗಿದ್ದರು.

ಇಬ್ಬರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೂ ಪೂಜಾಗೃಹದ ಗೋಡೆಗೆ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ರೂಪದ ಅದರ್ಶಮೂರ್ತಿಗಳು ಆ ಇಬ್ಬರೂ! ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಮಲ್ಲಿಗೆ; ಬಂದಾಕೆ ಕಸಿಮಾಡಿದ ಊರ ಮಲ್ಲಿಗೆ!

ಮಹಾರಾಣಿಯೇ ಮಾತನ್ನು ಮೊದಲುಮಾಡಿದಳು; 'ತಂಗೀ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸೆನಪಿದೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸಿದುದು' ಎಂದಳು.

'ಅಕ್ಕಾ! ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಮಿಸು. ನಿನ್ನ ಸುಖದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬಂದು, ಮಹಾರಾಣರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಪಿ—ಅಜೀಜಾ ನಾನೇ!' '

'ಅಜೀಜಾ ಬೇಗಂ!' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಹೃದಯವು ಪ್ರತಿ ಧ್ವನಿಸಿತು; ನಿಶ್ಚಯವಾದಳು; ಆಕೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು!

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳು ನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿ, 'ಮಹಾರಾಣರು ರಸಿಕರು!' ಎಂದುಕೊಂಡು, 'ನನ್ನಿಂದ ಏನು ಸೇವೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯಮ್ಮ?' ಎಂದು ಬೇಗಮನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು

'ನನಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಅಕ್ಕಾ! ಲಕ್ಕೋದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ ಎಂಟು ದಿನದ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಮಹಾರಾಣರು ಹೋಗಕೂಡದೆಂದು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆರ ಮನೆಯ ವೈದ್ಯರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಬಂದು, 'ಮಹಾರಾಣರ ಹೃದಯ ಒಹಳ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ! 'ಅಜೀಜಾನ ಕರೆಯಿರಿ, ದಾಹ. ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ನೀರು ಬೇಕು. ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರವನ್ನು ಉಟ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಬರಹೇಳಿ. ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ಅವಳೂ ಬರಬೇಕು.' ಎಂದೆಲ್ಲಾ

ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಮಹಾರಾಣರು ' ಎಂದರು. ಅಕ್ಕಾ! ಮಹಾರಾಣರಿಂದ ನಾನು ಸುಖ ಬಯಸಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದೆನೇ ಹೊರತು ಕಷ್ಟವನ್ನಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸುಖದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಳ್ಳಾದರೂ ದಯವಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ನನ್ನೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ ! '

ಮಹಾರಾಣಿಯು ನಮನೆಯನ್ನು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಸೂಸಿದಳು.

ಅಜೀಜಾ ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ' ಆಗಲಿ ಅನ್ವಿ ಅಕ್ಕಾ ಈಗ ನಾನು ಹೋಗದೆ ಹೋದರೆ ದೂತಿಯರು ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರು. ಅಕ್ಕಾ ! ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಹೋಗಲಾರೆ. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ನನಗೆ ಬದಲು ಮಹಾರಾಣರ ಬಳಿ ಸೀವು ಹೋಗಬೇಕು. '

' ಅದಾಗದು, ಅಜೀಜಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಅವರು ಎಲ್ಲಾ ಗುರ್ತಿಸುವರು. '

' ನಾನು ಮಹಾರಾಣರ ಒಳಿ ಇರುವಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅವರ ಹತ್ತರ ಇರ ಕೂಡದೆಂದು ಮಹಾರಾಣರ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಪತೈಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಡಾಕ್ಟರ್‌ರೊಬ್ಬರಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನೂ ನಾನು ಹೋದಾಗ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತ ನನ್ನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲಾರ. ಮಹಾರಾಣರಿಗೆ ಈಗ ವೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು ಆ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರ-ಅವರ ಪ್ರೇಮದ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರ ! ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಾನೆ ಅದು ಬಂದಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರವನ್ನು ತಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ' ಇದು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಉಡುಗೊರೆ, ಅಕ್ಕಾ ! ಮಹಾರಾಣರಿಗೆ ಸಂಜೆ ಬಂದು ನೋಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ' ಎಂದು ಬೇಡಿದಳು.

ಬೂಂದಿ ರಾಣಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸಿ, ' ಆಗಲಿ, ಅಮ್ಮ ! ' ಎಂದು ಅಜೀಜಾ ಬೇಗವಾಗಿ ಅಭಯವಿತ್ತು, ದಾಸಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಆಳೂ, ತನ್ನ ತವರು-ಮನೆಯವನೂ ಆದ ಜಯಸಿಂದ ನಿಗೆ ಕುದುರೆ-ಗಾಡಿಯನ್ನು ಊರ ಹೊರಗಿರುವ ಗಂಗ್ರಬಿಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿಗೆ ತರ ಬೇಕೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ, ಬಿಟ್ಟದ ಮೇಲೆ

ಇರುವ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಲು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯು ಪೂಜಾಗೃಹದ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು. ದಾಸಿಯು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣಿಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಮಹಾರಾಣಿಯು ಅಜೀಜಾ ಬೇಗಮ್‌ನನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೇ ಸಂಗರಿಸಿದಳು. ಅಂದು ಕಸಿಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಡುಮಲ್ಲಿಗೆಯಾದಳು! ಅವಳ ತುರುಬು ಬಿಗಿದು ಕುರುಳು ಕಾಣಿಸದಾಯಿತು. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವೀರ ರಜಪೂತ ರಮಣಿಯರ ಅಡ್ಡ ಕುಂಕುಮವು ಬಂದಿದ್ದಿತು!

ದಾಸಿಯು ಬಂದು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದಾಗಿಯೂ, ಬಿಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ಗಾಡಿಯು ಕಾದಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿದಳು.

ಮಹಾರಾಣಿಯು ದಾಸಿಗೆ, 'ನೀನು ಇಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಉಸುರಬಾರದು' ಎಂದು, ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಂದರಿಂದ ಅಭರಣ-ಉಡುಗೆಯಿರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದಳು. 'ಬೇಕಾದ ನಿನ್ನ ಸಾವಾಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಅಜೀಜಾ! ನಿನ್ನನ್ನು, ನನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಆಳು ಜಯಸಿಂಹ, ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಅಜೀಜಾ ಅರಮನೆಯ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳನ್ನೂ, ಹಣವನ್ನೂ, ಒಂದೆರಡು ಬಟ್ಟೆ-ಒರೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬೂದಿ ರಾಣಿಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಅವಕುಂಠನವತಿಯರಾದ ಇಬ್ಬರೂ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಬಿಟ್ಟದ ಮೇಲಿರುವ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿಂದ ಇಳಿದು, ಪುನಃ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟವನ್ನಿಳಿದು ಬಂದರು. ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕುದುರೆಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಜೀಜಾ ಬೇಗಮ್ ಕುಳಿತಳು. ಗಾಡಿಯು ತೆರೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿತು. 'ಜಯಸಿಂಹ! ಇವರು ಇಷ್ಟಪಡುವ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡು' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣಿಯು ಹೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ದಾರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಗಾಡಿಯು ಹೊರಟಿತು.

ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಅರಮನೆಗೆ ವಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು.

—

೩

‘ ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಒಳಗೆ ಇದ್ದಾರೆವೋ ? ’ ಎಂದು ಆತುರಾತುರ ವಾಗಿ ಮಹಾರಾಣನ ಕೊಟಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಬಂದ ದಾಸಿಯರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು, ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬಳ ಕೊಟಡಿಯ ಮುಂದಿದ್ದ ದಾಸಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಆಗ ತಾನೇ ಕತ್ತಲೆಯಾದುದರಿಂದ ದಾರಿ ತೋರಿಸಲು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಲಾಂದ್ರವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು.

‘ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರೂ ಮಹಾಸನ್ನಿಧಾನದ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ’ ಎಂದು ಹೇಳುವುದನ್ನು ದಾಸಿಯು ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಟಡಿಯೊಳಗಿನಿಂದ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು ಅವಕುಂಠನವತಿಯಾದ ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ದಾಸಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಮುಂದೆ ಹೊರಟರು. ಲಾಂದ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು.

ಮಹಾರಾಣನ ಕೊಟಡಿಯ ಮುಂದೆ ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆಳು ಪರಾಕನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಮಹಾರಾಣನ ಅಲಂಕೃತ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿನ ತೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಣಿಯ ರೆಲ್ಲಾ ಹೊರಟುಹೋದರು. ದೀಪವೊಂದು ಮಸುಕುಮಸುಕಾಗಿ ಮಹಾರಾಣನ ನಿದ್ರೆಗೆ ಭಂಗ ಬಾರದಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಡಾಕ್ಟರು ಔಷಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸುವರ್ಣದ ಒಟ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ‘ ಇದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಮಹಾರಾಣರಿಗೆ ಕೊಡಿ. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒರುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದು, ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಔಷಧದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣನ ಬಾಯಿಯ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಜ್ಞಾನಪಲ್ಲಟನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣನು ಕಣ್ಣನ್ನರಳಿಸುತ್ತಾ 'ಯಾಕೆ ಅಜೀಜಾ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿದೆ! ಎಲ್ಲಿ? ಔಷಧ ಕೊಡು. ನನಗೆ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತೆ. ನಿಸ್ಸ ಕೈಯಿಂದ ಬರುವುದು ಅವ್ಯಯ' ಎಂದನು. ಮಹಾರಾಣನ ಶರೀರದ ಉಷ್ಣತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿಸಲು ಡಾಕ್ಟರು ಬಹುವಾಗಿ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದ್ದರು. ಜತೆಗೆ ಮಹಾರಾಣನಿಗೆ ಜ್ಞಾನಪಲ್ಲಟ ಬೇರೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಬೇಗಮ್ ಸಾಹೇಬ ಕೊಟ್ಟ ಔಷಧವನ್ನು ಮಹಾರಾಣ ಕುಡಿದನು. ಅವಳ ಒಲಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಆಮುಕಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು. 'ಇಂದೇನು ನಿಸ್ಸ ಕೈ ವೇದಲಿನಷ್ಟು ಮೃದುವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಜೀಜಾ! ನೀನು ದುಃಖದಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಗಿದ್ದೀಯೆ!' ಎಂದನು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟು ಬಿಸಿಸೀರು ಮಹಾರಾಣನ ಕೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. 'ಅಳಬೇಡ, ರಾಣಿ!' ಎಂದು ಅವಳ ಸೀರೆಯ ಕಡೆ ಕಣ್ಣನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿ, 'ಓ! ಇಂದಾದರೂ ನಿಸ್ಸ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂತಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನು ಉಡಲು!' ಎಂದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಶ್ಶಬ್ದ. ಮಹಾರಾಣನು, 'ಅಜೀಜಾ! ನನ್ನ ದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತೀಯಾ?' ಎಂದನು.

'ಊ' ಎಂದು ಆಕೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದಿದ್ದು ನನ್ನ ಪ್ರೇಮ ಕೈಲ್ಲಾ ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನೊಡನೆ—ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಸತ್ತರೂ—ಇರಬೇಕು.'

'ಊ'

'ಎರ ಸತಿಯಂತೆ ಸತಿ ಮಾಡುತ್ತೀಯಾ?'

'ಊ'

'ಆಂ!' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣನು ಬೇರಿದನು. ಈ ಧ್ವನಿಯನ್ನು

ಕೇಳಿದ ಡಾಕ್ಟರು ಹೊರಗಿಸಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮಹಾರಾಣನ ನಾಡಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು; ಸಿಟ್ಟು ಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು.

ಉದಯಚಂದ್ರನು ಅಸ್ತಂಗತನಾದನು! ಆಕೆ ಕಣ್ಣನ್ನೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಲೆಯಮೇಲಿದ್ದ ಅವಕುಂಠನವನ್ನು ಮುಖದ ಮೇಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

*

*

*

*

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರುಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಣ ಉದಯಚಂದ್ರನ ಕಛೇಬರವನ್ನು ಆರಮನೆಯಿಂದ, ರಾಜಮನೆತನದ ಮಂಣವಾದ ವಸಂತವನಕ್ಕೆ ಬಿರುದುಬಾವಲಿಗಳೊಡನೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಮಹಾರಾಣನ ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲಾ ರೋದಿಸುತ್ತಿರಲು, ಬೂಂದಿ ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, 'ನಡೆಯಿರಿ ಮುಂದೆ ಸ್ವಾಮಿಯೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆತನೊಡನೆ ಇರೋಣ' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಆರಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಸತಿ ಅಥವಾ ಸಹಗಮನವು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಅಂದಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಲಾರ್ಡ್ ವಿಲಿಯಂ ಬಿಂಟಿಂಕ್, ರಾಜ್ಯಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಸಹಗಮನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಅರಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಸಾಲಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಪಹರೆ ಇಟ್ಟು ತಾನೂ ಬೀಗದ ಕೈಯೊಡನೆ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಡದೆ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಅರಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

*

*

*

*

ಕತ್ತಲೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯನ್ನೂ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅರಮನೆಯ ಮುಂಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಅವಕುಂಠನವತಿಯಾದ ರಮಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು ತಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಯಾವ ಅರಮನೆಯ ಹೆಂಗಸನ್ನೂ, ತಾನು ಮಹಾರಾಣರೊಡನೆ

ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ರಾಜ್ಯಶಾಸನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧನಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಹೇಳಿದನು.

‘ಓ! ಸಹಗಮನವಾ!’ ಎಂದು ತನ್ನ ಅವಕುಂಠನವನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿ, ‘ನಾನು ಅಜೇಜಾ ಬೇಗಮ್, ಲಕ್ಕೋದವಳು. ಮಹಾರಾಣರು ಬದುಕಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯದ ರಾಣಿಯಂತೆ ರಾಣಿಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ದರ್ಪದಿಂದ ಆಳುತ್ತಾ ಮೆರೆದೆ. ಈಗ ನಾನಿಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಈ ರಾಣಿಯರೆಲ್ಲಾ ದಾಸಿಯಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಳುವರು. ಅವರನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ. ರೂಪವಿರುವ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಯಾರಾದರೂ ಸರಿಯಾದವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಬಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಏಡಿ’ ಎಂದು ನಕ್ಕಳು.

ಮಹಾರಾಣನು ಒಬ್ಬ ಲಕ್ಕೋದ ರಮಣಿಗೆ ಮನಸೋತು, ಆಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುಡಿದು, ಆಕೆ ನಕ್ಕಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನಕ್ಕು, ಆಕೆ ನಡೆದ ನೆಲವನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿ, ತನ್ನ ರಾಣಿಯರನ್ನು ಆಕೆಯ ದಾಸಿಯಂತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನೆನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು.

ಆತ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ನಡೆದುಹೋದಳು.

—

೪

ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿ ಕತ್ತಲೆಯು ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಹಾರಾಣ ಉದಯಚಂದ್ರನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ವಸಂತ ವನದಲ್ಲಿನ ಚಿತೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯವಂಶದ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ಭೂ-ಜೀವನದ ಶೇಷಾಂಶವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಅಗ್ನಿದೇವನಿಗರ್ಪಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಮುಖರಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ವಸಂತವನದಲ್ಲಿಯೇ. ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ವಸಂತವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಗಿಡ, ವೃಕ್ಷ-ಲತೆಗಳೂ ಆ ವನದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಗಿಡ-ಬಳ್ಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿದ ಮಂದಮಾರುತವು ಅಲ್ಲಿರುವ ಯಾವ ಜೀವಿ

ಯನ್ನಾದರೂ ಆಹ್ಲಾದಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನವಿಲುಗಳು ಸಂಜೆಯಾದೊಡನೆಯೇ ಶ್ರಾವಣನಾಸದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ರಾತ್ರಿ-ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಪಿಗಳು ಒಂದು ಮರದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದುವು. ವನದ ಪೂರ್ವದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಟಪದಿಂದ ಪಾರಿವಾಳಗಳು ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಚಂದ್ರನು ಇನ್ನೂ ಉದಯಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪಗಳು ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಹಾರಾಣನ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯು ಸಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಭಟ್ಟರು ಬಂದರು. ' ಸೂರ್ಯವಂಶೋದ್ಭವಾ, ಅಂಗ್ಲಪ್ರಿಯಮಿತ್ರಾ, ವಿಶಾಲರಾಜ್ಯಸಾರ್ವಭೌಮಾ, ಬಿಕನೀರರಸಾ, ದೇವೇಂದ್ರನ 'ಪದವಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಪಡೆ ' ಎಂದು ಮಹಾರಾಣನ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಚಿತೆಯು ಉರಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಚಿತೆಯನ್ನು ಬಹಳ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಶ್ರೀಗಂಧದ ಕಾಷ್ಠದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ಉರಿಯು ಆರಾವಳಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕಾಡು ವಾಸಿಗಳಿಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಮಹಾರಾಣನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳೆಯ, ಅಂದಿನ ವರೆಗೂ ಅವನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಬೊಂದಿ ಮಹಾರಾಣರ ದ್ವಿತೀಯ ಪುತ್ರ, ಪ್ರಮೀಳೆಯ ತಂದೆ, ಮಹಾರಾಣಿಯ ಸೋದರ, ರಾಕೂರಸಾಹೇಬ ಚಿತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಂದು ಅವನು ಮಹಾರಾಣನೊಡನೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಉಡುಪನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದು ಮಹಾರಾಣನಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಒರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣ ಉದಯಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡೆಂದು ಹರಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವಜ್ರದ ಪಿಡಿಯಿದ್ದ ಡಮಾಸ್ಕಸ್ಸಿನ ಕತ್ತಿಯಿತ್ತು.

ಚಿತೆಯು ಹತ್ತಿಕೊಂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದೊಡನೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ

ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಮತ್ತು ಅನೇಕರು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮಹಾರಾಣನ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳು ಕೆಲವರು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಉನ್ನತ ರಾಜಪುತ್ರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು.

ಪೂರ್ದದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಟಪದಿಂದ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರವನ್ನು ಟ್ಟಿ ಅವಕುಂಠನ ವತಿಯೊಬ್ಬಳು ನಿದಾನವಾಗಿ ಒಂದು, ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ಚಿತೆಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಆಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ರಾಕೂರ ಸಾಹೇಬನು ತಗ್ಗಿಸಿದ್ದ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದನು.

ರಮಣಿಯು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರವು ಚಿತೆಯ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸ್ವರ್ಣಾಂಬರದ ಒಡತಿ ಮಹಾರಾಣನ ಪ್ರೇಮ ಪುತ್ರಿಳಿ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಧಟ್ಟನೆ ಅರಿತರು.

ಆಕೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಎರಡು ಸಲ ಮುಂದುವರಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಂದೋಳನದಿಂದ ಕೆಲಸ ಧಟ್ಟನೆ ಆಗದೆ, ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಪುತ್ರ ವೀರರಿಗೆ ಆಕೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾ ಹೋದಿಯಂತೆ ಇರುವಳೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು.

ರಾಕೂರ ಸಾಹೇಬನು 'ತಾಯೇ ! ನನ್ನ ತಂಗಿ ಬಂದಿ ರಾಣಿಯು ಇಂದು ಒಂದು ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವಳೆಂದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಪುಣ್ಯ ಅವಳಿಗೆ ಲಭಿಸದೆ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣನನ್ನು ಅಳಿ, ರಾಣಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೆರೆದ ನೀನು ಇಂದು ಆತನೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೂ ಸುಖವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಂದದ್ದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಆಯೋ ಹುಚ್ಚಿ ! ನೀನು ರಜಪೂತ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲ ! ಅದಕ್ಕೇ ಹೀಗೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತೀ. ಹೋಗು. ಮಹಾರಾಣನೊಡನೆ, ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನೊಡನೆ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸಿ ಯಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೇಯಸಿಯಾಗು ' ಎಂದು ಒರೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಆಕೆಯ ಕಡೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಬಿಸುಟನು. ಆ ಖಡ್ಗವು ಆಕೆಯ ನಡುವನ್ನು ಅರ್ಧ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಪೆಟ್ಟಿನ ವೇಗದಿಂದ ಅದೂ ಆಕೆಯೂ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು. ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಲ್ಲಿ ಆಕೆ ' ಅಣ್ಣಾ ! ' ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

‘ ಆಣ್ಣಾ!’ ಎನ್ನುವ ಧ್ವನಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ರಾಕೂರ ಸಾಹೇಬನು ಸ್ತಂಭೀಭೂತನಾದನು. ಅದು ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ. ಆಮೇಲೆ ಆತನ ದುಃಖಿತ ವದನದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯು ಮಿಂಚಿತು. ಅವನು ಚಿತೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅದಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿದು, ‘ ಖಡ್ಗ ವೈರ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಂಗೀ! ನೀನು ಧೀರ. ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ ಮಹಾರಾಣನೊಡನೆ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಲು ಬಂದ ನೀನೇ ವೀರ ರಜವೂತ ರಮಣಿ. ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಆತನ ಪ್ರೇಮ ಪುತ್ಥಳಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ನನ್ನ ಖಡ್ಗದ ಸಹಾಯವು ನಿನಗೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವು ವೈರ್ಧವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಜವೂತ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಆತನ ಮನೆತನದ ಗೌರವವನ್ನೂ ಮಹಾರಾಣನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಈ ಖಡ್ಗ ಉಳಿಸಿತು!’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಆ ಖಡ್ಗದ ಒರೆಯನ್ನೂ ಉರಿಯು ತ್ತಿದ್ದ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಸಾಟನು. ರಾಜದಂಪತಿಗಳೊಡನೆ ಅದೂ ಅಗ್ನಿದೇವ ನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಯಿತು. ಉರಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ವನವೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತಮಯವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಚಂದ್ರನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದನು.

—

ಗೋಧೂಳಿ ಲಗ್ನ

೧

‘ಹನುಮಾ! ಹನುಮಾ!’

‘ಬನ್ನಿ ಬುದ್ದಿ ಒಳ್ಳೆ. ಅವು ಊಟ ಮಾಡ್ತು ಅವೆ’ ಎಂದು ಹನು ಮನ ಹೆಂಡತಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ರಾಮಾಚಾರ್ಯ ರಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಹನುಮ ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯಿಂದಲೇ, ‘ಲೇ, ಈರಿ! ಐನೋರೆ ಕಂಬ್ಬಿ ಹಾಸಿ ಕುಳ್ಳುಕೋ ಅಂತ ಹೇಳಿ. ಸ್ವಾಮಿ, ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿ’ ಎಂದನು.

‘ನಿದಾನವಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಬಾ, ಹನುಮ’ ಎಂದು ರಾಮಾ ಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಈರಮ್ಮ ಹಾಸಿದ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ‘ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಮುನಿಯ, ಸಿದ್ಧಿ ಎಲ್ಲಿ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

‘ಪಟೀಲ ರಂಗೇಗೌಡ್ರ ಮನೇಗೆ ಆಡೋಕೆ ಹೋಗವೆ ಮಕ್ಕಳು, ಬುದ್ದಿ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಈರಿ, ನಂಗೂ ಐನೋರೂ ಎಲೆ-ಅಡಿಕೆ ಕೊಡೆ. ಅವು ಮನೆಗೆ ಒರೋದೆ ಅಪರೂಪ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹನುಮ ತಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೈತೊಳೆದು ಕೊಂಡು, ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಪಂಚೆಗೆ ಕೈ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಈರಮ್ಮ ಎಳೆಯದೆಲೆ, ಬಟ್ಟಲಡಿಕೆ, ಸುಣ್ಣ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಳು.

‘ಕಂಬಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಾ, ಹನುಮ’ ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

‘ಎಲ್ಲಾದೂ ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ. ತಾವು ದೇವರು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಚಾಕ್ರ. ’

‘ಎನು ಚಾಕರ ಹನುಮ. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಚಾಕರರು. ’

‘ಅದೌದು ಸ್ವಾಮಿ. ಆದ್ರೂ ಲೋಕದಾಗೆ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕಂತಿದ್ದೇನೆ ಮರ್ಯಾದೆ, ಬುದ್ಧಿ. ಎಷ್ಟಾದ್ರೂ ತಾವು ಗುರುಗಳು’ ಎಂದು ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವೀಳೆಯದೆಲೆ ಹೊಗೆ-ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅಂಗಿಯ ಜೇಬಿನಿಂದ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎಲೆಗೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾ, ಅದನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಅಂಗಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರೂ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದರು.

‘ದೇವರ ವಾದ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಬಂತು ? ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಪಟೀಲ್ ರಂಗೇಗೌಡನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಅಂತ ಬಂದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಅಂತ ಮನಸ್ಸು ಬಂತು. ’

‘ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ ಬುದ್ಧಿ! ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನ ಮದ್ದೆ ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ? ’

‘ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಆಗುತ್ತೆ, ಈರಮ್ಮ ’ ಎಂದು ಎನೋ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

‘ಗಂಡನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದೀರಾ, ಬುದ್ಧಿ ? ’ ಎಂದು ಹನುಮ ಕೇಳಿದನು.

‘ಹೂಂ, ಹನುಮ. ನಾಗಸಂದ್ರದ ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ ಮಗ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಆಗಿದೆ. ’

‘ಲಗ್ನ ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ? ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಸರಿಯಾಗಿ ಎಂಟು ದಿನ ಇದೆ, ಈರಮ್ಮ ! ಮುಂದಿನ ಶುಕ್ರವಾರ. ’

‘ಮದ್ದೇಗೆ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲಾ ತಂದಾಯ್ತಾ ಬುದ್ಧಿ ? ’ ಎಂದು ಹನುಮ ಕೇಳಿದನು.

‘ಕಾಳು-ಕಡಿಯೆಲ್ಲಾ ತಂದಾಯ್ತು ಹನುಮ. ಪಟೇಲ್ ರಂಗೇ ಗೌಡ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಾನೂ ಪಟ್ಟು ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟ. ಒಳ್ಳೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಹನುಮ. ಅದಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಮದುವೆ ಈ ವರ್ಷಾನೇ ಮಾಡೋಕೆ ಆಗ್ತಿರಲಿಲ್ಲ!’

‘ಅವ್ರು ಮನೇನೇ ಹಂಗಿ, ಬುದ್ಧಿ; ಧರ್ಮರಾಯರಂತೋರು!’

‘ಇನ್ನು ಜವಳಿ ಕೊಳ್ಳೋದು ಒಂದು ಬಾಕಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮುಂದುವರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ಯಾಸುಭೋಗ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರೇ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ‘ಮಿಕ್ಕ ಕಾರ್ಯ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕು, ಹನುಮ!’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಹನುಮ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ‘ದೇವ್ರು ಇಂಥ ಕೆಲ್ಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡೋ ಭಾಗ್ಯ ನಂಗಿ ಕೊಡ್ತೀಕು, ಬುದ್ಧಿ. ನೀವು ಎರಡು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಒಳ್ಳೇ ಹೊತ್ತಾಗ, ಬರ್ಬಡ ಕೂಡ ಕೊಡಬೇಡಾಂತ, ಬಡ್ಡಿ ಕೂಡ ಬೇಡಾಂತ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿ. ಸಪ್ಲಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಚತೆ ಎತ್ತು ತಂದೆ. ನಿಮ್ಮಿಂದೆ ಗಾಡಿ ಬಾಡಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಜೀವಸತವ್ವು’ ಎಂದನು.

ಶ್ಯಾಸುಭೋಗರ ಔದಾರ್ಯವನ್ನೂ ತಾನು ಅವರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಹನುಮನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಈರಮ್ಮ ಎಸನ್ನೂ ಮಾತನಾಡಲು ತೋಚದೆ ಕಂಬದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

‘ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡದೆ ಹೋದ್ರೆ ಬಡ್ಡಿಗೆ ಎರಡರಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೀ, ಹನುಮ. ಹೊಲಗದ್ದೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಉತ್ತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀ. ಬೇಕಾದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಗಾಡಿ ಹೊಡಿದಿದ್ದೀ. ಈಗಲೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹಣ ಇಲ್ಲಾಂತ ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಎಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ, ಹನುಮ! ಜವಳಿ ಇಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ ಹೇಗಾಗುತ್ತೆ? ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಹುಡುಗ ಅವನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗಾದರೂ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಪುಣ್ಯವಂತರು. ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾ ದರೂ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು.’

‘ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಎಂಥಾ ಪುಣ್ಯವಂತರಾದರೂ ಬತ್ತಾರೆ ಬುದ್ದಿ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಆಗ್ಲಿ ಬುದ್ದಿ ತಂದೊಡ್ಡೇನೆ’ ಎಂದು ಹನುಮ ಹೇಳಿದನು. ಹನುಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಈರಮ್ಮನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಈರಮ್ಮನಿಗೆ, ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದೋ, ತನ್ನ ಗಂಡ ಹೇಗೆ ಹಣ ತಂದುಕೊಡುವನು ಎಂಬ ಯೋಚನಾತರಂಗಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ, ‘ಹೇಗ್ತಂದು ಕೊಡ್ತೀ ಹಣಾ? ಇವ್ವ ಒಂದೊಡ್ಡೆ ಅಡ್ಡಿಕೈನೂ ಮಾರಿ ಹೋದ್ವರ್ಷ ಗಾಡಿ ತಂದೆ. ಲಗ್ನದ ಹೊತ್ಸಾಗ ಆಸೆ ತೋರ್ಪಿ ಎಲ್ಲಾದೂ ಕೆಡ್ಸೀಯಾ, ಜೋಕೆ!’ ಎಂದಳು.

ಹನುಮ ಈರಮ್ಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕ. ‘ಅವರು ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಕೊಬ್ಬೋ ಅದನ್ನೇ ಮಾರಿ ತಂದೊಡ್ಡೇನೆ, ಈರಿ. ಈಗ ಯಾರಾದೂ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡ್ತಾರೆ ಅಲ್ಲೆ ಬುದ್ದಿ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದ.

‘ಇನ್ನೂರೇಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡ್ತಾರೆ, ಹನುಮ’

‘ಗಾಡಿಗೇನು ಮಾಡ್ತಿ?’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ತನ್ನ ಸಂಸಾರದ ಮುಂದಿನ ಪಾಡನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಎಪ್ಪತ್ತೈದರಾಗ ಯಾವುದಾದರೂ ಜತೆ ಪಡ್ತಿ ತಂದರಾಯ್ತು.’

ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕುಗ್ಗಿದ್ದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವಿನ ಕಳೆಯು ಬಂದಿತು. ಅದರೂ ‘ರುಸ್ತುಂ’ ಜತೇನ ಮಾರ್ತೀಯಲ್ಲಾ ಹನುಮ! ಈ ಪಟ್ಟೀಲೇ ಅಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ, ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಎತ್ತುಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಕೊಂಬೇ ಎಷ್ಟು ಮಾಟವಾಗಿವೆ ನೋಡು!’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

‘ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನ ಮದ್ದೆ ನನ್ನ ಎತ್ತಿಗಿಂತ ಜಾಸ್ತಿ, ಬುದ್ದಿ. ಈ ಜತೆ ಹೋದ್ರೆ ನಾಳೆ ಬೇರೆ ಜತೆ ತಂದು ಹೀಗೇ ಸಾಕ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನಿಗೆ ದೇವ್ರುಂತ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆ ಸಿಕ್ಕೋದು ಹೇಳಿ, ಬುದ್ದಿ.’

‘ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮಂಥಾವ್ರ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ನಡೀಬೇಕು, ಹನುಮ.’

‘ನೋಡಿ ಬುದ್ಧಿ! ನೋಮವಾರ ಆವಣಿ ಪರಣಿ ಆರಂಭ. ಬುಧವಾರದ ವೇಳೆಗೆ ಎತ್ತೆಲ್ಲಾ ಸೇರ್ದದೆ. ಎತ್ತ ಮೂಡಿ ಮೂರಿ ಬುಧವಾರ ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ವಿ ಗುರುವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆಗೆ ಹಣ ಕೊಡ್ತೇನೆ ಬುದ್ಧಿ.’

‘ಗುರುವಾರವಾದರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ಹನುಮ. ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಆಳ್ವಾರಪ್ಪನ್ನ ಕೋಲಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂಜೆ ವೇಳೆಗೆ ಜವಳಿ ತರಿಸ್ತೇನೆ.’

‘ಆಗಲಿ ಬುದ್ಧಿ’ ಎಂದು ಹನುಮ ಹೇಳಿದನು.

ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ‘ನೀವೆಲ್ಲಾ ಖಂಡಿತ ಮದುವೆಗೆ ಬರಬೇಕು. ಈರಮ್ಮ! ಊರು ಮೂರು ಮೈಲಿ ದೂರ ಇದೆ ಅಂತ ನೀವೆಲ್ಲಾ ನಿಲ್ಲಬೇಡಿ’ ಎಂದರು.

‘ಎಲ್ಲಾದ್ರೂ ಉಂಟೆ ಬುದ್ಧಿ. ಖಂಡಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನ ಮದ್ದೇಗೆ ಒರ್ರೇವೆ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

ಆಚಾರ್ಯರು ತೃಪ್ತರಾಗಿ ತಮ್ಮೂರಿನ ಕಡೆ ಹೊರಟರು.

ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಮೂರು ಊರುಗಳ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು. ತನ್ನ ಜನ ಒಂಧು ಬಳಗ ಇರುವ ಊರೂ ಆದ ಕೋಡಿಯೂರಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ತಮ್ಮ ಮತ್ತೆರಡು ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ಹೊಸಹಳ್ಳಿ, ರವನಾಪುರಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ ಕಂದಾಯ ಕೌಳಿಗೆ ವಸೂಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಾವು ಹಿಂದೆ ಎತ್ತಿಗಾಗಿ ರವನಾಪುರದ ಹನುಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ ವನ್ನು ಮದುವೆಗಾಗಿ ಕೇಳಲು ಅಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹನುಮನ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲೂ ಹಣ ಸಿಕ್ಕದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಅವನಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ನಿರ್ಧಾರದಂತೆಯೇ ಹನುಮನ ಮಾತೂ ಸರಿದೂಗಿತು.

ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹನುಮ ಈರಮ್ಮ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು. ಈರಮ್ಮ ‘ಒಳ್ಳೇ ಮಾತೇ ಹೇಳಿದ್ದಿ. ಮದ್ದೇಗೆ ನಾವು ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದೆ ದೇವ್ರು ನಮ್ಮೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಇನಿಯನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದಳು.

‘ದೇವ್ರು ನಮ್ಮ ಕೆಲ್ಸಾನಾ ಒಪ್ಪಿದ್ದೆ ಸಾಕು, ಈರಿ’ ಎಂದು ಹನುಮ,

ಗೋಡೆಗೆ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಅವನ ಮನೆ ದೇವರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪಟಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

೨

ಬುಧವಾರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಏಳುಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಈರಮ್ಮ ಅಡಿಗೆ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿದ್ದಳು. ಹನುಮ ಊರ ಮುಂದಿನ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವನು, ಒದ್ದೆ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಡೆಗೆ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರ ಪಟಕ್ಕೆ ಈರಮ್ಮ ಕಟ್ಟಿದ ತನ್ನ ತೋಟದ ಹೂವಿನ ಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಾಂಜ್ವಾಣಿ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, 'ಕಾಪಾಡಪ್ಪಾ ! ತಿಮ್ಮಪ್ಪಾ !' ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು, 'ಈರಿ ! ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು ಹಾರ ಹಾಕೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗೋ ದೇವ್ರವು !' ಎಂದನು.

ಈರಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದಿದ್ದ ತೆಂಗಿನ ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಸುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ಎತ್ತುಗಳ ಹಣೆಕಾಲುಗಳಿಗೂ ಹರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮ ಎಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ಕೊರಳಿಗೆ ತನ್ನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ತಾನೇ ಕೈಯ್ಯಾರ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಆ ಎತ್ತುಗಳು ಅವಳ ಕಡೆ ದೈನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿದಂತೆ ಕಂಡಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ದುವು.

ಹನುಮ, ಈರಮ್ಮ ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲಾ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದರು. ಊಟವಾದೊಡನೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಪಟೇಲ್ ರಂಗೇ ಗೌಡನ ಮನೆಗೆ, ಆ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಆಟವಾಡಲು ಹೊರಟು ಹೊದುವು.

'ನಾನೂ ನಿನೊಡನೆ ಸೀತಮ್ಮ ಇದ್ದ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಾನ ನೋಡೋಕೆ ಬರ್ರೇನೆ' ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಗಂಡನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ಆಗಲಿ, ಬಾ'

ಈರಮ್ಮನಿಗೆ ಹನುಮನ ಅಂದಿನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಎಂದೂ ಹನುಮ ಈರಮ್ಮ ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿ ಹೇಳಿ ವಾದಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇಂದು ತನ್ನ ಮನೆ-ದೇವರುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಪತ್ನಿಯೂ ಜತೆಯಲ್ಲರಬಂದೂ, ಅವು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ತನಗೆಷ್ಟು ದುಃಖವೋ ಆಕೆಗೂ ಅಷ್ಟೇ ದುಃಖವೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಆತ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರಬಹುದು.

‘ಹಾಗಾದರೆ ರಂಗೇಗೌಡನ ಹೆಂಡ್ತೀಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾಳೆವರೆಗೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಬರ್ತೀನೆ.’

‘ಈರಿ! ಈ ದಿನ ಸಂಜೇನೆ ಬಂದು ಬಿಡ್ತೇನೆ ಅನ್ನು. ಆಗದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಂದು ಬಿಡೋಣ.’

‘ಹಂಗೇ ಹೇಳಿ ಬರ್ತೀನೆ’

‘ಆ ಐಕಳಿಗೆ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿತೋ ಅತ್ತವೆ. ಸದ್ದು ಮಾಡ್ಬೇಡಿ ಬೇಗ ಬರ್ಪೇಕು.’

‘ನಂಗೆ ಹೇಳ್ವೇಕಾ!’ ಎಂದು ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆಕೆ ಹೇಳಿ, ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಳು.

ಹನುಮ ತನ್ನ ಜತೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಜಾತ್ರೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಮನೆಯ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ತಂದ. ಮೊದಲೇ ಸೊಗಸಾದ, ಮೈ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ, ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಮಾಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಎತ್ತುಗಳು, ಅಂದು ಈರಮ್ಮನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಿಂದಿದ್ದ ಅವು ಪರಮೇಶ್ವರನ ನಂದಿಯಂತಿದ್ದುವು. ಈರಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನಿಂದ, ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾಸಲು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದರ ನಡುವಿದ್ದ ಹೊಲಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಮಾಡಿ, ಒಂದೊಂದು ಎತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಾಸಿದಳು.

‘ಇದೇನೆ?’ ಎಂದು ಹನುಮ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

‘ಇವಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬಿಸಿಲು ಇಲ್ಲವಾ, ಈ ಬಿಸಿಲ್ಲಾಗ ಹನ್ನೆರಡು ಮೈಲಿ ನಡಿಬೇಕಾದ್ರೆ ಅವು?’ ಎಂದು, ಕಂಬಳಿಗೆ ಕವಡೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆಂಪು ರೇಷ್ಮೆಯ

ಎಳೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ತನ್ನ ಎತ್ತುಗಳ ಅಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಮನದಲ್ಲೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿ, 'ನಾವಂದು ನೋಡಿದ ಮೈಸೂರಾಗ ಗೋಕಲ್ಲಾಷ್ಟಮಿ ಹಬ್ಬದಾಗ ಮಹಾರಾಜರ ಗೋವುಗಳು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಇದ್ದಂಗೆ ಇವೆ ಅಲ್ವೆ ನಮ್ಮ ಎತ್ತಗಳೂ ಈಗ!' ಎಂದು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಹನುಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಈರಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

ಹನುಮ ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲನೊಂದು ಎಟು ಕೊಟ್ಟು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದನು.

—

೨

ಗುರುವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಶ್ಯಾನುಭೋಗ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಬೀಗರು, ಬಂಧುಗಳು, ಮನೆಯವರು ಎಲ್ಲಾ ಗಂಡಸರಿಗೂ ಊಟ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆ ಪತ್ನಿ ಮದ ಕಡೆ ಬಾಗಿಲಿದ್ದ ಬಹು ಪುರಾತನ ಮನೆ. ಅವರ ಮಂಶಸ್ಥರು ಹಿಂದೆ ಬಹು ಪುಣ್ಯವಂತರಾಗಿ ಅನೇಕ ಕೊಟಡಿಗಳನ್ನುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ತೊಟ್ಟಿ-ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಮುಂಬಾಗಿಲ ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾದ ಜಗುಲಿಗಳಿದ್ದವು. ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿದ್ದವು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಐದು ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಆಸ್ತಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಬಂದಿತ್ತು. ಪೂರ್ಣ ಆಸ್ತಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದಾಗ ಇದ್ದ ಬಿಂಕ, ಬೇರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಯಲಾಯಿತು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ತಂದೆ ಮನೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಶಾನುಭೋಕಿಯು ಬಂದು, ಅವುಗಳಿಂದ ಬರುವ ಪೋಟಿಕೆ ನೂರ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಕಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಜಮೀನಿನಿಂದ ಬರುವ ದವಸ ಧಾನ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೆರೆ ತುಂಬದಿದ್ದುದರಿಂದ ಕಂದಾಯವೂ ಕಟ್ಟಿ ಫಸಲೂ ಬರದೆ ಅವರ ಪಾಡು ಒಹಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು.

ఇంతకే హోత్తినల్లియే అవర సీమంత పుత్రి లక్ష్మీదేవియ మదువే.

ఊట ముగిసికొండు గండసరేల్లా మనేయ ముందిద్ద విశాల వాద జగులిగళ మేలీ హాసిద్ద కంబళి చాపేగళ మేలీ కుళితు, కేటట్టిద్ద గంధవన్ను జేన్నాగి కృ మత్తు, హేటట్టిగళిగి తిడి, జుట్టు గళిగి మో ముడిదు విళియదేలీయన్ను మేల్లుత్తిద్దరు. రామా చాయ్దురు అవర బీగరు తిరుమల అయ్యంగార్ధర పక్కదల్లి కుళి తిద్దరు అవరబ్బరన్నో బేంతాదేవ దాసరన్నాగి మాడికొండిద్దళు.

‘కేళవో ఇన్నో బరల్లి!’ ఎందు రామాచాయ్దురు తిరుమల అయ్యంగార్ధరగి హేళిదురు.

‘బందు బిడతానే. నమ్మ జతేలీ బా; నిమ్మ తాయీన కళు హిసి కేండ్రేనే నిమ్మ తాత-ఆ దూర్వాసర-మనేగి ’ ఎందు అవనిగి హేళిదురు, అవళూ అవసూ మాతనాడికొండు, అబ్బి అబ్బన్న కర కేండ్రు బరలు అవనే హేళిద్దానే. ’

‘ అవరే అందు నిమ్మ మనేయవర జతేలి హుడుగనోడనే బందు లగ్న-పత్రికే మాడికొండు హేళిదురు! ’

‘ హేళిదురు, రామాచాయ్దురే, నన్న తమ్మ లగ్న-పత్రికే అబ్బి హాకిసోవల్లి తప్పు మాడిబిట్టి నోడి. అదే అవరిగి కేళిప ’

‘ అవర హేసరే హాకిసబహుదాగిత్తు! ’

‘ నన్న తమ్మనిగూ నమ్మూర బోయిసరిగూ జేజే ఆగి, వంశద దోడ్డవర హేసరే హాకబేకేందు బోయిసరు పంక్తి తోరిసిదరంతే. నాను సామాను తరొడిదక్కి బేంగళారిగి హేళిద్దాగ అవను నన్న పసరినల్లీ లగ్న పత్రికే ప్రింటు మాడిసి బిట్టి నోడి! ‘నాను సాకిద మగు, కేళి; నన్న హణ అల్లా అవరిగి బేళు. నన్న ఒబ్బళీ మగళ మక్కళల్లవే అవు. నన్న కండరే లక్ష్మీవిల్లదే హేళిదరే నాన్యాకే హేళిగబేళు? ’ ఎందు అవరు, కరీయలు హేళిద్ద నమ్మాకేయ మేలీ రేగి బిద్దరంతే! ఆ దూర్వాసరన్ను శాంత మాడిదక్కి

ಅವರ ಮುದ್ದಿನ ಸಾಕು-ಮಗನೇ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದೋ ಹುಡುಗ ಅವನೇ ಸರಿ ಅವರಿಗೆ ಗಿಲೇಟು ಮಾಡೋದಕ್ಕೆ. '

' ಅವರು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಾರೋ! '

' ಹೇಳೋದೇನು, ಕೇಶವನೇ ಹೇಳಿದ 'ಆಪ್ತ, ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜೀನೇ ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಧಾರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ' ಎಂದು. ಆಕೆಗೂ ನೋಡಿ, ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ಸ್ಕೂಲೋಸಿಯಾದಿಂದ ಇನ್ನೂ ಆಕೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಹೋಗ್ತಾಳೆ. '

' ಅವರಾಗೋ ವೇಳೆಗೆ ಆಪ್ತಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊತಾ ಇದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಬೀಗಿತಿಯನ್ನು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ಲೋಘಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಎರಡು ಜಗುಲಿಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಇದ್ದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಬಳಿ ಈರಮ್ಮ ಬಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ಕಂಡ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ' ಊಟ ಮಾಡು ನಡಿ, ಈರಮ್ಮ ' ಎಂದು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಈರಮ್ಮನೂ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು, ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಹತ್ತು ನೋಟುಗಳನ್ನು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ' ಇದನ್ನು ಕೊಡಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದು, ಒದ್ದಿ ' ಎಂದಳು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹಣವನ್ನು ಎಣಿಸಿ ನೋಡಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿ, ' ಸಾಕು ಬಿಡಮ್ಮ! ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಒಂದುದೂ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ! ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ' ಊಟ ಮಾಡೇಳು ಈರಮ್ಮ ' ಎಂದರು.

' ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಬಂದೆ, ಒದ್ದಿ; ಆದಕ್ಕೇ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆ ಹತ್ತುಗಂಟೆಗೇ ಬಂದು ಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಬಂದೆ ಬುದ್ದಿ. '

' ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಏನೂ ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಈರಮ್ಮ '

' ನಾ ಬರ್ರೇನೆ, ಬುದ್ದಿ. ನಾಳೆ ಅವರೊಡನೆ ಸಂಜೆಗೆ ಮದ್ದೆ ವೇಳೆಗೆ ಬರ್ರೇನೆ. '

' ಒಳಗೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗು.

‘ನಮ್ಮ ಲಚ್ಚಿದೇವಮ್ಮನ್ನ ನೋಡ್ತೆ ಹೋಗ್ತಿನಾ, ಬುದ್ದಿ! ’ ಎಂದು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದಳು.

೪

‘ ಹನುಮಪ್ಪ! ಓ ಹನುಮಪ್ಪ! ’

‘ಯಾರು, ತೋಟಿ ಮುನಿಗ್ಗ? ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹನುಮ ಮನೆಯೊಳಗಿ ನಿಂದ ಮುಂಬಾಗಿಲಿಗೆ ಒಂದನು.

‘ ಹೌದು ಹನುಮಪ್ಪ. ’

‘ ಎನ್ನಮಾಚಾರ ? ’

‘ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರ ಅಳಿಯ ಬಂದ ಗಾಡಿ, ಚಕ್ರದ ಪಟ್ಟಿ ಅಡ್ಡೋಡಾಗ ಕಿತ್ತು ಬದ್ವಿಟ್ಟಿದೆಯಪ್ಪಾ. ಅವರ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜೇಗೆ ಬೆಳಗ್ಗಿಂದಲೂ ಊಟ ಇಲ್ಲ. ’

‘ ಈ ಸಂಜೆಲಶ್ವಾ ಲಗ್ನ? ’

‘ ಹೌದಪ್ಪಾ! ನಿನ್ನೆ ಬರಲಿಲ್ಲಾಂತ, ನಿನ್ನೆಯಿಂದಲ್ಲಾ ಶ್ಯಾನುಭೋಗರು ಅಡ್ಡೋಡ ಹತ್ತಿರ ಕಾದಿರಹೇಳಿದ್ದು. ದೇವ್ರ ದಯ, ಆ ಲಚ್ಚಿದೇವಮ್ಮನ ಅದೃಷ್ಟ, ಸಮೂರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಹಿಂಗಾದ್ದು. ಇನ್ನೆಲ್ಲಾದ್ರೂ ರಸ್ತೆ ಲಾಗಿದ್ದೆ ಎನು ಈ ದಿನದ ಲಗ್ನದ ಗತಿ! ’

‘ ಲೇ, ಈರಿ, ಮುನಿಗನ್ನ ಕೇಳ್ತೀನೆ! ’

‘ ಕೇಳ್ತೆ. ಬೇಗ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟೊಂಡು ನಡೀ. ಮದ್ದೆ ಗಂಡಿನ ಜತೇಲೆ ನಾವೂ ಬೀಗ್ರಾಗಿ ಹೋಗೋಣ ’ ಎಂದು ಈರಮ್ಮ ಹನುಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ಮುನಿಯ, ಗಾಡಿ ತರ್ತೀನೆ. ನೀ ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಅವರ ಹತ್ತಿದ್ದು ಹೇಳು. ’

‘ ಆಗ್ಲಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ! ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತೋಟಿ ಮುನಿಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯ ಕಡೆ ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಹನುಮ ಶ್ಲಾಸುಭೋಗ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಮನೆಯ ಮದುವೆ
ಗಿಂದು ತಂಗೇಡಿ ಸೊಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ವಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ರಸಬಾಳೆ ಗೊನೆ
ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಗಾಡಿಗೆ ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿ, ಬಾಳೆ-ಗೊನೆಗಳನ್ನು
ಅದರ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಚೆಂದಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನು
ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಟವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ' ಲೇ, ಈರಿ,
ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಆವಸರಿಸಿದನು.

ಈರಮ್ಮ ತನಗೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಅರಳೇಪೇಟೆ ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ
ಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೂ ಮುಡಿದು, ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ
ಬಂದಳು. ಹನುಮ ಗಾಡಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ' ಕೂಡ್ಲೆ ದೇವಿ ! '
ಎಂದು ತನ್ನಿನಿಯಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಮದುವೆಯ ದಿನವನ್ನು ನೆನೆದು
ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ಸೂಸಿ ಹೇಳಿದ. ಆಕೆ ಗಾಡಿಯ ಮುಂಭಾಗ
ದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಾಲಿದ್ದ ಚೆಂಬನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಹನುಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಎತ್ತು
ಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹಗ್ಗಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಅವುಗಳ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈ
ಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದ. ಅವು ಗಾಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕುದುರೆಗಳಂತೆ ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ
ಅಡ್ಡರಸ್ತೆಯ ಕಡೆ ಓಡಿದುವು.

ಹನುಮನ ಗಾಡಿಯು ಅಡ್ಡರಸ್ತೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು, ಚಕ್ರದ ಗಾಲಿಯು
ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು, ಚಕ್ರದ ಕಟ್ಟುಗಳೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೋಗಿ, ಭೂಮಿಗೆ ತಗುಲಿದ್ದ
ಅಚ್ಚಿನ ಆಧಾರದಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿತು. ಆ ಗಾಡಿಯು
ಎತ್ತುಗಳು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಬಳಿ
ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಮದುವೆಗ ಕೇಶವ
ಮೂರ್ತಿ, ಅವನ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿ ರಸ್ತೆಯ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಕೇಶವ
ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಕೈಗಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ
ತಲೆಯ ಕ್ರಾಪನ್ನು ಸವರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕೋಟಿನ ಕಾಲರು, ಟೈಗಳನ್ನು
ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಷರಾಯಿಯ ಮಡಿವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಡಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಬೂಟ್ಟುಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಧೂಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಾಡಿಯಿಂದ ಇಳಿದ ಈರಮ್ಮ, ' ಬನ್ನಿ ಅಜ್ಜಿ, ಗಾಡ್ಯಾಗಿ ಕೂತು

ಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, 'ಇವ್ರೇನಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಮ್ಮನ್ನ ಲಗ್ನಾ ಆಗೋರು ?' ಎಂದು ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಕೇಳಿದಳು.

'ಹೌದಮ್ಮ' ಎಂದು ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳಿದಳು.

'ಆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವೀಗೆ ತಕ್ಕಂತೆಯೇ ಇದ್ದಾರೆ ಈ ಅಪ್ಪ ! ಎಂದು ನನು ನಗುತ್ತಾ ಹನುಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹನುಮ ನನು ನಕ್ಕ. ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ತನ್ನ ಕೈಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆ ನೋಡಿ, 'ಈಗಲೇ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಾಯ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಕೋಡಿಯೂರಿಗೆ ಹೋಗ್ತೀವೇನಪ್ಪ ?' ಎಂದು ಹನುಮನನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

'ಇಲ್ಲಿಂದ ನಮ್ಮೂರು ಎರಡು ಮೈಲಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೋಡಿಯೂರು ಮೂರು ಮೈಲಿ. ಇಷ್ಟು ದೂರಾನೂ ಅರ್ಧಗಂಟೀಲಿ ಹೋಗ್ಬಿಡೋಣ, ಬುದ್ದಿ' ಎಂದು ಹನುಮ ಹೇಳಿದ.

'ಎನಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಎತ್ತುಗಳು ಗಂಟೆಗೆ ಹತ್ತು ಮೈಲಿ ಕುದುರೆ-ಗಾಡಿಯಂತೆ ಹೊಗ್ತವಾ?' ಎಂದು ಎತ್ತುಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿ ಕೇಳಿದ.

'ನೋಡಿ ಬುದ್ದಿ. ಸರ್ಕಾರ ಮೆಚ್ಚಿರೋ ಎತ್ತುಗಳು. ಬೇಗ ಗಾಡೀಲಿ ಕೂತ್ಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಆಗ ಈರಮ್ಮ ಒಂದು ಗೊನೆ ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನು ಅವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು, 'ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ಅಜ್ಜಿ. ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ ತಾತ' ಎಂದು ಹಾಲಿನ ಚೆಂಬು-ಲೋಟಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಅವರೆಲ್ಲಾ ಆ ಗೊನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಹಾಲು ಕುಡಿದರು. 'ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದ್ರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳಿದ. ಈ ಮಾತು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಮೋಹಿಸಿದ ತನ್ನ ಭಾವೀ ಇಸಿಯಳನ್ನು ನೋಡುವ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದಿದ್ದ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಗೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಹನುಮ ತೋಟ ಮುನಿಯನಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಜನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸ ಹೇಳಿ, ತಾನೂ ಮುಂಕಣಿಯ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಎತ್ತುಗಳ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು. ಅವು ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಓಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದುವು.

ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯು ಮದುವೆಯ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿತು. ರಾಮಾಚಾರ್ಯರೂ ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರೂ ಜಗುಲಿಯಿಂದಿಳಿದು ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದ ಮದುವೆಗನನ್ನೂ, ವೃದ್ಧ ದಂಪತಿಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಜಗುಲಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಮದುವೆಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿದ್ದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದಳು. ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕಳ್ಳ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆ ಬೀರಿದ ಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರೇಯಸಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಿತ್ತನು.

ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಅವರ ಆತ್ಮಿ-ಮಾವಂದಿರಿಗೆ 'ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು' ಎಂದರು

ಮದುವೆಕರು ಅವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯೇ, 'ಎನು ಮಾಡುವುದು ಗಾಡಿ ಮುರಿದು ಹೋದರೆ? ಈ ಮಹಾರಾಯನ ಗಾಡಿ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಬಂದೂ ಬರದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅರ್ಧಗಂಟಿಯಲ್ಲಿ ಐದುಮೈಲಿ ಒಂದಿದ್ದೇವೆ! ಎನು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ ಎತ್ತುಗಳು!' ಎಂದರು.

ಆ ವೇಳೆಗೆ ಹನುಮ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದ್ದ. ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹನುಮನೂ ಅವನ ಎತ್ತುಗಳೂ ಬಿದ್ದುವು. 'ನಿನ್ನ ಎತ್ತುಗಳು!' ಎಂದರು.

'ಹೌದು ಬುದ್ಧಿ' ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಹನುಮ ಹೇಳಿದನು.

'ಹಣ?'

'ಸರಕಾರ ಕೊಟ್ಟ ಬಹುಮಾನ, ಬುದ್ಧಿ.'

'ಆಂ!' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿ, ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ, 'ಹಿತ್ತಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಬಾ, ಹನುಮ. ಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಿನ್ನ ಬಹುಮಾನದ ವಿಚಾರ ಕೇಳಬೇಕಂತೆ' ಎಂದರು.

‘ಆಗಲಿ, ಬುದ್ಧಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹನುಮ ಎತ್ತುಗಳೊಡನೆ ಹೋದನು. ಈರಮ್ಮ ಮದುವೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಹೋದಳು.

‘ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಂದಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಗಿದಿದೆ. ನೀವೂ ಆತ್ಮೀಯವರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ನಾಂದಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೇಶವೂ, ಬೇಗ ಎಳಪ್ಪ. ಆಗಲೇ ಮೂರು ಗಂಟೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಾದರೂ ನಾಂದಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ತಾನೇ ಎಳುಗಂಟೆ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಸರಿ ಹೋಗೋದು?’ ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದ ಭಾವೀ ಅಳಿಯನನ್ನೂ ಬೀಗರನ್ನೂ, ಬೀಗರೊಡನೆ ಮುಂದಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು, ಅವರನ್ನೂ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರೊಡನೆ ವುನಃ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲಿನ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರು.

ಹನುಮ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀರು ಇಟ್ಟು, ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕಿ ಜಗುಲಿಯ ಒಳಿ ಬಂದನು. ‘ಕುಳಿತುಕೋ, ಹನುಮ’ ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಹನುಮ ಚಾಪೆಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿನ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ‘ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ’ ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಜಗುಲಿಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯ ಎಡಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಇವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ, ಇವರಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ದುಡ್ಡಿಗೇನು ಮಾಡಿದೆ? ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀನು ಮಾರದಿದ್ದುದು ಸಂತೋಷವಾಯ್ತು, ಹನುಮ’ ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

‘ಮಾರೋಣ ಅಂತಲೇ ನಾನೂ ಈರಿ ಬುಧವಾರ ಎತ್ತಳ್ಳ ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಜಾತ್ರೇಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನಾಲ್ಕಂಟೆ ವೇಳೆಗೆ ಜಾತ್ರೆ ಜೋರಾಗಿ ಸೇರಿತ್ತು. ಯಾರಾರೋ ಬಂದು ಎತ್ತಳ್ಳ ನೂರಕ್ಕೆ, ನೂರೇಪ್ಪತ್ತಕ್ಕೆ, ನೂರೆಂಭತ್ತಕ್ಕೆ ಕೇಳ್ತಿದ್ದು. ಸಂಜೆಯಾಯ್ತು. ಸೂರ್ಯ ಮುಳಿಗ್ಗಿ, ಬುದ್ಧಿ. ಜರದ ರುಮಾಲು ಹಾಕೊಂಡು, ಒಳ್ಳೇ ಕೋಟಾಕೊಂಡು, ಜರದ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟು, ಕಾಲಿಗೆ ಚಡಾವು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಬಂದು, ಎತ್ತಳ್ಳ ನೋಡಿ, ‘ಎನಯ್ಯಾ,

ಇನ್ನೂರಕ್ಕೆ ಕೊಡ್ತೀಯಾ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಇನ್ನೂರೈವತ್ತಕ್ಕೆ ಕಮ್ಮಿ ಕೊಡ್ಲು ಮನ್ನಿರಲಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿ. '

' ಆಮೇಲೆ? ' ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಕೇಳಿದರು

' ಏನೂಡೇಡು. ನಾನು ಶ್ಯಾಸುಭೋಗರೈ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಹಣಾನ ಗುರುವಾರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಕೊಡ್ಲೇಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಗ್ಲಿ ಎಂದು ಒವೊಂದೆ. ಎತ್ತಳ್ಳ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಅವರು ಹತ್ತು ಹತ್ತೂಪಾಯಿ ನೋಟ್ಸ್ ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟ್ ಕೊಟ್ಟು. ಈರಿ ಅವುಗಳ್ಳೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಂಬ್ಬೀ ಕಡೇನೇ ನೋಡ್ತಿದ್ದು. ಎತ್ತುಗಳೇ ಹೋದ್ದೇಲೆ ಕಂಬ್ಬಿ ಯಾಕೆ ಬುಡು ಎಂದೆ '

' ಸರಿ ' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ತಲೆದೂಗಿದರು.

' ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುರಿ ಕಾರಾ ಶೇವು ತಕ್ಕೊಂಡು ಒರೋಣ ಅಂತ ನಾನು ಈರಿ ಅಂಗಡೀಗೆ ಹೋಗೋಣ ಅಂತಿದ್ದೆವು. ಎತ್ತಳ್ಳ ಹಿಡ್ತೊಂಡು ನಮ್ಮಡೆ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಅವರು ಹೊರಟೋದ್ದು, ಬುದ್ಧಿ. ಈರಿ ತನ್ನೆತ್ತಳ್ಳ ಕಣ್ಣು ರೆಯಾಗೋ ತನ್ನ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಂಬದಾಗಿ ಸಿಂತುಬಿಟ್ಟು. ಅವು ಕಣ್ಣುರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ್ದು. 'ಬಾ ಈರಿ! ಮಕ್ಕಳಿಗೇನಾದ್ರೂ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ. ಯಾಕೆಂಗಳ್ಳಿ? ಲಚ್ಚಿದೇವಮ್ಮನ ಮದ್ದೇ ನೋಡೊ ಸುಖ ನಮ್ಮ ಎತ್ತಳ್ಳ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಳೊಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಲ್ವಿ? ನೂರು ರೂಪಾಯ್ ಜತೆ ಹೋರಿಗಳ್ಳ ತೆಗೊಣ. ಅವೂ ಎರಡ್ವರ್ಷದಾಗೆ ಇಂಗೇ ಎತ್ತಳ್ಳಾ ಗ್ತವೆ ' ಎಂದೆ. ಈರಿ ಮಾತನ್ನಾಡ್ತ ಬತೇಲಿ ಒದ್ದು. ನೋಟುಗಳ್ಳ ಪಂಚೆ ಕೊನ್ನಾಗ ಕಟ್ಟಿ ನಡುವಿನಾಗ ಸಿಕ್ಕಿಸ್ತೆ. ಅಂಗ್ಡೀಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನೂ ಈರಿ, ಪುರಿ, ಕಾರಾ ಶೇವೂ, ಎಲೆ ಅಡ್ಲೆ ಊರಿಂದ ತಂದ ಚಿತ್ರೆಯಿಂದ ತೆಕ್ಕೊಂಡ್ವು. ಇನ್ನೂ ಅಡ್ಲೆ ಅಂಗ್ಡಿ ಹತ್ತಿರೋವಾಗ್ಲೆ ಜನ ಪೋಲೀಸ್ ಟೀಸನ್ ಕಡೆ ಓಡ್ತತ್ತು. ' ಏನಪ್ಪ? ' ಎಂದೊಬ್ಬನ್ನ ಕೇಳೆ '

' ಏನು ಸಮಾಚಾರ? ' ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಕೇಳಿದರು.

' ಇಬ್ಬರೂ ಎರಡೆತ್ತುಗಳು ತಿವಿದುಬಿಟ್ಟಿವೆಯಂತೆ! ಅವರೂ ಎತ್ತಳ್ಳ ಪೋಲೀಸ್‌ನೋರು ಟೀಸನ್‌ಗೆ ಕರೊಂದೋಗ್ತವ್ರೆ ' ಎಂದು ಓಡೋಗ್ತಿದ್ದ. ' ಅದೇನೋ ನೋಡೋಣ ಬಾ, ಈರಿ! ' ಎಂದು ನಾನೂ ಈರಿ

ಟೀಸನ್ ಹತ್ತು ಹೋದ್ವು. ನೋಡ್ತೇನೆ ನಮ್ಮೆತ್ತುಗಳು ! ಅವುಗಳ ಕೊಂಬು ಗಳಾಗ ರಕ್ತ ಹಂಗೇ ಇತ್ತು. ಇಬ್ಬರ ತೊಡೆಗಳನ್ನೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ಇರಿದು ಬಿಟ್ಟೆವೆ. ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ನೆಲದ ಮೇಗೆ ಮಲಗಿಸಿದ್ದು. ನಮ್ಮನ್ನ ನೋಡಿ ದೊಡ್ಡ 'ಇವರ್ದೇ ಎತ್ತುಗಳು !' ಎಂದರು. ಪೋಲೀಸನಿಸ್ಸೆಕ್ಕು ಬಂದು ನನ್ನ ಹಿಡ್ಕೊಂಡು, 'ಎನಯ್ಯಾ, ಇಂಥಾ ಎತ್ತುಗಳನ್ನ ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಇವರಿಗೆ ?' ಎಂದು ಜಬರ್ದಸ್ತು ಮಾಡಿದ್ರು ಬುದ್ದಿ !

'ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ ?' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಕೇಳಿದರು.

'ಎನೋ ಅವು ಮೋಸ ಮಾಡವ್ವೆ, ಬುದ್ದಿ ! ಅದೇ ದೇವು ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವನೆ. ಮಗೂ ಕೈಗೆ ನನ್ನೆತ್ತುಗಳ್ಳ ಕೊಡಿ, ಅವು ನೀರ್ಕುಂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರ್ತನೆ. ಅದನ್ನೇನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿದ್ರೆ ನನ್ನ ಗಲ್ಲಾಕಿ !' ಎಂದೆ ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ರೆ ಎತ್ತಳ್ಳ ಹಿಡ್ಕೊಂಡು. ಅವು ಕುರಿಮರಿ ಹಂಗೆ ನಿಂತಿ ದ್ದುವು ಅವು ಒಂದು ಮಗೂನ ಕರ್ಪು, ಎತ್ತಳ ಹಗ್ಗಾನ ಅದರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು 'ಕರೆನ್ನೊಡೋಗು' ಎಂದು. ಮಗು ಎಳೆನ್ನೊಡೋದ ಕಡೆ ಅವು ನಾಯಂಗೆ ಹೊದ್ದು, ಬುದ್ದಿ ! ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ರಿಗೆ ಆಕ್ಷರ್ಯ ಆಯ್ತು. 'ಎನಯ್ಯಾ !' ಎಂದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರ ಕೇಳಿದ್ರು. 'ಎತ್ತಳು ನಮಗೆ ಬೇಡ. ನಮ್ಮ ಹಣ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ' ಅಂದು ಅವರು. ನಡುವಿನಿಂದ ನೋಟು ತೆಗೆದು ಕೊಟ್ಟಿ, ಅವನು ಎಣಿಸ್ತೇನೆ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕೊಂಡ. ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ರು 'ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡು ಆ ನೋಟುಗಳ್ಳ' ಎಂದು. ಅವ ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದ, ಬುದ್ದಿ. ಅವ್ರೇ ಅವನ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಟು ಗಳ್ಳ ತೆಗೆದೊಂಡು, ನನ್ನೆಡೆ ನೋಡಿ ನಕ್ಕು 'ಘಾಟಿಗಳು !' ಎಂದು ಗಾಯದೋವನ ಜತೇಗೆ ಅವರಿಗೆ ಭಯ ತಟ್ಟಿತು. 'ಕ್ಷಮಿಸ್ಸಿ' ಎಂದು ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ರನ್ನ ಅವರು ಕೇಳೊಂಡು.

'ಎನಾಗಿತ್ತು ನೋಟುಗಳಿಗೆ ?' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಕೇಳಿ ದರು.

'ನೂರು ರೂಮಯನ್ನು ಪೂರ್ಜಿ ನೋಟಂತೆ. ಇನ್‌ಸೆಕ್ಟ್ರು 'ಕ್ಷಮಿಸ್ತೇ ! ಹಾಕ್ತೇನೆ ಜಯಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನ. ಮೊದಲು ಆಸ್ಪತ್ರೇಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಆಮೇಲೆ ಸಜಾ ಮಾಡಿಸ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನ್ನೆಡೆ ನೋಡಿ

‘ ಸತ್ಯವಂತ ನೀನು. ತೆಗೆದುಕೊಂಡೋಗು ನಿನ್ನ ಎತ್ತಳ್ಳ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಎತ್ತಳ್ಳ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತೆ. ಈರಿ ಹೋಗಿ ಎತ್ತಳ್ಳ ಹಿಡ್ಕೊಂಡು. ‘ ನಮಸ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿ ’ ಎಂದು ಇನ್‌ಸೈಕ್ಸ್‌ವರಿಗೆ ಹೇಳಿ. ಅವು ನಗುತ್ತಾ ಎತ್ತಳ್ಳೇ ನೋಡುತ್ತಾ ‘ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರೇನು ? ’ ಎಂದು. ‘ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹನುಮ; ನನ್ನ ಹೆಂಡ್ತಿ ಹೆಸರು ಈರಿ ’ ಎಂದು. ‘ ಎತ್ತಳ್ಳ ಚೆನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಪ್ಪಾ! ಈ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತುಗಂಟೆಗೆ ರೆವಿನ್ಯೂ ಕಮೀಷನರು ಬಳಿಗೆ ಎತ್ತಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡ್ತಾರೆ. ಇವನ್ನ ಕರೆ ಹತ್ತಿರಲೋ ಘೊಡ್ಡ ಚಪ್ಪರದ ಹತ್ತಿರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಎತ್ತಳು ಒಲು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ನಿನ್ನ ಅಧ್ಯಾಪ್ತಾನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿರೋ ಹಾಗಿದೆ. ಬಹುಮಾನ ಬಂದೂ ಬರಬಹುದು ’ ಎಂದು. ‘ ಆಗ್ಲಿ, ಬುದ್ಧಿ! ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಾನೂ ಈರಿ ಎತ್ತಳ್ಳ ಹಿಡಕೊಂಡು ಕರೆಗೋಗಿ, ಅವುಗಳ ಕೊಂಬುಗಳ ತೋಳೆದು ಚಪ್ಪರದ ಹತ್ತರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ್ದು. ’

‘ ಆಮೇಲೆ ? ’ ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಕೇಳಿದರು.

‘ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನಸೈಲ್ಲಾ ಬಂದು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಎತ್ತಳ್ಳೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೋದ್ದು, ಬುದ್ಧಿ. ನಮ್ಮ ಡೆಪ್ಪೀ ಕಮೀಷನರೂ ಅಧ್ಯಾಪ್ತರೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಬಂದ ರೆವಿನ್ಯೂ ಕಮೀಷನರೂ, ಅಮಲ್ದಾರೂ, ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಇನ್‌ಸೈಕ್ಸ್ ಇನ್ನೂ ಯಾರೂರೋ ಇದ್ದು, ಬುದ್ಧಿ! ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಬಂದವರು ನನ್ನ ಎತ್ತಳ ಹತ್ತ ನಿಂತು, ‘ ಇವುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ! ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರವೆ ನೋಡಿ. ಮೈಮಿಣುಗುತ್ತಿದೆ. ಬಿಳಿ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಿಳಿ ಕಂಬಳಿ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದೆ. ಆ ಕಂಬಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕೆಂಪು ಅಂಚು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತೆ. ಇವೇ ಹಳ್ಳಿಯವರ ಭಾಗ್ಯ! ’ ಎಂದು ಡೆಪ್ಪೀ ಕಮೀಷನರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ‘ ಹೌದು ಸಾರ್ ’ ಎಂದು ಅವರೂ. ‘ ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು ? ’ ಎಂದು ಅವರು ನನ್ನ ಕೇಳಿದ್ರು. ‘ ಹನುಮ, ಬುದ್ಧಿ ’ ಎಂದು. ಅವರು ನಗುತ್ತಾ ‘ ನಿನ್ನ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ ’ ಎಂದು ಹೊರಟೋದ್ದು. ’

‘ ನೀನೇನು ಮಾಡಿದೆ ? ’ ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಕೇಳಿದರು.

‘ ಚಪ್ಪರದ ಕೆಳಗೆ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಿದ್ಧ ಆಯ್ತು. ಆಗ ಅಮಲ್ದಾರು

ನನ್ನ ಹತ್ರ ಬಂದು, 'ಹನುಮ, ನಿನ್ನ ಎತ್ತಗೆ ಸರ್ಕಾರ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೊಂಚ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಕರೀತಾರೆ. ಆಗ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದೋ. ತೆಗೆದೊಳ್ಳೋಕೆ ಹೋಗೋವಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು. ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರೋವಲ್ಲೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೇ ಬಾ ' ಎಂದು. 'ಆಗ್ಲಿ, ಬುದ್ದಿ!' ಎಂದೆ. ಅವು ನನ್ನ ಕರೆ ಕೊಂಡೋದು. ಎತ್ತರ್ದ ಮೇಜುಗಳ ಮೇಲ್ಬಾಡ್ಡ ಕುರ್ಚಿಗಳ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹೇಬರುಗಳೂ ಕೂತಿದ್ದು. ಬಹುಮಾನ ಹಂಚೋ ಪಟ್ಟಿನಾ ತೆಗೆದೊಂಡು ಡೆಪ್ಪೀ ಕಮೀಷನರು 'ಒಳ್ಳೇ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮೊದಲ ಬಹುಮಾನ ರಮಾವುರದ ಹನುಮಪ್ಪನಿಗೆ' ಎಂದು. ನಾನು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹೇಬ ಹತ್ರ ಹೋಗಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡ್ತೆ. ಎಲ್ಲಾ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದು. ದೊಡ್ಡ ಸಾಹೇಬ, ಒಂದು ಮಕಮಲ್ಲು ಚೀಲಾನ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು, 'ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಕಬೇಕು ಎತ್ತುಗಳ' ಎಂದು. ನಾನು ಆ ಚೀಲಾನ ತೆಗೆದೊಂಡು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಂದೆ. '

'ಹಾಗಾ!' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

'ಆಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಿದೆ?' ಎಂದು ತಿರುಮಲೈಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಹನುಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

'ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿರೋ ಪೊಲೀಸ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡ್ತೆ. 'ಹನುಮ, ಈ ಎತ್ತನ್ನ ಮಾರಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮನೇಗೆ ಭಾಗ್ಯಾ ತಂದಿವೆ' ಎಂದು. 'ಇಲ್ಲಾ ಮಾರೋಲ್ಲ ಬುದ್ದಿ' ಎಂದೆ. 'ಅವರ್ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರ ಮೋಸದ ಕಳ್ಳೋಟು ತಯಾರಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೇಸ್ ಮಾಡ್ತದೆ, ಅವರು ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಜನಾನ ಹೀಗೆ ಮೋಸಾ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕರೆದಾಗ ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಸತ್ಯ ಹೇಳು ನೀನು ಕೋಲಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡ್ಡೋದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೆ' ಎಂದರು. 'ಆಗಲಿ ಬುದ್ದಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಚಪ್ಪರದಾಡೆ ಬಂದೆ. ಈರಿ ಎತ್ತಳೊಡನೆ ನಿಂತಿದ್ದು. ಇಬ್ಬೂ ಹೋಟಲಾಗ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ಪರಷೆ ಕೊನೇಲ್ಲಿರೋ, ಕೆರೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರೋ ಆ ಆಲದ ಮರಕ್ಕೆ ಎತ್ತನ್ನ ಕಟ್ಟಾಕಿ, ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕಂಚು ಹೊದೊಂಡು ಮಲ

ಕೊಂಡು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಈರಿ ಕೈಗೆ ಆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು 'ಬೇಗ ಶ್ಯಾನುಭೋಗಿಗೆ ಕೊಡು. ನಾ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಬರೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಂಜೆಗೆ ಬರ್ರೀನಿ' ಎಂದು ಎತ್ತಳ್ಳೂ ಅವಳೊಡನೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿ.

'ಈರಮ್ಮ ಹಣ ತಂದುಕೊಟ್ಟೋಳು ಏನು ಹೇಳಿಲ್ಲ! ' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು.

'ನಾನೇ ಹೇಳ್ವೆ ಅಂತ ಸುಮ'ಗಾದೋ ಏನೋ! ' ಎಂದು ಹನುಮ ಹೇಳಿದ.

'ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ನಿನ್ನ ಗಾಡಿ ಸಿಕ್ಕಿತು?' ಎಂದು, ತಿರುಮಲ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಹನುಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

'ಶುಕ್ರವಾರ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟ ಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು. ಆಗ ತೋಟ ಮುಸ್ಯ ಬಂದು, ಅವು ಬಂದ ಗಾಡಿ ಮುರಿದಿದ್ದಿದ್ದ ಸಮಾಚಾರವನ ಹೇಳಿ, ಬೇಗ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಹೇಳ್ವೆ. ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಕರೊಂಡು ಬಂದೆ. ಲಚ್ಚಿದೇವಮ್ಮನ ಭಾಗ್ಯ, ಅವೂ ಹೊತ್ತೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಂದ್ರು. '

'ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಾನಾನೂ ಉಳಿಸಿದೆ, ಹನುಮ! ' ಎಂದು ತಿರುಮಲ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

'ನಮ್ಮ ಮನೇನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ದೇವರ ಹಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಹನುಮ! ' ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು.

'ಅಂಥಾ ದೊಡ್ಡಾತು ಬೇಡ, ಬುದ್ದಿ! ನಿಮ್ಮ ಚಾಕ್ರ ತನ್ನ ಚಾಕ್ರೀನ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ನೀವೂ ದೇವ್ರೂ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೆ ಸಾಕು. ' ಎಂದ ಹನುಮ.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಮ್ಮ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡಳು.

ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆಯಾಯಿತು. ವಧೂವರರ ಹಾರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಮದುವೆಯ ಸಾಂಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದುವು. ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ವಿವಾಹದ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನಿತ್ತಾಯಿತು. ಅವರು ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆಗೆ ಮೊದಲು ಅವನ್ನು ಧರಿಸಲು ಹೋದರು.

ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಹರಿಸಿದ ಪಂಚೆಯನ್ನುಟ್ಟು, ಮಧುಪರ್ಕದ ಪಂಚೆ (ವಧುವಿನ ತಂದೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಪಂಚೆ) ಯನ್ನು ಹೊದೆದು ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ ತೂರಿಸೀರೆ (ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕೊಡುವ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಸೀರೆ) ಯನ್ನುಟ್ಟು, ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಡವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧರಿಸಿ, ಗಂಡನು ಹಾಕಿದ್ದ ಹಾರವು ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಂಚ ವಾಳವನ್ನೂ ಎರಡು ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಹನುಮನ ಎತ್ತುಗಳ ಮುಖ ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಹರಿಸಿದ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ಕತ್ತಿಗೆ ಹೂವಿನ ಹಾರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅವುಗಳ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಂಡಿಯೂರಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವುಗಳ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಆನಂದಬಾಷ್ಪವನ್ನು ಸುರಿಸಿದಳು.

‘ ಇಟ್ಟಿರುವ ಗೋಧೂಳಿ ಲಗ್ನ ಬಂತು, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ! ’ ಎಂಬ ಪುರೋಹಿತರ ಗಲಾಟೆಗೆ ಬೇಗ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆತರಲು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಆಕೆ ಹಿಂದಿನ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೋದಳೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವರು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವ ನಂದಿಯಂತಿರುವ ಎತ್ತುಗಳ ಪಾದಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ‘ ಅಮ್ಮಾ ! ಲಕ್ಷ್ಮಿ !! ’ ಎಂದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಎತ್ತುಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ, ದೈನ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದಳು.

‘ಮಗೂ! ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಬಾ, ದೇವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದು ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ ಅವರೊಡನೆ ಬಂದಳು.

ಕೇಶವಮೂರ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯವರ ವಿವಾಹವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಬಂದಿದ್ದ ಪರೆಯಲ್ಲೂ ಉಡುಗೊರೆಗಳು ಬಂದುವು. ಹನುಮ ಈರಮ್ಮನಿಗೂ ರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ರೇಷ್ಮೆಯಂಚಿನ ಜತೆ ಪಂಚೆ ಮತ್ತು ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು.

* * * *

ಬೀಗರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಎಲ್ಲರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಕೆರೆಯ ವರೆಗೂ ಬಂದರು. ನೂತನ ದಂಪತಿಗಳು ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಬಂದಾಗ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೈ ಬಿಟ್ಟರು. ಗಾಡಿಗಳು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಹನುಮನ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವೃದ್ಧ ದಂಪತಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ನೂತನ ದಂಪತಿಗಳು ಬಂದು ನಿಂತರು. ಆಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ತಮ್ಮ, ತಾನು ಕೋಲಾರದಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಖಾದಿಯ ಮೇಜಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಅಕ್ಕನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅಕೆ ನಸುನಗುತ್ತಾ ಇನಿಯನ ಕಡೆ ಓರೆ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರಿ ತಮ್ಮನಿಗೆ, ‘ಇವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಹನುಮನ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯಾ?’ ಎಂದು ತನ್ನಿನಿಯನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಪ್ರೇಯಸಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತ ರಸಿಕ ಕೇಶವ ಮೂರ್ತಿ ಬಂದೊಂದನ್ನು ಬಂದೊಂದು ಎತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹಾಕಿದನು. ಎತ್ತುಗಳ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ, ಬಟ್ಟೆಯ ನೀಲಿಯ ಬಣ್ಣಕ್ಕೂ, ಬಟ್ಟೆಗಳ ಅಂಚುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಬಿಳಿಯ ಕಸೂತಿಯ ಹೂಗಳಿಗೂ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿದ ಹನುಮ, ‘ಈರಿ! ನಮ್ಮ ಎತ್ತುಗಳ್ಳೂ ಲಚ್ಚಿದೇವಮ್ಮನ ಉಡುಗರೆ ಬಂತು! ನಿನ್ನ ಕಂಬ್ಬೀನ ನೋಡೇ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸರಕಾರ ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತೋ!!’ ಎಂದನು.

ಬೀಗರೆಲ್ಲರೂ ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಹನುಮನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗ, ಅವನ ಅಜ್ಜ ಅಜ್ಜಿ, ಈರಮ್ಮ ಕುಳಿತರು. ಹನುಮ ಮುಕಂಠೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ. ಗಾಡಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೊರಟವು.

ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೊಡನೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ತನ್ನ ಉಡುಗೊರೆ
ಯಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು
ತನ್ನ ತೊಯ್ದ ಕಣ್ಣಿನ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಇಸಿಯನ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದಳು.
ಹೊರಟ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯು ತನ್ನ ನಿಯುಳಿಗೆ
ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ
ವಾಗಿತ್ತನು.

—

ಪತಿಪರಾಯಣೆ

೧

ಕಮಲೆ ವೀಣೆಯಲ್ಲಿ '..... ಎಲ್ಲರ ಕಾಯುವ ನೀನೆ ಮುಕುಂದ
ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಾ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ತಾನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು
ಆಗ ತಂಗಾಳಿಯು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬೀಸಿ, ಮನೆಯ ಮುಂದಿರುವ ಹೂಗಿಡ
ಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪುಷ್ಪ ಸೌರಭವನ್ನು ಗಳಿಸಿ, ಆ ತರುಣಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿ, ಅವ
ಳಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಮ್ಮಲರು ಮುಗ್ಧಿಯ
ಮುಂಗುರುಳಲ್ಲಿ ಉಯ್ಯಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅವಳ ಮನೋಹರ ಗಾನವನ್ನು
ಕೇಳಿ, ಮನೆಯ ಮುಂದಿರುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳೆಲ್ಲಾ, ಅಲ್ಲಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು
ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯೂ ಸಹ ಆ ನವತರುಣಿಯ ಇಂಚರಕ್ಕೆ ತಲೆ
ತೂಗುತ್ತಿರುವಳು ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಕಮಲೆ ಹಾಡನ್ನು ಮುಗಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ನುಡಿ ಇತ್ತು.
ಆಗ ಅವಳತ್ತೆ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಮನೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಅಧಿಕಾರದ
ಸ್ವರದಿಂದ, 'ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ವೀಣೆಯೇನೆ? ಮಗೂ ಕಾಲೇಜಿಗೆ
ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂದಷ್ಟು ಬೆಂದದ್ದೋ ಬೇಯದ್ದೋ ತಿಂದು ಹೋಗಿಲ್ಲವೇ? ಅವನಿಗೆ
ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಡು, ಹೋಗಿ. ನಿತ್ಯವೂ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿರು
ವುದೇ ಒಂದು ಕೆಲಸವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಎಳೇ ಕಮಲಾ!' ಎಂದು ಗದರಿದಳು.

‘ ಅವರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿಡುತ್ತೇನೆ, ಅತ್ತೆ. ’

‘ ಅವನು ಬರೋ ವೇಳೆಗೆ ಮಾಡಿಡುತ್ತೀಯಾ? ಆಗಲಿ, ನಾರಾಯಣ
ಬರಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಟ್ಟ ಹಾಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ’ ಎಂದು ರೋಷದಿಂದ ಹೇಳಿ ಪಕ್ಕದ
ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಕಮಲೆ ಎದ್ದು ವೀಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಿಂತು ತನ್ನ ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ, ಸೀರೆಯ ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಸಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಸವಿದಿದ್ದ ರಂಗಿನ ತುಟಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಾದು-ಬೊಟ್ಟನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಸೊಬಗನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು, 'ಅವರು ಬಂದರೆ ಹೊಡೆಸುವಳಂತೆ! ಇವಳೆಷ್ಟು ಚಾಡಿಯಾದರೂ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ರೇಗಿಸಲಿ, ನಾನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಅವರ ಕೋಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಯ ಮಾಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಉಸುರುತ್ತಾ ಮನೆಯ ಮುಂಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದಷ್ಟು ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ವುಸು ವೀಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನುಡಿಸಲೆಳಸಿದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಬಂದು, ಕಮಲೆ ಕುಳಿತು ವೀಣೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಇನ್ನೂ ಎದ್ದು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೋಪದ ಕಿಡಿ ತೂರುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು.

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಹಾಡುವಿಕೆಯೂ ಮತ್ತು ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುವಿಕೆಯೂ ಇನ್ನೂ ಜೋರಾದುವು.

'ಇವಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗರ್ವ! ಎಷ್ಟಾದರೂ ಗರ್ವಗಾರ್ತಿಯ ಮಗಳು! ತಂದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಜಂಬ ಇರುತ್ತಿತ್ತೋ! ಮಾವ ಎಂದರೆ ಭಯವಿಲ್ಲ; ಅತ್ತೆ ಎಂದರೆ ಪೊದಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಕಾರಣ ನಾರಾಯಣ ಇವಳ ಬೆಡಗನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಬೆರಗಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಇವಳ ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೈದಿದ್ದಾಳೆ. ಆಗಲಿ.. ' ಎಂದುಕೊಂಡು, 'ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಕಾಫಿ ಮಾಡುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?' ಎಂದು ಗದರಿದಳು.

'ಆದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗತ್ತೆ'

'ನನಗೆ ಯಾಕೇ? ಅವನು ಬರಲಿ, ನಿನಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.'

'ಎನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೋ ಹೋಗು.'

ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕಾವೇರಮ್ಮನಿಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ಮಗನು ಬಂದ ಮೇಲೆ ದೂರು ಹೇಳಿ ಹೊಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಪಿಗೆ ಮರದ ಕೆಳಗಿರುವ ಕಲ್ಲು-ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಳು. ಐದು ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ನಾರಾಯಣನು ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬಂದು ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ, ಸರಸ್ವತಿಯಂತೆ ವೀಣೆಯೊಡಗೂಡಿ ಮಧುರ ಸ್ವರದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿರುವ ತನ್ನ ಮನೋರಮೆಯ ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಮುಂದಸ್ಮಿತ ವದನ ನಾಗಿ ತಲೆದೂಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಕಮಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮ ಕಮಲೆಯ ಒಳಿ ಒಂದು ನಿಂತಳು. ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕೋಟು ಟೋಪಿಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಸಂತಿದ್ದ ಬಳಿ ಒಂದನು. ಆಗ ಕಾವೇರಮ್ಮ 'ನೋಡೋ ನಾಣಿ, ಇವಳು ನನ್ನ ಹೊಲಸು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಏನೇನೋ ಬಯ್ಯು ನಾನು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಕಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದಾಳೆ. ನಿತ್ಯವೂ ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಬೈಗಳ ಕೇಳದೆ ಹೋದರೂ ಇವಳಿಂದ ತಿನ್ನಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀವೇ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಳ್ಳಿ, ನಾನು ಸಮ್ಮುಣ್ಣನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ' ಎಂದು ಸಪ್ಪೆ-ಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

'ಕಮಲಾ, ಆಮ್ಮ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿ. ಇನ್ನೆಂದಾದರೂ ನೀನು ಬಯ್ಯೋದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಚಚ್ಚಿ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆಮ್ಮಾ, ನೀನು ಹೋಗು. ಅವಳು ಇನ್ನೆಂದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳದೆ ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಳು. ಅವಳನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ' ಎಂದು ಕೋಪವನ್ನು ನಟಿಸಿ ಹೇಳಿದನು.

ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ನಾರಾಯಣನು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಕಾವೇರಮ್ಮನು 'ಏನೋ ನಾಣಿ! ನೀನೂ ಅವಳೋನೆ ಆಗಿ ಹೋಗಿ ಸಮ್ಮುಣ್ಣನ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು. ದಂಡಿಸ ಬಾರದೇನೋ ' ಎಂದಳು. ಕಮಲೆ ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಅಮ್ಮಾ, ಅವಳನ್ನು ದಂಡಿಸಬಹುದು. ಪಾಪ, ಇನ್ನೂ ಚೆಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ. ಅವಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಕಲಿಸಬೇಕಮ್ಮಾ. ಅವಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬೈದರೆ ನಿನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ದಾರಿಗೆ ತಂದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಮ್ಮಾ.’

‘ಎಷ್ಟೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೋ, ನಾಣಿ. ನನ್ನ ಮಾತೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ.’

‘ಈ ಹೊತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳಮ್ಮ. ಅವಳು ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ ನನಗೆ ಹೇಳು.’

‘ಆಗಲಿ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು.

‘ಎನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಕೊಡಮ್ಮ.’

‘ಎನಾದರೂ ಮಾಡಿಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ನೂಕಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೇನೋ ಹೋಗಿ ಕೇಳು.’

ನಾರಾಯಣನು ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಒಂದನು. ಕಮಲೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ನಾರಾಯಣನು ಕೊಟಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅವಳ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ, ‘ನಾನು ಹೋಗಲೆ ಕಮಲು?’ ಎಂದು ಸಸುನಗೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

‘ಬೇಡಿ’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೇಳಿ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ನೀರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಕಮಲೆ ಬೀರಿದಳು.

‘ಎನು ಕಮಲು?’

‘ಎನೂ ಇಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗಾದರೆ ಯಾಕುತ್ತೀ?’

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

‘ನೀನು ಓದಿದ ಹುಡುಗಿ. ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಅವರಿಗೂ ನನಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು.’

‘ ಆಗಲಿ. ’

‘ ಈ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಬಾರದು. ’

‘ ಅವರ ಮಾತನ್ನು ಎಂದು ಮೀರಿದ್ದೇನೆ? ’

‘ ಇಂದೇ. ’

‘ ಆದು ಹೇಗೆ? ’

‘ ತಿಂಡಿ ಮಾಡಿಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಂತಲ್ಲ; ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯಾ? ’

‘ ಹುಂ, ನೋಡಿ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಂಚದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಚೆಂಬು, ಕೆಲವು ಬಟ್ಟಲಗಳು, ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಂಚದ ಮೇಲಿಟ್ಟಳು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ರವೆ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಸೇಬು, ನಾಲ್ಕು ಬಾಳೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಗೊಂಚಲು ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಇದ್ದುವು.

‘ ನೀನು ಒಳ್ಳೆ ಹುಡುಗಿ ಕಾಣೆ! ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳ ವಿಕಸಿತ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ‘ ನೀನೂ ತೆಗೆದುಕೋ ಕಮಲು ’ ಎಂದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪಗಳಿಂದ ತಿನ್ನ ತೊಡಗಿದರು. ದ್ರಾಕ್ಷೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ನಾರಾಯಣನು, ‘ ಸೇಬು, ಬಾಳೆಯೇನೋ ಸಮ್ಮ ಮನೇವಾ ಯಿತು. ದ್ರಾಕ್ಷೆ ಎಲ್ಲಿಯದು? ’ ಎಂದು ಸಸಿನಗೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

‘ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರು. ಅತ್ತೆಯವರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಒಂದು ಹಾಡು ಹೇಳಿದೆ. ಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಟ್ಟು ಈ ದ್ರಾಕ್ಷೆ-ಗೊಂಚಲು ಕೊಟ್ಟಳು. ’ ಎಂದು ಮೈಯ್ಯಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ಇದು ನಿನ್ನ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಬಹುಮಾನವೋ? ’

‘ ನೀವು ತಮಾಷೆ ಮಾಡೋಕೆ ಸರಿ ’ ಎಂದು ಮುಖವನ್ನು ಓರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

‘ ತಮಾಷೆ ಅಲ್ಲವೇ ಬಿಪ್ಪೆ. ಯಾರಿಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೋ ಅವರೇ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ’

‘ ನಾನು ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ’ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

‘ನನ್ನ ಯಾವ ಗುಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಬಹುಮಾನ?’

‘ನಿಮಗೂ ಆ ನಾರದರಗೂ ಇರುವ ಜ್ಞಾತಿ ಸಂಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ!’
ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

ನಾರಾಯಣನು ನಕ್ಕು, ‘ಈ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನೀನು ಮೊದಲನೆ
ಯವಳೇ’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅವನೂ, ಕಮಲೆಯೂ ತಿಂಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ
ಮುಗಿಸಿದರು.

ನಾರಾಯಣನ ತಂದೆ ಸುಂದರರಾಯನು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಕಾವೇ
ರಮ್ಮನು ‘ಕಮಲಾ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಕಮಲೆ ತಕ್ಷಣ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ
‘ಎನತ್ತೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

‘ಅವನ ಲೆಕ್ಕರು ಬಹಳವಾಗಿಯೇ ಆಗಿದೆ!’ ಎಂದುಕೊಂಡು,
‘ಅವರಿಗೇನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಕೊಡೆ’ ಎಂದಳು.

ಕಮಲೆ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುಂದರರಾಯನಿಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ
ಕಾಫಿ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು, ಮಾವನ
ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಸುಂದರರಾಯನು ‘ಕಮಲಾ ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿ! ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ
ಬಲು ಚುಟಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ!’ ಎಂದುಕೊಂಡನು.

೨

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರರಾಯನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ ಊಟ ಮಾಡು
ತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಮಲೆ ಗಂಡನ ಜೇಬಿನಿಂದ
ಫೌನ್‌ಟನ್-ಪೆನ್ನುನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿನ ಕುರ್ಚಿಯ
ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಮಲೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಕಾವೇರ
ಮ್ಮನು ಬಂದು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ, ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಕಮಲೆ ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿ, ಒಂದು ಕವರಿನೊಳಗಿಟ್ಟು
ಅದರ ಮೇಲೆ ವಿಳಾಸವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ನೋಡುತ್ತಿ

ದ್ದಳು. ಆಗೊಬ್ಬರು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಇವಳೆರಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿದರು. ಕಮಲೆ ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಳು. ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ನಿನ್ನ ಹುಡುಗಾಟ ಸಾಕು, ಬಿಡೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬಿಡೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ' ಎಂದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ 'ಕಮಲಾ!' ಎಂದು ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಕೂಗಿದಳು.

'ಅತ್ತೆಯವರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಡೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀ' ಎಂದು ಪುನಃ ಹೇಳಿದಳು.

'ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಲ್ಲವೇ ಬೆಪ್ಪೆ. ಅವಳ ಗಂಡ' ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು ಒಂದಿತು.

'ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗಾಟ ಸಾಕು ಬಿಡಿ ದಮ್ಮಯ್ಯ!'

ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಕಮಲೆ ಎಳಲು ಹೋದಳು

'ಕುಳಿತುಕೋ ಕಮಲು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡನು.

'ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತೆಯವರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.'

'ಕರೆದರೆ ಕರೆದುಕೋತಾರೆ. ನೀ ಕುಳಿತುಕೊ'

'ನಿಮಗೆ ಊಟಾಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ?' ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು.

'ನಿನಗೆ ಹಸಿವೇನು?'

'ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮೊಡನಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಹಸಿವೇ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.'

'ಹಾಗಾದರೆ ಕುಳಿತುಕೋ ಮತ್ತೆ'

'ನೀವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ, ನಾನು ಹೀಗೇ ಇರುತ್ತೇನೆ.'

'ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. ನೀನೇ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು ಅವಳ ಕೈ ಜಗ್ಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು.

ಕಮಲೆ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಳು. ನಾರಾಯಣನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, 'ಆ ಕಾಗದ ತಾ, ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಹೇಗೆ ಬರೆದಿದ್ದೀಯೋ?' ಎಂದನು.

‘ಉಹೂಂ, ಅದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸೋದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಓರೆಗೆಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಸಿದ್ಧಾಸವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು.

‘ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಅಡ್ರೆಸ್ಸು ನೋಡಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.’

‘ಉಹೂಂ’

‘ನಾನೂ ನೋಡಬಾರದೇನೆ ಕಮಲಾ!’

ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ ‘ಎನೂ ಇಲ್ಲ, ಹುಂನೋಡಿ’ ಎಂದು ಅಡ್ರೆಸ್ಸನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು.

‘ನಿಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ತಾನೇ? ನೀನು ಬರೆಯುವುದು ಸಾವಿರ ಕ್ಷೇಮ ಗಳು ತಾನೆ!’ ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ, ಕಾಗದವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ‘ಷರ್ತು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆ, ಇರು.’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ‘ಕಮಲಾ!’ ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಕೂಗಿದಳು. ‘ಒಳ್ಳೆಯ ವಾರಂಟು!’ ಎಂದು ಗೊಣಗುತ್ತಾ, ಕಮಲೆ ತಾನು ಬರೆದಿದ್ದ ಕವರನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ನಾರಾಯಣನು ‘ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾ ಕಮಲಾ’ ಎಂದು ತೋಟದ ಕಡೆ ಹೋದನು.

ಕಮಲೆ ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ‘ಊಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವೇನೆ? ಎಲೆ ಹಾಕಿಕೊ. ಊರೋ ರಿಂದ, ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಂಡಿ ಹಾಕೋದಿಲ್ಲ ಅಂತಲೂ ಬೈಸಬೇಕಾ?’ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಬಡಿಸಿ ಕಮಲೆಯ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕಮಲೆಯ ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದಿ, ‘ನಾಣೀ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ನಾರಾಯಣನು ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಕಾಗದವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ‘...ಮಾಧವರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದೆನೆಂದು ಹೇಳು...ಎಂಬುದೇನೋ’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಉಸುರಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ನಾರಾಯಣನು ಕಾಗದದಲ್ಲಿನ ಆ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ನೋಡಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಏನೇನೋ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಆ ಕಾಗದವು ಹೇಗಿತ್ತೋ ಹಾಗೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮಂಚದ ಮೇಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡನು.

ಕಮಲೆ ಊಟ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವೀಳೆಯದೆಲೆ, ಅಡಕೆ-ವುಡಿ, ವೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಗಂಡನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮುಸಕನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ, 'ಎಳಿ ಅಂದ್ರೆ, ಎಳಿ !' ಎಂದು ಅನೇಕ ಸಲ ಕುಲುಕಿ ಹೇಳಿದಳು. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಸಿಂತು ನೋಡುತ್ತಾ, 'ಈ ದಿನದ ಮಂತ್ರ ಸರಿ ಹೊಯಿತು!' ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಳು.

ಕಮಲೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ಗಂಡನನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದಳು. 'ನಿದ್ದೆ—ಹೋಗಿ!' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಂದೇ ಸಲ ಅಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಕಮಲೆಯು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಒಂದೆರಡು ತೊಟ್ಟು ಕಣ್ಣೀರು ಅವನ ಕೆನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಕರಗಿತೋ ಎನೋ, ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ಬಲು ನಿದ್ದೆ ಹೋದವನಂತೆ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನೊದರುತ್ತಾ, ಆಕಳಿಸುತ್ತಾ, 'ಎನೇ ಆಳುತ್ತೀ?' ಎಂದು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಆಳು-ಮುಖವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿದನು.

ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ.

'ಎಂದೂ ಇಲ್ಲದ್ದು ಈ ಹೊತ್ತೇನು ಬಲು ಅಳು?'

ಅಳುವು ಇನ್ನೂ ಜೋರಾಯಿತು.

'ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನೇನಾದರೂ ನೆನೆದುಕೊಂಡೆಯೋ?'

'ಇ....ಲ್ಲ'

'ಹಾಗಾದರೆ ಮತ್ಯಾಕೆ ಅಳು?' ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದನು.

—

ದಿನಗಳು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದುವು. ಕಮಲೆಗೆ ಎಂಟು ತಿಂಗಳೂ ತುಂಬಿತು. ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕಮಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆಂದು ತರ ಜುಗುಪ್ಸೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ನೊದಲಿನ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದುವು. ಇದರಿಂದ ಕಾವೇರಮ್ಮನಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು !

ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುವು. ನೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಶುಭ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಮಲೆಯ ಅಣ್ಣ ರಾಮುವು ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಊರು ನ್ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯೊಂದನ್ನು ತಂದು ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಕಮಲೆ ಗಂಟು ಮೂಟೆ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ತಾರುಮನೆಯೆಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಆಸೆ !

ರಾಮುವು ಸುಂದರರಾಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಬರುವಂತೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಹೇಳಿ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಕಮಲೆ ತನ್ನ ಅತ್ತೆಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ' ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ, ಅತ್ತೆ. ' ಎಂದಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ' ಹೂಂ ' ಎಂದಳು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಮಲೆಯು ಗಂಡನ ಬಳಿಗೆ ಒಂದು ನಿಂತಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಜಾಗಿಲ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಕಮಲೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ವೈಯ್ಯಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಳನಗೆಯಿಂದ ' ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ ' ಎಂದಳು. ' ಆಗಬಹುದು ' ಎಂದನು.

ಕಮಲೆ ಕೊಟಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಸರ್ರನೆ ಕೊಟಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಕಮಲೆಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಕವರನ್ನು ಮಗನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಾರಾಯಣನು ಅದನ್ನು ಓಡೆದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಓದಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ, ' ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಅಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಇಂದು ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು.

ಹೋಗಿ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸು. ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ತುಳಿಯಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳು. ' ಎಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು.

ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಕಾಗದವನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅದನ್ನು ಸುಂದರರಾಯನು ಓದಿ ನೋಡಿ ' ನಮ್ಮ ಮನೆ ಪಾಡು ಹೀಗಾಯಿತೇ ! ನಿನ್ನೆ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಕುಸುಪಿಸ ಎಂದು ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಕಮಲೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಮಲೆ ಇವಳೇ ಇರಬಹುದು ! ಆ ಶನಿಯನ್ನು ಇನ್ನು ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳು ' ಎಂದು ರೋಷದಿಂದ ಹೇಳಿ, ಬೀದಿಯ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ತಾನೂ, ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮಗನೂ, ನಿಂತರು. ಆಗ ರಾಮುವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ' ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ಭಾವಾ ' ಎಂದನು. ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯು ಹೊರಟಿತು. ' ಮತ್ತೆ ಈ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಬೇಡಿ ' ಎಂದು ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಹೇಳಿದಳು. ಬಹು ಕೋಪ ದಿಂದಿದ್ದ ಸುಂದರರಾಯನೂ, ನಾರಾಯಣನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಾವೇರ ಮ್ಮನ ಮಾತು ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತಿತ್ತು ಇಲ್ಲವೋ !

ಮೂವರೂ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆಗ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ' ನೋಡಿ ದಿರಾ, ಸಮಾಚಾರ ಹೇಗಿದೆ ? ' ಎಂದಳು.

' ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೋ ನಾನೇ ? ' ಎಂದು ಸುಂದರ ರಾಯನು ಕೇಳಿದನು.

' ಎಲ್ಲಾ ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದೀ. ಅವಳನ್ನು ನಾಣಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡ ಬೇಡಿ, ಬೇಡಿ ಎಂದು ಗಿಣಿಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿದಿರಾ ? ಬಿಳೀ ಕೋಲನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ನೀವು ಆರಿಸಿ ತಂದ ಬೆಡಗನ್ನು ನೋಡಿ ! '

ನಾರಾಯಣನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಹೊರಡದಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

' ಹೀಗೇಕೋ ಅಳುತ್ತೀ ? ' ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ರತ್ನ ದಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅನಂತ ರಾಯನ ಮಗಳು ಸರೋಜ. ಅವಳನ್ನು ತಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ, ಸುಮ್ಮನಿರೋ. ಅವಳಿಗೂ ಈಗ ಹದಿಮೂರು ವರ್ಷ. ರಂಭೆಯಂತಿದ್ದಾಳೆ ! ' ಎಂದು ಕಾವೇರಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು.

‘ನನಗೇನೂ ಬೇಡಮ್ಮ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನು.

ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಕಮಲೆಯ ಅಣ್ಣನಿಗೆ, ‘ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯ ವಿದ್ಯಮಾನ ಗಳೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅವಳು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.’ ಎಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದರು. ಈ ಕಾಗದವು ನಾರಾಯಣನ ಆಕ್ಷರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು.

ಕಾಗದದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಕಮಲೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಗೋಳು ! ಇಷ್ಟರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರವು ಊರೆಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಿತು. ಕಮಲೆಯ ತಾಯಿಯು ಅತ್ತೂ ಅತ್ತೂ ಬೇಸತ್ತು, ‘ಮಗೂನ ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳೊ, ದುಃಖದಿಂದ ಬಾವೀಲಿ-ಗೀವೀಲಿ ಬಿದ್ದೀತು ! ಅದರ ಗೋಳನ್ನು ನೋಡಲಾರೆ ! ಇದೆಲ್ಲಾ ಆ ಕಾವೇರಿ ಮಾಡಿದ್ದು !’ ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಆಳುತ್ತಾ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

—

೪

ಕಾನೇರಮ್ಮನು ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದಳು. ನಿತ್ಯನೂ ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹಿಂಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು ಅವನು ‘ನನಗಿನ್ನು ಮದುವೆ ಬೇಡಮ್ಮ’ ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾ ಉತ್ತರಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಕಾವೇರಮ್ಮನು ಬೇಕೆಂತಲೇ ಯಾವುದೋ ಶುಕ್ರವಾರ ವೆಂಬ ನೆಸದಿಂದ ಅನಂತರಾಯನ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಇತರ ಮನೆಗಳ ಹೆಗಸರನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದಳು. ಅಂದು ಸರೋಜಳನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸಿ, ಅವಳಿಂದ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ನಾರಾಯಣನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಒಳ್ಳೆ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಒಡ ಅನಂತರಾಯನೂ ಒಪ್ಪಿದನು. ಮದುವೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನವೆಂದು ಮುಗಿಸುವಂತೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಶುಭ ದಿನವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು.

ಸುಂದರರಾಯನು ತನ್ನ ಬಹು ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಕೈಯಿಂದ ಬರೆದ ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲ ದಿನ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ' ಗುಟ್ಟು ' ಎಂದು ಬೇರೆ.

ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲ ದಿನ ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ನಾಲ್ವರು ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಟನು. ಮರುದಿನ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸುಂದರರಾಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯ. ಪೋಷ್ಠಿನವನು ಒಂದು ಕವರನ್ನು ನಾರಾಯಣನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಒಡೆದು ಓದುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾವೇರಮ್ಮನೂ ಸುಂದರರಾಯನೂ ಸಮಾಚಾರವೇನೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ನಾರಾಯಣನು ಕಾಗದವನ್ನು ತಂದೆಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಸುಂದರರಾಯನು ಅದನ್ನು ಓದಿ, 'ಇಷ್ಟೇ ತಾನೆ! ಕಮಲೆಗೆ ಗಂಡು-ಮಗು ಆಯಿತಂತೆ! ಕಾಗದವೇಕೆ! ಪಾಪ, ನಾಣೀನ ದುಃಖಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸೋಕೆ ? ' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹರಿದು ಹಾಕಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರು. ನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ನೂತನ ವಧು ಸರೋಜಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತನು. ಅನಂತರಾಯನು ಅದು ಹೇಗೋ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಿದ್ದನು. ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆದ ಮೇಲೆ ಮುದುಕಿಯು, ' ಏನು ಅನಂತಯ್ಯ, ಹೆಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟೀಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟಿರೋ ? ನಿಮ್ಮ ಮಗಳೂ ಕಮಲೆಯ ಗತಿಯೇ ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು.

' ಹಾಗಾಗುವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಯಾರು ತಪ್ಪಿಸುವರಮ್ಮಾ ! ಏನೋ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಫಲವೇನು ? '

‘ ಕಮಲೆ ಎಂಥಾ ಹುಡುಗಿ ! ರಂಭೆಯಂತಿದ್ದಳು. ಕಾವೇರಮ್ಮಾ ರಾಕ್ಷಸಿ—ಇವಳು ಕೊಂಚದವಳೇ ! ಏನೂ ಅರಿಯದ ಆ ಎಳೆ-ಮಗುವನ್ನು ಕಡಿಸಿದಳು. ನೀವಾದರೂ ಹುಷಾರಾಗಿರಿ. ’

ಇವಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಸಾಕೆಂದಿದ್ದ ಆತನು ‘ ಆಗಲಿ ಆಮ್ಮ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಂದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು.

* * * *

ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಸಮಾಚಾರ ಕಮಲೆಯ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಸುರಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಸಮಾ ಚಾರವು ತಿಳಿದ ಕೆಲವು ದಿನಕ್ಕೆ ಕಮಲೆಯ ತಾಯಿಯು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದಳು. ಪಾಪ ! ಅವಳು ತನ್ನ ಮಗಳ ಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡೇ ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ಹೀಗಾದಳೋ, ಏನೋ !

ಕಮಲೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಬಾವಿಯೋ, ಇಲ್ಲವೋ ಕರೆಯನ್ನೋ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎಳೆಗೂಸೊಂದು. ಮಗು ಬೆಣ್ಣೆಯ ವಿಗ್ರಹದಂತಿತ್ತು !

ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಗೆ ನಾಡನಿಯರಿಗೆ ಲಟಾಪಟಿ. ಕಮಲೆ- ಗಾಯ್ದು ಸಹಸ್ರನಾಮಾರ್ಚನೆ !

ರಾಮುವು ಕಮಲೆಯನ್ನು ‘ ಬೇವನಾಂಶಕ್ಕೆ ದಾವೆ ಹಾಕು ’ ಎಂದು ಅನೇಕ ತಡವೆ ಕೇಳಿದನು. ‘ ಅವರೇ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆಸ್ತಿ ನನ ಗೇತಕ್ಕೆ ? ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಹೇಗೆ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿ ? ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ಸುಖಕ್ಕೂ ಯಾಚಿಸು ವುದಿಲ್ಲ. ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನೇ ನೇರುತ್ತೇನೆ. ’ ಎಂದು ಕಮಲೆಯು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಅಣ್ಣನು ಬೇವನಾಂಶದ ವಿಚಾರ ವನ್ನು ಎತ್ತಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅವನಿಗೂ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಬೇರೆ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವಾಗಿ ತಲೆದೋರಿತು.

ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಆ ವರ್ಷ ಬಿ. ಎ. ಪಾಸ್‌ಪಾಸಾಗಿತ್ತು. ಏನೂ ಕೆಲಸ ಎಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಳಿ-ಸವಾರಿ ಹೋಗಿ, ನಿತ್ಯದಂತೆಯೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆದರೆ ನಿತ್ಯದಂತೆಯೇ ಎಣೆಯೊಡನೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಸರೋಜಳನ್ನು ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ-ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ತಾಯಿಯು ಕಾಫಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೇ ಬಂದನು. ಸರೋಜಳು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ಆಗಾಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣು, ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ಸೀರೆ-ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾರಾಯಣನು ಬಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಅವಳ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿಕೊಂಡು 'ತಾಯಿಯವರು ಬೈದರೆ ಸರೂ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

'ಇಲ್ಲ.'

'ಹಾಗಾದರೆ ಯಾಕಳುತ್ತಿರುವಿ ? ಸುಮ್ಮನುಮ್ಮನೆ ಯಾರಾದರೂ ಅಳುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಅಮ್ಮನೇ ಬೈದಿರಬೇಕು.'

'ಇಲ್ಲ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗಳೆಂದೇ ನೋಡುವರು. ಅವರು ಬೈದರೂ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.'

'ಹಾಗಾದರೆ ಯಾಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವಿ ?'

'ನಾನೇನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು.'

'ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಮಾಡುವೆನೆ ಸರೂ ? ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೇಳು, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನಿಷ್ಟು ಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳು, ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಳು ಮಾತ್ರ ಬೇಡ. ನೀನು ಅಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೆ ಯಾವುದಾವುದೋ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ನನಗೂ ಅಳು ಬರುವುದು !'

'ಯಾವುದಾವುದು ?'

'ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಕತೆ.'

'ಆ ಕತೆಯನ್ನೇ ನಾನು ಈಗ ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವುದು.'

‘ ಕತೆಯೇ ? ’

‘ ಹೌದು; ನಿಮಗೆ ಮೊದಲೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತಂತೆ, ಹೌದೇ ? ’

‘ ಹೌಂ, ’ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿ, ಅದೀಗ ಏತಕ್ಕೆ ? ’
ಎಂದನು.

‘ ಯಾತಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿ
ಯನ್ನು ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ? ’

‘ ಅವಳು ಅಪವಿತ್ರೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ’ ಎಂದು ನಿಧಾನವಾಗಿ
ಹೇಳಿದನು.

‘ ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ? ’

‘ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅವಳು ಒರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ
ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ’

‘ ಅವಳು ಬರೆದ ಕಾಗದಗಳಲ್ಲೇನಿತ್ತು ? ’

‘ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕೇಳಿದನೆಂದು ಹೇಳಿಂದು ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಕಾಗದ
ಬರೆದಿದ್ದಳು. ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳಿಗೆ ಪರವುರುಷನ ವಿಷಯವೇಕೆ ? ’

‘ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿರಬಹುದು. ಸ್ನೇಹವು ಸಾಯುವ
ತನಕ ಇರುವುದು. ಗಂಡಸಾದರೇನು, ಹೆಂಗಸಾದರೇನು, ಮೈತ್ರಿಯ
ಪ್ರೀತಿಗೆ ? ’

ನಾರಾಯಣನು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಸರೋಜ
‘ ಅವಳಿಗೇನು ಕಾಗದ ಬಂದಿತ್ತು ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಅವಳು ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಳಲ್ಲ, ಆ ಸ್ನೇಹಿತನೇ ಕಾಗದ
ಬರೆದಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ‘ ನೀನು ಶುಕ್ರವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ ನನಗಿತ್ತು ದರ್ಶನ
ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದಿತ್ತು. ’

‘ ಅದು ಅವನ ಸ್ವಂತ ಬರವಣಿಗೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಬಲ್ಲೀರಾ ? ’

‘ ಅವನ ಬರವಣಿಗೆಯಂತೆಯೇ ಇದೆ. ’

‘ ಆ ಕಾಗದವೀಗ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದೆಯೇ ? ’

‘ ಹುಂ ತರುವೆನು ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಂದು ದೈರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಸರೋಜಳ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಸರೋಜ ಅದನ್ನು ಐದಾರು ಸಲ ಓದಿ ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿ, ‘ ಅತ್ತೆಯವರೇ ಅವಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತಂದು ನಿಮಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರಾ? ’ ಎಂದು ಮುಖ ನೋಡಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಇಲ್ಲ, ಅಮ್ಮನಿಗೂ ಅವಳಿಗೂ ಮಾತು-ಕತೆಗಳೇ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಬಾಂಧವ್ಯವಾದುದರಿಂದಲೂ, ನನ್ನ ಮನ ಮೆಚ್ಚಿದುದರಿಂದಲೂ ಅವಳನ್ನು ತಂದೆಯವರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಮ್ಮ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಮಗಳು—ಆ ಕಾಳಿ—ಅವಳನ್ನು ವರಿಸೆಂದು ಹಲವು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದಳು. ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ’

‘ ಆ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾವನ ಮಗನ ಅಕ್ಷರ ದಂತಿದೆ ’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಸರೋಜ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಲಾರೆ ಸರೂ! ನನ್ನ ಮಾವನ ಮಗನೇಕೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಬೇಕು? ’

‘ ನಾನು ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. ಅದರೆ. . ’

‘ ಹೇಳು ಸರೂ! ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮರೆಮಾಚಬೇಡ. ಬೇಕಾದರೆ ‘ ನಾನೆ ’ ಎಂದು ಹೇಳು. ನಾನು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಭಯವೇನೂ ಬೇಡ. ’

‘ ಅತ್ತೆಯವರು ಬರೆಸಿರಬಹುದು. ’ ಎಂದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವನ ಮಾವನ ಮಗ ಬರೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನೂ, ತಾನು ಓದಿದ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಗಂಡನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಾರಾಯಣನು ಎರಡನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ, ‘ ಈಗ ಒಪ್ಪಿದೆ ಸರೂ! ಕಮಲೆ ಈಗ ಎಷ್ಟು ವೃಥೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೋ! ಅದೆಲ್ಲ ಇರಲಿ, ಆ ವಿಚಾರ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇಕೆ ಬಂದಿತು? ’ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗದ್ದದ ಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

“ ಯಾವಾಗಲೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಒಳಗಡೆ ಯಾರೋ ‘ ಆ ಸರೋಜ ಒಂದು ಕಮಲೆ ಹೆಸರನ್ನೇ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಮರೆಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಮಾಯಗಾರ್ತಿಯಾದ ಅತ್ತೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸೊಸೆಯೇ ಸಿಕ್ಕಿರುವಳು! ’

ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಇದೇ ತರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, 'ನಾನೇ ಆ ಕಮಲೆಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತಿದ್ದೆ? ನಾನು ಬದುಕಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ—ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಮೇಲೆ ಪಾಪ ಯಾರ ಕೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತುವುದು? ನಿಮಗೆ, ಅತ್ತೆಯವರಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೇರಿದ ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿಗೆ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ."

'ಆಮೇಲೆ?'

'ದೇವರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕಮಲೆ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳನ್ನೂ ಅವಳ ಮಗುವನ್ನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ನನ್ನನ್ನೂ, ಸಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಲ್ಲಾ ಹೊಗಳುವರು ಎಂದುಕೊಂಡೆ.'

'ಹೀಗೆಲ್ಲಾದರೂ ಸಾಧ್ಯವೇ?'

'ಸಾಧ್ಯ. ನನ್ನ ಅಕ್ಕನೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳು ಬಲು ಬುದ್ಧಿವಂತೆ, ಚತುರೆ, ವಿದ್ಯಾವಂತೆ, ರೂಪವಂತೆ ಎನ್ನುವರು.'

'ಹೌದು, ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳೂ ಅವಳಲ್ಲಿವೆ, ಸರೂ! ಇಷ್ಟು ಅನರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದಳು—ಅವಳು—ಆ ತಾಯಿ. ಬೈಯಬಾರದು..ನಾನೂ ಸದಾ ಇದೇ ವಿಚಾರವಾದ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನೀನೇ, 'ನನು ಬಹಳ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲವೋ?' ಎಂದು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಅವಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೆನೆದರೆ ನನಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ನೆನಪೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಸರಸ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮಾತೋ, ಅವಳ ವೀಣಾನಾದವೋ, ಕಂಠವೋ, ಅವಳ ನಗುವಿನ ನೋಟವೋ ಇನ್ನು ಯಾರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ ಸರೂ! ಅಂತಹವಳಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ, ನನಗೆ ಕೃತಕ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಳು, ನಮ್ಮ ತಾಯಿ.... ಅವಳು ತಾಯಿಯಲ್ಲ ಸರೂ—ಮಾರಿ! ಬೇಕಾದರೆ ಎದುರಿಗೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮಾನಸ ಹೆಂಡತಿ ಮೊನ್ನೆ ಕಮಲೆಯ ಮನೆಗೆ ಕೋಗಿದ್ದಳಂತೆ; ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಳಂತೆ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ವಿಗ್ರಹವೆಂದು ಹೇಳಿ, 'ಮಗು, ನಾಣಿಯೇ! ಕಮಲೆ ಬಲು ಕೃಶವಾಗಿ ಕೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅವಳಾಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಇಷ್ಟು

ಮಾತ್ರವಾದರೂ ಬಂದ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.' ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು.

' ನೀವು ಮದುವೆಯಾದ ಹಿಂದಿನ ವರುಷ ಮಹಾರಾಣೀ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು ಆಡಿದ ' ಶಕುಂತಲ ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಳಲ್ಲಾ ಆ ಕಮಲೆಯೇನೇ ? '

' ಹೌದು, ಆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ ! ಶಕುಂತಲೆಯ ಗತಿಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ನಾನು ಅವಳನ್ನು ಸೇರುವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ! ಅದೇ ನನಗೆ ಅನುಮಾನ. '

" ಶಕುಂತಲೆಯ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಆ ದಿನ ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳು. ನಮ್ಮ ಹೆಡ್ಮಿಸ್ಟ್ರೆಸ್ಸು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವಳಿಗೆ ಚೆನ್ನದ ಪದಕ ಕೊಟ್ಟು, ' ನನ್ನ ತಮ್ಮ ರಾಜು ಬಿ ಎ. ನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೀಯಾ ? ' ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಕೇಳಿದಳು. "

' ಆಗ ಕಮಲೆ ಏನು ಹೇಳಿದಳು ? '

" ಆ ಕಪ್ಪಿಗಿರೋನ್ನೆ ಮ್ಯಾಡಮ್ ? ನನ್ನ ಗಂಡ ದುಷ್ಯಂತನಂತಿರಬೇಕು. ' ಎಂದು ನಗುತ್ತಾ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು. ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮ್ಯಾಡಮ್ ಅವಳಿಂದ ಅನೇಕ ತಡವೆ ಹಾಡಿಸಿ. ಅವಳಿಗೆ ತಿಂಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ. "

' ದುಷ್ಯಂತನೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ಅವಳು ನಿನಗೆ ಗುರುತೇ, ಸರಾ ? ' ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದನು.

' ಹುಂ. ಅವಳ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಬಲು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟೆ. ಒಂದು ದಿನ ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿದೆ. ರತ್ನದಂತಹ ಹುಡುಗಿ ! '

' ಅದೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ ? ಬಿಡು. ' ಎಂದು ನಾರಾಯಣನು ಹೇಳಿದನು.

' ಹೋಗಿ ಕರತಂದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಕೆ. ಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತಿದ್ದೆವು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆಯೂ ಹಾಗೇ ಇರುತ್ತೇವೆ. '

' ಅವಳಿಗೆ ಈಗ ಮುಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲಿ, ಸರಾ ? '

‘ಬನ್ನಿ, ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗೋಣ. ನಾನು ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಮಾತ ನಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಆಮೇಲೆ ನೀವು ಬನ್ನಿ. ’

‘ಆಗಲಿ ಸರೂ, ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗೋಣ. ’

‘ನಾಳೆ-ಗೀಳೆ ಅನ್ನಬೇಡಿ. ಆತ್ತೆಯವರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ಬನ್ನಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಕಮಲೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ’

‘ಆಗಲಿ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಾರಾಯಣನೂ, ಸರೋಜಳೂ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದು ಕಮಲೆಯ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಹೊರಗಡೆಯಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲೆಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮುಂದುಗಡೆ ಅವಳ ಬಂದು ವರ್ಷದ ಎಳೆಗೂಸು ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುತ್ತಾ, ತೊದಲು ಮಾತ ನಾಡುತ್ತಾ, ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕು ತನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಾ, ‘ಅಮ್ಮಾ, ಅಮ್ಮಾ’ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಅವಳ ಕೈಯಲೊಂದು ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚನೆಯ ನೀರು! ಶುಕ್ಲವಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣವು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿನ ಕಮಲೆಯ ಮತ್ತು ಅವಳ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳು ತ್ತಿತ್ತು ಕಮಲೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆಯು ಆ ಕಿರಣಗಳ ಸಂಸರ್ಕ ದಿಂದ ಮಿಣುಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮರಾಯನೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಸಿನಿ ಮಾಕ್ಕೆ ಕಮಲೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು, ಕಮಲೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಅದರ ಕೆಂಗುರುಳುಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ, ‘ಕಂದಾ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ದೇವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮಗು ! ನಿನ್ನೆ—ಅವಳಿದ್ದಾಳಲ್ಲ—ಅವಳು, ಹೀನಾ ಮಾನವಾಗಿ ಬೈದಳು. ಈ ಹಾಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಅವಳಿಂದ ದಿನವೂ ಬೈಗಳ ಕೇಳಬೇಕು. ತಾಯಿಯಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ರಾಮುವೂ ತುಗಿ ಎಂದು ಪ್ರೀತಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ನಿನ್ನೆ ಹೆಂಡತಿಯ

ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು, ' ಎಲ್ಲಾದರೂ ತೊಲಗಿ ಹೋಗು ! ' ಎಂದು ಅವನೂ ಬೈದನು. ನನ್ನ ಕಂದಾ ! ನಿನ್ನೇನೇ ಸಾಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಿನ್ನ ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನಿನಗಾಗಿಯಾದರೂ ಇರೋಣ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನಿನ್ನು ಇದ್ದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾರು ಸಾಕುವರಮ್ಮಾ ! ನಿನಗೂ ನನ್ನ ಗತಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಎನೋ ! ಮಾವ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವನೇ ? ನಾನಿರುವಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡದವನು ನಾನು ಸತ್ತು ಮೇಲೆ ನೋಡುವನೇ ? ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ.. ಅಯ್ಯೋ ! ಅವರನ್ನಾದರೂ ಸೇರ ಒಲ್ಲೆಯಾ ? ಹೇಗೆ ಸೇರುವೆ ? ನಾನೇ ಭಿಕ್ಷುಕಳಂತೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಡಲೇ ? ಅಯ್ಯೋ.. ' ನೀನು ಯಾರು ಹೊರಡು ! ' ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ಅವಳೊಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳಲ್ಲ ! ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರ ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿ ಬೇರೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳಂತೆ !

' ಎಲ್ಲಾ ನೀನೇ ಮಾಡಿದವನು, ದೇವಾ....ನಿನಗೆ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೇ ? ಅನಾಧರಕ್ಷಕನನ್ನು ತ್ತಾರಲ್ಲ !....ಅನಾಧರಕ್ಷಕನೇ ? ಅಲ್ಲ....ಅನಾಧ ಶಿಕ್ಷಕ !..ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಹೇಗಿದ್ದೆ ? ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ....ಅದೆಲ್ಲಾ ಯಾಕೆ ? ಅಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆ....ಎಂಥ ಪವಿತ್ರರವರು ! ಎಲ್ಲಾ ಆ ಅತ್ತೆ ಮಾಡಿದ್ದು..ಎಳಗೂಸಿನಂಥ ಮನುಷ್ಯರವರು ! ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ದಿನವೂ ಬೈದಿಲ್ಲ. ಕಂದಾ ! ಒಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾವ....ನಿನ್ನನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟರೆ.... ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕಬಹುದು.....

' ಇಲ್ಲ. ಆ ಮಾವ ಇಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವನೇ ?..ಈ ದಿನ ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ' ನೀನು ಸೂಳೆ, ಅದಕ್ಕೇ ನಿನ್ನ ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದೀ ? ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನೇ ಬೈದು ಹೊಡೆದ ನಲ್ಲ ! ಅವನು ಅಣ್ಣನೇ ?..ಅಯ್ಯೋ ! ಕೈ ಹಿಡಿದವರೇ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಯಾರು ರಕ್ಷಿಸುವರು ?..ಈ ದಿನ ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನಾನಿರಲಾರೆ ?..ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ ? ನನಗಾರಿದ್ದಾರೆ ?..ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕೆ ?.. ಇದ್ದಾರೆ. ಯಮ, ನೀನೊಬ್ಬ ನಿಂದ್ರಿಯೆ !..ಧರ್ಮಾ ! ನಿನ್ನನ್ನು ಧರ್ಮನೆನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲವೇ ? ನೀನು ಅನಾಧ ರಕ್ಷಕನೋ, ಶಿಕ್ಷಕನೋ ? ಇಲ್ಲ..ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಅನಾಧರಕ್ಷಕ ! ದೇವಾ

ನೀನು ಸಲಹು. ಇಗೊ ನಿನ್ನ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ..ಕಂದಾ! ಇದು ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಮುತ್ತು..’ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಮಗುವನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ, ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು.

‘ ನೋಡಿದಿರಾ ಕಮಲೆಯನ್ನು ! ಸದ್ಗುಣ ವಿಮಲೆಯನ್ನು !! ಪತಿ ವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯನ್ನು !!! ಇಂಥಾ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದಾಳಲ್ಲ! ಎಂಥ ಕಲೈದೆ ಗಂಡಸರದು! ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ’ ಎಂದು ಸರೋಜ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ನೀನು ಹೋಗಿ ಮೊದಲು ಮಾತನಾಡಿಸು ಸರೂ, ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ ’ ಎಂದು ನಾರಾಯಣನು ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು.

ಸರೋಜ ಕಮಲೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು ‘ ಅಕ್ಕಾ ! ’ ಎಂದಳು. ಕಮಲೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದ್ದಳು ಕೂಸು ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದಿತು. ‘ ನೀನು ಯಾರು ತಾಯಿ ? ಎಲ್ಲೋ ನೋಡಿದಂತೆ ನೆನಪಿದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನು ಕೆಲಸವಿದೆಯಮ್ಮ ? ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು

‘ ನಿನ್ನ ಸಾಲೆಯ ಸ್ನೇಹಿತೆ ಅಕ್ಕಾ. ನಿನ್ನಲ್ಲೊಂದು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ’

‘ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ತಾಯಿ ? ನಾನೊಬ್ಬ ಅನಾಥೆ, ಸ್ವತಂತ್ರೆಯೇ ? ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಏನನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಒಂದನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಮಗುವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಅಷ್ಟೆ ತಾಯಿ ! ಏನು ಬೇಕು ? ’ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸಿದಳು.

‘ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಬೇಕು ? ’

‘ ನೀನು ಯಾರು ತಾಯಿ ? ’

‘ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಗತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪಾಪಿ—ನಿನ್ನ ಸವತಿ! ಅಕ್ಕಾ—ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನವಳೇ, ಸರೋಜ. ’ ಎಂದು ಅಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿ, ಕಮಲೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದಳು. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಮಲೆಯು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕುಡಿದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ‘ ಅಯ್ಯೋ ! ’ ಎಂದು ಸರೋಜ ಕೂಗಿ ಕೊಂಡಳು. ನಾರಾಯಣನು ಓಡಿ ಬಂದು, ‘ ಕಮಲಾ ! ’ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಸಿದನು.

‘ ಈಗಲಾದರೂ ಬಂದಿರಾ ! ಬನ್ನಿ, ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಬನ್ನಿ ’ ಎಂದು ದೈವ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

‘ ಆಯೋ ! ಎಂಥಾ ಹಾಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ, ಕಮಲು ? ’ ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವಳ ತಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವಳ ಮುಖವನ್ನು ಬರೆಸಿದನು. ಅವನ ಎಳೆಗೂಸನ್ನು ಸರೋಜ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು.

‘ ಕಮಲು, ಎಂಥಾ ಅನರ್ಥ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿ ! ’

‘ ಏನೂ ಅನರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾದ ಹೊತ್ತಿಗೇನೇ ಸರಿಯಾದ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ನನ್ನ ಪಾಡಂತೂ ಸರಿ ಹೋಯಿತು. ಈ ಕೂಸು..ನನ್ನ ದಲ್ಲ ! ದೇವರದು..ನಿಮ್ಮದು. ಅದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನಿ ಸರೋಜ ! ಬಾ ತಾಯಿ..ಕುಳಿತುಕೋ..ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಈ ತಬ್ಬಲಿ ಕೂಸಿನ ಮೇಲೆ ತೋರಿಸು..ತಾಯಿ..ನಿನ್ನ ಮಗುವಿದಮ್ಮಾ.....ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ್ದು ಕಾಪಾಡು.....’

‘ ಕಮಲಾ ! ನಾನು ಎಂತೆಂಥ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ ? ’

‘ ನೀವೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಮಾಡಿದ್ದು. ನನ್ನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿತ್ತು..ಆಯಿತು..ನಿಮ್ಮದು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನಾನು ಪವಿತ್ರ ಎಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಬಪ್ಪಿದರೆ ಸಾಕು....’

‘ ನೀನು ಪತಿವ್ರತೆ ಕಮಲು. ಪತಿವರಾಯಣೆ. ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಷ್ಟ ನನ್ನನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ಪೀಡಿಸುತ್ತೆ. ’

‘ ನಿಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೇನೇ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ. ನನಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ನೊಂದಿರುವಿರಿ. ಅದೇ ನಿಮಗೆ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆ. ಮರೆಯದಿರಿ. ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ..ಸರೋಜ, ನನ್ನ ಮಾತು ನೆನಪಿರಲಿ ತಾಯಿ. ಕೂ..ಸ..ನ್ನು ಕೈ....ಬಿ....ಡ....ಬೇ....ಡಿ..! ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗಂಡನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು !

ವಿಷಮಶೀತಜ್ವರ

೧

ವಿಷನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮುಂದೆ ಜಟಕಾ ಗಾಡಿಯು ನಿಂತಿತು. ಡಾಕ್ಟರುಗಳು ಮತ್ತು ನರ್ಸ್‌ಗಳು ಭಾನುವಾರದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ, ರೋಗಿಗಳನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಬರಲು ಹೋಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರೂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದರು. ಆ ಭಾನುವಾರದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಬಿಷಪ್ಪರ ವಿಶೇಷ ದೇವತಾರಾಧನೆಯು ಚರ್ಚಿನಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಕೈ-ಗಡಿಯಾರಗಳ ಕಡೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, 'ಇನ್ನೂ ಏಕೆ ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರು ಬರಲಿಲ್ಲ?' ಎಂದು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದರು. ನಿಂತ ಜಟಕಾ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಲಾಯರ್ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಇಳಿದು, ಜೀಬಿನಿಂದ ಲಕ್ಕೋಟಿಯೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, 'ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರು ಇದ್ದಾರೆಯಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

'ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅವರೂ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಇಂದು ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಬಿಷಪ್ಪರ ವಿಶೇಷ ದೇವತಾರಾಧನೆ ಚರ್ಚಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆ ಮೇಲೆ ಬೈಸ್.' ಎಂದು ಚಿಕ್ಕ ಡಾಕ್ಟರೊಬ್ಬಳು ಹೇಳಿದಳು.

ಲಾಯರ್ ಚಕ್ರಪಾಣಿಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಹಳ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ನೊಂದಲೇ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಎದೆ ಇನ್ನೂ ಜೋರಾಗಿ ಬಡಿದು ಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಖವೆಲ್ಲಾ ದುಗುಡ ಕಾತರಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದ ಬೆವರು-ಹನಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದುವು. ಮುಖವನ್ನು ಕೂಡ ಬರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನ ಹೋಗದೆ, ಆತ, 'ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅದೆಲ್ಲಾ ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರಿಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗ ಕರೆಯಿರಿ. ಬಹು ಕಾಯಿಲೆ ಯಿಂದಿರುವ ರೋಗಿಯನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದೇನೆ.' ಎಂದು

'ಈಗ ಯಾರನ್ನು ನೋಡಲೂ ಅವರಿಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಗೆ ಬನ್ನಿ. ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಭಾಸುವಾರ—ಆದೂ ವಿಶೇಷ ದೇವತಾ ರಾಧನೆ ಇರುವಲ್ಲಿ—ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಮ್ಮ ರೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಅಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ' ಎಂದು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಡಾಕ್ಟರ ಗೆಳತಿ ಸರೋಜ್ಬಳಿ ಹೇಳಿದಳು

'ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯು ನಮಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗಿರಿ? ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ನಿಮಗೆ, ಜನರ ಸೇವೆ ಜನಾರ್ದನನ ಸೇವೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದು? ' ಎಂದು ಕೋಪದಿಂದ ಚಕ್ರವಾಣಿ ಹೇಳಿದಳು

'ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಜನಾರ್ದನನ ಭಕ್ತರಲ್ಲ! ' ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಕ್ಕು ಹೇಳಿದಳು.

' ಎಲ್ಲರ ಜನಾರ್ದನನೂ ಬಿಟ್ಟುಸೇರಿ. ಕ್ರಿಸ್ತದೇವನು ಕೂಡ ಜನಕ್ಕಾಗಿ ಯೇ ತನ್ನ ಇಹಲೋಕದ ದೇಹವನ್ನು ತೆತ್ತ. ಆತ ಕೂಡ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ದೇವನನ್ನು ಧ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೌನವರ ಉದ್ಧಾರ ಹೆಚ್ಚಿದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯದೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋದರೆ ತಾನೆ ಏನು! ' ಎಂದು ಚಕ್ರವಾಣಿ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿ ತೂರುತ್ತಾ, ತಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕೆಂಗಸರೊಡನೆಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು, ಸರಿಯಾದ ಗೌರವದ ಅಮೃತಮಯವಾದ ನಯವಾದ ಮಾತನಾಡದೆ ಒರಟಾಗಿ ಬಂದಿದಳು.

ಈತನ ಘರ್ಜನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ, ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಒಳಗೆ ಒಂದು, 'ಏನು ಸಮಾಚಾರ?' ಎಂದು ನಮನಗೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು.

ಆಕೆ ಒಂದೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಡಾಕ್ಟರುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಡುವೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅಕೆಯೂ ಆಗ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅರ್ಧದಿ ಜರತಾರಿಯಂಚುಳ್ಳ ಬಳಿಯ ರೇಷ್ಮೆಯ ಸೀರೆ ಜಾಕೆಟ್‌ಗಳಿಂದ

ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕುರುಳು ನೀರೆ ಜಾಕೇಟುಗಳಿಗುಪಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಜರತಾರಿಯಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಿಬ್ಬನಿನಿಂದ ಬಿಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣವೂ ಆ ಉಡಿಗೆಯೂ, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ ಕುಂಕುಮಗಳಿದ್ದಿದರೆ, ಪಾರ್ವತಿ ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದ್ದಿತು. ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಸೈತನಾಕೋಪ್' ಇನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತು.

ಬಹು ಕಾತರತೆ ಕೋಪಗಳಿಂದಿದ್ದ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ಕೈಕಾಲುಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಡುಗುವ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಕಾಗದವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಆಕೆ ಅದನ್ನು ಓದಿ, 'ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ರಾಮರಾಯರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ಹೌದು ಡಾಕ್ಟರ್.'

'ಇಲ್ಲೇ ಇನ್ ಪೇಷಂಟಾಗಿ ಸೇರಿಸ ಹೇಳಿದ್ದಾರೇ ?'

'ಹೌದು ಡಾಕ್ಟರ್. ರೋಗಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಆತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಾಕೆ, ನನ್ನ ಮಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಮಲೆರಿಯಾ. ಡಾಕ್ಟರ್ ರಾಮರಾಯರೇ ಅವರಿಗೆ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಔಷಧ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿ 'ಮಾಧವರಾವಿಗೆ ವಿಷಮತೀತಜ್ಞರ. ಔಷಧ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ 'ಸರ್ಪಿಂಗ್' ಬೇಕು. ಮಿಷನ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸು. ಅಲ್ಲಿ ಸರ್ಪಿಂಗ್ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಕಾಗದ ಕೊಟ್ಟರು. ರೋಗಿಯನ್ನೂ ಕರೆತಂದಿದ್ದೇನೆ.'

'ಡಾಕ್ಟರ್ ರಾಮರಾವ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇ ಡಾಕ್ಟರು. ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ನೋಡಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ, 'ಫ್ರಾಂಕಲಿನ್!' ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ವಾರ್ಡ್ ಜಾ:ಯ್ ಫ್ರಾಂಕಲಿನ್ ಬಂದು ನಿಂತನು.

'ಐಜಾಕನನ್ನು ಕರೆದು, ನೀನೂ ಅವನೂ ಸ್ಪ್ರಿಚರಿನಲ್ಲಿ, ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ

ಇರುವ ರೋಗಿಯನ್ನು ಹುಷಾರಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹನ್ನೊಂದನೆ ಸಂಖ್ಯೆ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ. '

'ಜಾರ್ಜ್ ಫರ್ಮಾಂಡೇಸ್ ಸಾಹೇಬರ ರೂಮಿನ ಮಗ್ಗುಲ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ನೆರವಾಯ್ತು?'

'ಹೌದು.' ಎಂದು ಹೇಳಿ, 'ನೀವೆಲ್ಲಾ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗಿರಿ. 'ಆಂಬುಲೆನ್ಸ್' ಕಾರು ಇಲ್ಲೇ ಇರಲಿ. ರೋಗಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಆರಾಧನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

'ಅವರೆಲ್ಲಾ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೊರಡಲುದ್ದುಕ್ತರಾದರು. ಆಗ ಡಾಕ್ಟರು 'ಇಂದಿರಾ!' ಎಂದು ಅವರೊಡನೆ ನಿದ್ರೆ ನನ್ನ ಕರೆದು, 'ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ 'ವೈ' ಮತ್ತು ಕಿತ್ನಿ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸ್ವೈಚರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೋಗಿಯೊಡನೆ ಕೊಟಡಿಗೆ ತಾನೂ ಚಕ್ರವಾಣಿಯೊಡನೆ ಒಂದಳು.

ರೋಗಿಯನ್ನು ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿನ ಮಂಚದ ಮೇಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರು. ಡಾಕ್ಟರು ರೋಗಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ 'ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಜ್ವರ ಹೀಗಿದೆ?' ಎಂದು ಚಕ್ರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

'ಹೋದ ಭಾನುವಾರದಿಂದಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ, ಡಾಕ್ಟರ್. ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಟೆಂಪರೇಚರ್ ಇಳಿದೇ ಇಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಾದರೆ ನೂರಾ ನಾಲ್ಕು, ನೂರೈದು ಆಗುತ್ತೆ. ಒಹಳ ರಕ್ತಹೀನವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ ರೋಗಿ!'

'ಹೌದು. ಈಗ ಸಾವಿರ ಸಿ. ಸಿ. ನಾರ್ಮಲ್ ಸೆಲ್ಫಿಸ್ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹಾರ್ಬ್ ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ನೀವು ಭಯ ಎನೂ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ರೋಗಿ ಎನಾಗಬೇಕು ನಿಮಗೆ ಮಿಸ್ಟರ್ ಚಕ್ರವಾಣಿ?'

'ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳೆಯ. ಎಂ. ಎ. ನಲ್ಲಿ ಸಹಪಾಠಿ.'

'ವಾರ್ಡಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಆಗುತ್ತೆ. ಜೊತೆಗೆ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಖರ್ಚೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಬೇಕು. ನಾವೇನೋ ಕ್ರಿಸ್ತ ಧರ್ಮದ ಸೇವಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಅಮೇರಿಕಾದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.'

‘ ಆಗೋ ಖರ್ಚು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ಡಾಕ್ಟರ್ ? ’

ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗೆಳೆಯನ ಕಡೆಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕಡೆ ಹೊರಳಿಸಿದ.

ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆ ‘ ವ್ಹೇ ’ ಮತ್ತು ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ಎರಡು ಗಾಜಿನ ಲೋಟಗಳಲ್ಲಿ ತಂದು, ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಗಿಯ ಬೆಡದಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನಿಡಲು ಇದ್ದ ಮೇಜಿನಂತಿದ್ದ ಅಲಮ್ಯಾರಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಳು.

‘ ಇಂದಿರಾ ! ಸ್ನೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಿರ ಸಿ. ಸಿ. ನಾರ್ಮಲ್ ಸೆಲ್ಯುನ್ ಟ್ರ್ಯಾಚ್ ಮತ್ತು ಸ್ಪರಲ್ಯೆಚ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಿರೆಂಜ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ’ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

ಇಂದಿರೆ ಹೋಗಿ, ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಗಳೊಡನೆ ಬಂದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ರೋಗಿಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿರೆಂಜಿನ ದಬ್ಬಣದಂತಿದ್ದ ಸೂಜಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಸಾವಿರ ಸಿ. ಸಿ. ಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಅದ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ಲಾಸ್ಟರನ್ನು ಹಾಕಿ, ‘ ಇಂದಿರಾ ! ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾದ ಮೇಲೆ ‘ ವ್ಹೇ ’ ಕೊಟ್ಟು, ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಕೊಡು. ನಾನು ಚರ್ಚಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಪೇಷಂಟನ ಕಾರ್ಡನ್ನು ಬರೆದಿರು. ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ‘ ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆ ಎಲ್ಲಾ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಆಕ ಫಸ್ಟ್ ಕ್ಲಾಸ್ ನರ್ಸ್. ಅನೇಕ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲು. ನಾನು ಬರಲಾ ? ’ ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಮತ್ತು ರೋಗಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆಕೆಯ ನಸುನಗೆಯೇ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರೋಗಿಗಳ ಅರ್ಧ ರೋಗವನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

‘ ಒಹಳ ಧ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಡಾಕ್ಟರ್ ! ’ ಎಂದು ಚಕ್ರಪಾಣಿ ದೈನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಡಾಕ್ಟರ್ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದನು.

‘ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನಿದೆ ? ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಕೆ ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಹೊರಟಳು.

ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆ ಒಂದು ವುಸ್ತುಕವನ್ನು ತಂದು, ಅವರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರತಿ ಅಂಶವನ್ನೂ ಬರೆಯಲು ಚಕ್ರಪಾಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಳು. ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ವುಸ್ತುಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಳು.

‘ರೋಗಿಯ ಹೆಸರು?’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಆರ್ ಮಾಧವರಾವ್.’

‘ಜಾತಿ?’

‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣ.’

‘ಬ್ರಾಹ್ಮಣ!’

‘ಹೌದು.’

‘ಮದುವೆಯಾಗಿದೆಯಾ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರೇನಾ?’

‘ಒಬ್ಬರೇ.’

‘ತಂದೆ ತಾಯಿ ಬಂಧು ಬಳಗ?’

‘ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹತ್ತಿರದ ಗೆಳೆಯ ನಾನೊಬ್ಬನೇ.’ ಎಂದು ರೋಗಿಯ ಕಡೆ ಚಕ್ರವಾಣಿ ನೋಡಿದನು. ರೋಗಿಯು ತನ್ನ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡ, ಚ್ಚರದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವ, ಮುಖದಿಂದ ನಸುನಗೆಯ ಕಣವೊಂದನ್ನು ಚದರಿಸಿದನು.

‘ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಲಾಯರ್ ಮಿಸ್ಟರ್ ಚಕ್ರವಾಣಿ?’

‘ಹೌದು.’

‘ಪೂರ್ಣ ವಿಳಾಸ?’

‘ಎಂ. ಎ; ಬಿ. ಎಲ್., ೨೪೨, ಎಕ್ಸೆನ್‌ಷನ್.’

‘ಗೆಟಿನ ಕಮಾನಿಗೆ ನಾಗಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬಿಸಿರುವ ಮನೆಯಾ?’

‘ಹೌದು!’

‘ಮಿಸ್ಟರ್ ಮಾಧವರಾಯರ ಕೆಲಸ?’

‘ರೆವಿನ್ಯೂ ಪ್ರೊಬೇಶನರ್.’

‘ಸಂಬಳ?’

‘ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎಂಭತ್ತು ರೂಪಾಯಿ.’

ನರಸು ಇಂದಿರೆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರುಜುವಿಗೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಚಕ್ರವಾಣಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಆತ ಅದಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿ, ‘ನರಸು! ರೋಗಿಯನ್ನು ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮನೆಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು

ಎಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಎಷ್ಟು ಹಣ ಬೇಕಾದರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ. ರೋಗಿನ್ನು ಹುಷಾರಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸರಿಯಾದ ಬಹುಮಾನ ಖಂಡಿತ ನಿಮಗೆ ಬರುತ್ತೆ. '

' ನಾನು ಕೇಳಿದ ಬಹುಮಾನ ಕೊಡಿಸುತ್ತೀರಾ ? ' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ರೋಗಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

' ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲವೇ ಮಾಧು ? ' ಎಂದು ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಮಾಧವರಾಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು.

ಮಾಧವರಾವ್ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು.

ಇಂದಿರೆ ರೋಗಿಗಳಿಗಿರುವ ಕಾರ್ಡನೋರದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲೂ ರೋಗಿಯ ಹೆಸರು, ರೋಗ, ಆತನ ಆಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ' ನ್ವೇ ' ಯಿದ್ದ ಗ್ಲಾಸನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅದನ್ನು ರೋಗಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದಳು. ಆಗ ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ' ಇಂದಿರಾ ! ನನ್ನ ಇಂದರಾ ! ' ಎನ್ನುವ ಕರೆ ಬಂದಿತು.

' ನನ್ನ ! ಯಾರದ್ದಾರೆ ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ? ' ಎಂದು ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಕೇಳಿದನು.

' ಡಾಕ್ಟರ್ ಜಾರ್ಜ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್. '

' ಡಾಕ್ಟರ್ ! '

' ಹೌದು; ಆಮೇರಿಕಾದ ಡಿ. ಡಿ. '

' ಕೈಸ್ತ ಧರ್ಮಪಾರಂಗತ ? '

' ಹೌದು. '

' ಕರೆದವರು ? '

' ಆತನ ಗಾಢ ಮದರ್. ಆಮೇರಿಕಾದ ಲಕ್ಷಾಧೀಶ್ವರ. ಗಂಡ ತೀರಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಆತ ಆಕೆಯ ಸಾಕುಮಗ. ಬೇವ

ಸರ್ವಸ್ವ! ಆಕೆಯೇ ಆತನನ್ನು ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ
ಡಿ. ಡಿ. ವಾಸು ಮಾಡಿಸಿದಳು ಈಗ ಇಬ್ಬರೂ ಮತೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು
ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

‘ ಈತ ಹೇಗೆ ಗುರುತಾದ ಆಕೆಗೆ ? ’

‘ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾತ. ಬ್ಯಾಪ್ಟಿಸ್ಟ್ ಆಗೋವಲ್ಲ ಆಗಿನ
ಡಾಕ್ಟರ್, ತನ್ನ ಅಮೇರಿಕಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ
ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ, ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಸಾಕುತಾಯಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ ಮನೆತನದ
ಹೆಸರನ್ನೇ ಆತನಿಟ್ಟು. ಅವರೇ ಆತನನ್ನು ಮೊದಲು ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ
ಓದಿಸಿ, ಅಮೇಲೆ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಓದಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಮುಂದೆ
ಆತ ದೊಡ್ಡ ವಿಷವ ! ’

‘ ಹೋ ! ’ ಎಂದು ಚಕ್ರವಾಣಿ ಹೇಳಿ, ‘ ಈಗ ಆತನಿಗೆ ಹೇಗಿದೆ ? ’
ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ ಆತನಿಗೆ ಟೈಫಾಯಿಡ್ ಬಂದು ಇಂದಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ದಿನ
ಆಯ್ತು ಮೊನ್ನೆಯಿಂದ ಜ್ವರವಿಲ್ಲ. ’

‘ ಹಾಗಾದರೆ ಇದು ವಿಷಮುತೀತಜ್ವರದ ವಾರ್ಡ್ ? ’

‘ ಹೌದು. ’

‘ ಆಕೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ’

‘ ಸಂಜೆಯ ಸರ್ವಿಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ನಾನು ರೋಗಿಯನ್ನು
ನೋಡಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕೋ
ದಿಲ್ಲ. ನಾನು ತಂದಿರುವುದು ನಾಲ್ಕು ಹಣ್ಣುಗಳ ರಸ ನೋಡಿ ! ಸಿಕ್ಕಿದರೆ
ಸಂಜೆ ಒಳ್ಳೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು ತಂದು ರೋಗಿಗೆ ಕೊಡಿ. ’

‘ ಆಗಲಿ. ’

ಇಂದಿರೆ ಕರೆ ಬಂದ ಪಕ್ಕದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ರೋಗಿಗೆ
ಹೊದಿಕೆ ಹೊದಿಸಿ, ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಲೋಟವನ್ನು
ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಗದವೊಂದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ, ಹೋದಳು

‘ಇಂದಿರಾ! ಏಕಮ್ಮ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು?’ ಎಂದು ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಪಕ್ಕದ ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ಪೇಷೆಂಟ್ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್‌ಲೈಟ್ ಕೂಡ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು.’

‘ಏನು ಟೈಫಾಯಿಡ್?’

‘ಹೌದು.’

‘ನೋಡು ಇಂದಿರಾ! ಜಾರ್ಜ್ ಇನ್ನೂ ಆರೆಂಜ್ ಜೂಸ್ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀನೇ ಕೊಡಬೇಕಂತೆ!’

ಇಂದಿರೆ ನಕ್ಕಳು. ವಾರ್ಡ್ ಬಾಯ್ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ವಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರೋಗಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದಳು.

ರೋಗಿಯು ‘ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಮಿಸ್ ಇಂದಿರಾ!’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಉಸುರಿದನು.

‘ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಆಹಾರ ಪಾಸೀಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡರೆ ಅವನಿಗೆಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿ! ಇಂದಿರಾ, ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಜಾರ್ಜ್ ಕೂಡ ಅದನ್ನೇ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನದಿಂದ ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.’

‘ಏನದು ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್?’

‘ನನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಮಗೆ ಒರೆದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಡನಿದ್ದು ನನ್ನ ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯ ಬೇಕೆಂದೇ ಅಮೆರಿಕಾದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ವಾಸಿಯಾದದ್ದು. ಆ ದಿನವಂತೂ ನಾನೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್‌ಲೈಟ್ ಇವನ ಆಸೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ನಿನ್ನ ಕೈಗುಣ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಇಂದಿರಾ! ಡಾಕ್ಟರ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೋ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲು. ಏನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡುತ್ತೀ, ಮಗಳೇ!’

ಇಂದಿರೆ ನಮನಕ್ಕಳು.

ಆ ಕೊಟ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಮಂಜದ ಕೆಳಗಿನ ಬುಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮುದುಕಿಯು ಆರು ಕೆತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಂದಿರೆಗೆ ಕೊಡಹೋದಳು. 'ಬೇಡ' ಎಂದಳು ಇಂದಿರೆ.

'ನಾನು ಕೊಡುವದೋದೂ ಬೇಡವಾ, ಮಗು? ನೀನು ಎಷ್ಟು ಸೀಪೆ ಮಾಡಿದ್ದೀ!'

'ಆದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಿರುವರು ನನಗೆ ಸಂಬಳ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'

'ಆವರು ಕೊಡೋ ಸಂಬಳ ತಾನೇ ಎಷ್ಟು ಕಂದಾ! ತಿಂಗಳಿಗೆವತ್ತು ನಿನ್ನಂಥ ಫಸ್ಟ್‌ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿರುವ ರಿಚಿಸ್ಟ್‌ರೂ ನರ್ಸಿಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ!'

'ಆದರೆ ಇಂಡಿಯ ಅಮೆರಿಕಾ ಅಲ್ಲ.'

'ಹೌದು; ಹೌದು! ಇಲ್ಲಿನ ಜೀವನದ ಮಟ್ಟವೇ ಕಡಿಮೆ. ಅಲ್ಲ ತೃಪ್ತರು'

ಇಂದಿರೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

'ಮಗು! ನೀನು ಈ ಸಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು, ನಾನು ಕೊಡುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಬೇಡ. ತೆಗೆದುಕೋ' ಎಂದು ಒಲಾತ್ತಾಳರದಿಂದ ಆ ಆರು ಕೆತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಕರನಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಇಂದಿರೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಇಂದಿರೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, 'ಥ್ಯಾಂಕ್ಸ್ ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್!' ಎಂದು, 'ಈಗ ಹಸಿವಾಗುತ್ತಿದೆಯಾ?' ಎಂದು ಜಾರ್ಜನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

'ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಹಸಿವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾರ ಬೇಕು. ಅನ್ಯ ಬೇಕು.'

'ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳುವ ವರೆಗೂ ಬೇಡಿ. ಇನ್ನೂ ಎಂಟು ದಿನ ಬೇಡಿ'

'ಈ ಹಾಳು 'ವ್ಹೇ' ಆರೆಂಜ್ ಜ್ಯೂಸ್ ಬೇಜಾರು.'

'ಹೋಗಲಿ, ನಾಳೆಯಿಂದ ನೀರು ಸೇರಿಸಿದ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ.'

'ಹಾಗಾದರೂ ಸರಿ, ಮಿಸ್ ಇಂದಿರಾ!'

‘ನಾನು ಬರಲಾ?’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ನಸುನಗೆಯನ್ನು ಜಾರ್ಜ್ ಮತ್ತು ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸರ ಮೇಲೆ ಬೀರಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕರವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಳು.

—

೩

ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆ ನೂರನೆಯವಾರು ತನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾನೇ ಅಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಲಾಪಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಆತನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳ ಮಾತುಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಚಕ್ರವಾಣಿ ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಲ್ಪಲಿಪಿ ಮೇಲೆ ಸ್ತಂಭೀಭೂತಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆಗೆ, ‘ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣಾಂಶದ ಮನೋಭ್ರಮೆಯಾಗಿದೆ!’ ಎಂದಳು.

‘ಹೌದು.’

‘ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೀರಾ?’

‘ಆವರು ಸಂಜೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬಿಷಪ್ಪರೊಡನೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಇನ್ನು ಎರಡು ವಾರ ಅವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.’

‘ಹಾಗಾದರೆ!’

ಇಂದಿರೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

‘ಚಿಕ್ಕ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೀನೆ.’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಕ್ರವಾಣಿ ಹೋದಳು.

ಆಗ ಉಪದೇಶಕಳು ಬಂದಳು. ಮೊಳಕಾಳೂರಿ, ‘ರೋಗಿಗೆ ವಾಸಿ ಮಾಡು ಎಸುದೇವ!’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ತನ್ನ ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಹಾರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಶಿಲುಬೆಯನ್ನು ಔಷಧದ ಗಾಜಿನ ಬಟ್ಟಲಿಗೆ ಸೋಕಿಸಿ, ‘ಇಂದಿರಾ! ಇದನ್ನು ರೋಗಿಗೆ ಕೊಡು. ಕ್ರಿಸ್ತದೇವನು ಈತನ ರೋಗವನ್ನು ವಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.’ ಎಂದಳು.

ಇಂದಿರೆ ಔಷಧವನ್ನು ರೋಗಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದಳು.

ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಒಂದು ಸಿಟ್ಟುಸಿರು ಜಿಟ್ಟುನು. 'ಎನು ಸಮಾಚಾರ?' ಎಂದು ಉಪದೇಶಕಳು ಕೇಳಿದಳು.

'ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತಲೆನೋವಂತೆ; ಈ ಆಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಾಗುವದಿಲ್ಲವಂತೆ!'

'ಓ! ಏಸುದೇವನನ್ನು ನಂಬ. ಆತ ವಾಸಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.' ಎಂದು ರೋಗಿಯನ್ನು ಹರಸಿ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ಧಳಧಳನೆ ಸುರಿಯಿತು.

ಮಾಧವರಾಯನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ ಒರಲಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. 'ಓ! ನೀವಾ? ಯಾವ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲು?..ರೆವಿನ್ಯೂ ಕಮೀಷನರಾ?.. ಈ ಕೋಣದ ವಾಹನವೇಕೆ?..ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗದೆ..ಓ! ಮರತೆ.....ನನ್ನ ಹಳೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ ಯಮಧರ್ಮ....ಬಾ. ನನ್ನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾದಿದ್ದೆ.....'

ಇಂದಿರೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಎದ್ದಳು ರೋಗಿಯ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ದೈನ್ಯಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿ, ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ಚೀಲದಿಂದ ಧರ್ಮವಿಶಾಖರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರೋಗಿಯು ಉಪ್ಪಾಂತವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಜಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಚೀಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು, ವಿಚಕಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೊಳವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದ್ರವವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರೋಗಿಗೆ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟಳು.

ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಸರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು

'ಕಡೆಯ ಕಲಸ. ಕಾಲುಗಂಟಿಯೊಳಗೆ ಉಪ್ಪಾಂತ ಸಾಧಾರಣ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರೆ ಪುಣ್ಯ. ಕ್ಯಾಂಫರ್ ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ದೇವರಿದ್ದಾನೆ!' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟ!' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ಕೈಗಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತು, ಪ್ರತಿ ನಿಮಿಷವನ್ನೂ ಗಂಟೆಯಂತೆ ಕಳೆದನು.

ನಡುರಾತ್ರಿ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನಿದ್ರೆ. 'ಚಕ್ರಪಾಣಿ!' ಎಂದು ರೋಗಿಯು

ಕೂಗಿದನು. ಮುಂದಿದ್ದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ರೋಗಿಯ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, 'ಎನು ಮಾಡು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರೋಗಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ, 'ಈಕೆ ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರಾ !' ಎಂದನು.

'ಹೌದು.' ಎಂದನು ಚಕ್ರಪಾಣಿ

ಇಂದಿರೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೆಲುವಿನ ಸೂಚನೆಯು ಕಂಡುಬಂದಿತು ಧರ್ಮಾನ್ವಿತರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರೋಗಿಯ ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. 'ಇನ್ನು ಪರವಾ ಇಲ್ಲ.' ಎಂದಳು

'ಚಕ್ರಪಾಣಿ! ದಾಹ! ಹಸಿವು !' ಎಂದನು ರೋಗಿ.

'ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎನು ಮಾಡುವುದು ?' ಎಂದನು ಚಕ್ರಪಾಣಿ

'ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸ ತಂದು ಕೊಡಲೆ ?' ಎಂದು ರೋಗಿಯು ತಲೆಯನ್ನು ಸವರುತ್ತಾ ಇಂದಿರೆ ಕೇಳಿದಳು.

'ಹುಂ.'

'ಈ ಊರಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಮ್ಮ. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದೇನೆ.'

'ಅಲ್ಲಾ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕೋದು ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡೋಂತ ಹಣ್ಣೇ!' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿ, ಕೊಟಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಗಾಜಿನ ಲೋಟದಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ತಂದು, ತಾನೇ ಗುಟುಕು ಗುಟುಕಾಗಿ ರೋಗಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದಳು. ಅತ ಕುಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ತೂಕಡಿಸಲು ಮೊದಲುಮಾಡಿದನು.

'ನೀವು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ, ಚಕ್ರಪಾಣಿಗಳೇ. ಪಾಪ! ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದಿರಿ. ರೋಗೀನ ನಾಸು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ರಿಸಿ.' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲದ ಕಷ್ಟ ನಿಮಗೆ ನರ್ಸ್ !'

'ದೇವರು ಎಲ್ಲರ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಪರರ ಕಷ್ಟಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಕಷ್ಟಪಡದೆ ಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಜೀವದಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ ?'

‘ಅಮ್ಮಾ ! ದೇವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಟ್ಟಿರಲಿ.’
ಇಂದಿರೆಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕಿತು.

೪

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲಾ ಭಾಸುವಾರದ ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿರೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಸಂಜೆ, ತಾನು ವರ್ಷದ ದುಡಿತದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿಹಾಕಿದ್ದ ಹಣದಿಂದ ತಂದ ಮೈಸೂರು ಜಾರ್ಜಿಯೆಟ್ ಸವರನ್ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ ಜಾಕೆಟುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಜಡೆಯ ಮುಡಿಗೆ ಹೂವಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ದಾದಿಯೊಬ್ಬಳು ಬಂದು, ‘ನಿಮ್ಮನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರಮ್ಮ ನವರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.’ ಎಂದಳು.

‘ಬಂದೆ.’ ಎಂದಳು ಇಂದಿರೆ.

‘ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಅವರು ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕಂತೆ.’

‘ಎಲ್ಲಿಗೆ?’

‘ನಂದಿಗೆ.’

‘ಆಗಲೇ ಎಳಾಯ್ತು!’

‘ಹೌದರಮ್ಮಾ.’

‘ಬರುತ್ತೇನೆ ನಡೆ.’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು. ದಾದಿಯು ಹೊರಟಳು. ಇಂದಿರೆ ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರ್ ಮಿಸ್ ಮಾರ್ಗರೆಟ್ ಬೈಟ್ಲೈಟ್‌ಳ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್ಲೈಟ್ ತನ್ನ ಅಲಂಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಜಿ ‘ಜೀರಿ’ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಮೇಲುಗಡೆ ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮ ಕ್ರಿಸ್ತದೇವನ ಜೀವನದ ವಿಧವಿಧ ದೃಶ್ಯಗಳ ಚಿತ್ರಪಟಗಳ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಆಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮುಂದಿದ್ದ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇದ್ದಳು. ಇಂದಿರೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ

ಬಂದೊಡನೆಯೇ, 'ಬಾ ಇಂದಿರಾ!' ಎಂದು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಎಳೆದಳು.

ಇಂದಿರೆ ಕೊಟಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು ಡಾಕ್ಟರ್‌ನ ಅವಳನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ತಲೆಯ ವರೆಗೂ ನೋಡಿ ನಸುನಕ್ಕಳು. ಮುಂದಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ' ಇವಳು ನನಗಿಂತಲೂ ರೂಪವತಿ ! ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದುಕೊಂಡಳು. ಅಂದಿನ ಇಂದಿರೆಯ ಉಡುಪು ಆಕೆಗೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು.

' ಸೀರೆ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ಇಂದಿರಾ ! ' ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

' ಇದು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ನೆನಪು '

' ಅಂದರೆ ? '

' ಇದುವರೆಗೂ ನೀವು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಉಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ' ವರ್ಷದಿಂದ ನೀವು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಟ್ಟು ನಾನು ಸ್ವಂತವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಇದೊಂದೇ '

' ಇದು ನಿನಗೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತೆ, ಇಂದಿರಾ ! '

' ನೀವು ನಂದಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಂತೆ, ಹೌದಾ ? '

' ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ನಂದಿ ನೋಡಬೇಕಂತೆ. ಈ ದಿನ ನಾನೂ ಆಕೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇವೆ. ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊ. '

' ನಿನ್ನೆ ತಾನೆ ಮದರಾಸಿನಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರಯಾಸವಿಲ್ಲವೇ ಸಿಮಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ? '

' ಪ್ರಯಾಸವೇ ! ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ ಇಂದಿರಾ. ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಕೆಗೆ ಈ ದಿನ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಈ ದಿನ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆಕೆಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲವಂತೆ. ಎಕ್ಸ್‌ಪೆನ್‌ಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಆಕೆ ನಾಳೆ ಮಗನೊಡನೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. '

' ಇಲ್ಲೇನು ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ ? ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. '

‘ಜಾರ್ಜಿಗೂ ವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಆತ ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಜೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಎಲ್‌ಫುಡ್ ಅವರಿಕಾಕ್ಕೆ ಫರ್ಲೋ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಗಂಡಸರ ವಾರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜಾರ್ಜಿನಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನನ್ನೊಡನೆ ಇದ್ದಳು. ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಆತನನ್ನು ಡಿಸ್ಚಾರ್ಜ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಆಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಡಿಸ್ಚಾರ್ಜ್‌ಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆಕೆಯೂ ಈ ಊರು ಬಿಡುವಳು.’

‘ಹೋ !’

‘ಇಂದಿರಾ ! ಒಂದು ಆಸೆಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತಿಳುಹಿಸ ಹೇಳಿ ನನಗೆ ಆಕೆ ಬಹುವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು.’

‘ಜಾರ್ಜಿನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಾ ?’

‘ಹುಂ !’

‘ನನಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ ಆಕೆ ನಿತ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.’

‘ಓ !’

ಇಂದಿರೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

‘ಅವನೂ ಓದಿದವನು. ಡಿ. ಡಿ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಮುಸ್ತೂರು ರೂಪಾಯಿ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕುತ್ತೆ. ಆಕೆಯೂ ಲಕ್ಷಾಧೀಶ್ವರ. ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಕುವಾಗ ಮತ್ತು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿ ಅವರೊಡನಿದ್ದು ತನ್ನ ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ, ಈ ದೇಶದ ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾಳೆ !’

‘ಇರಬಹುದು ಡಾಕ್ಟರ್. ನನಗೆ ಅವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.’

‘ಏಕೆ ?’

‘ದಯವಿಟ್ಟು ಕೋಪಿಸಬೇಡಿ ಡಾಕ್ಟರ್. ನೀವು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಗಿಯಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ್ದೀರಿ. ನಾನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಲೇ ?’

‘ಏನು ?’

‘ ನೀವೇಕೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ? ’

ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್‌ಲೈಟ್ ಮುಖ ಕೆಂಪಗಾಯಿತು. ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡಳು. ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಳು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

‘ ಇಂದಿರಾ! ನನಗೆ ಇನ್ನು ಈ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾಸೇವೆ ಮಾಡಲು—ಅದೂ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ—ನನ್ನ ಜೀವಿತದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ತಂಗಿ! ನೀನು ಹಾಗಿರಬೇಡ. ’

‘ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳಿಲ್ಲದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಗುವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಆತನನ್ನು —ನಿಗ್ರೋಪಿನಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ ಕ್ಷಣಕೋಪಿಯನ್ನು —ಮದುವೆಯಾಗಿ ಚಿರದುಃಖಿನಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವ ಬದಲು ಈ ಜೀವ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೂ ಮೇಲು. ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವಳಿಗೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಸುಖದ ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಜೀವ ಇದ್ದು ತಾನೇ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ’ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಮಗುವಿನಂತೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್‌ಲೈಟ್ ಅವಳ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹಾಕಿ, ತನ್ನ ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅವಳ ಕಣ್ಣನ್ನೊರೆಸಿ, ‘ ಇಂದಿರಾ! ನಿನಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದ ಮಾತನಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಿಸು. ’ ಎಂದಳು.

‘ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಸಿಸ್ಟರ್ ಮಾರಿಸ್ ಮತ್ತು ನೀವು ಇದ್ದಿರಿ. ಸಿಸ್ಟರ್ ಚೇಣಾಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನೀವೊಬ್ಬರೇ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಿಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೇ ನಾನು ಬೇಡ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ’

‘ ಕ್ಷಮಿಸು, ಇಂದಿರಾ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಡದೆಂದೇ ಎಷ್ಟೋ ದಿನದಿಂದಲೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನೆ ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹಿಂಡಿದಳು. ಆಕೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಬೇಕಾದವಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ನಿನ್ನದು. ನೀನು ಮೊದಲು ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಬಂದ ದಿನದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗಿದ್ದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇರು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಇಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಮಿಸೆಸ್

ಫರಾಂಡಿಸ್‌ಗೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬೇಡು ತ್ತೇನೆ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. '

'ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ.' ಎಂದು ದೈವ್ಯದಿಂದ ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

ತಮ್ಮ ಆಂದಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆತು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಇದ್ದ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಮುತ್ತುನಿತ್ತರು.

ಉಪದೇಶಿಕೆ ಸಿಸ್ಟರ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕೊಟಡಿ ಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತನ್ನ ಕತ್ತಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಕ್ಕೆ ನೇತು ಹಾಕಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಶಿಲುಬೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, 'ನಮಸ್ಕಾರ ಡಾಕ್ಟರ್, ನಮಸ್ಕಾರ ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರಾ' ಎಂದಳು.

'ನಮಸ್ಕಾರ ಸಿಸ್ಟರ್' ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವಂದಿಸಿದರು.

ಡಾಕ್ಟರು ಎದ್ದು 'ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಸಿಸ್ಟರ್ ಫಿಲೋಮಿನ್' ಎಂದು ಮೇಜಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಳು. ಸಿಸ್ಟರ್ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಎದ್ದುತ್ ಗುಂಡಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿ, ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಳು. ದಾದಿಯು ಒಂದು ನಿಂತಳು. 'ಮೂವರಿಗೂ ಕಾಫಿ ತಂದು ಕೊಡು.' ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ದಾದಿಗೆ ಹೇಳಿ, 'ಎನು ಸಮಾಚಾರ ಸಿಸ್ಟರ್?' ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಕಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

ದಾದಿಯು ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಮೂವರೂ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದರು.

'ಮಾಧವರಾವ್ ದಾರಿಗೆ ಒಂದಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಸಿಸ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸು ಬಂದಿತು. ಇಂದಿರೆ ಒಮ್ಮೆ ಸಿಸ್ಟರನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಂದೆ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಹೂ-ಕುಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವಿನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

'ಎನು ಮಾಡಿದೆ ಸಿಸ್ಟರ್?' ಎಂದು ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಕೇಳಿದಳು.

'ಒಂದ ದಿನದಿಂದಲೂ ಆತನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಬಳಿ ಮೊಣಕಾಲೂರಿ,

ಮಹಾತ್ಮ ಎಸುವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಶಿಲುಬೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಔಷಧವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರಾನೇ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

‘ಹೌದು.’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

‘ಆಮೇಲೆ?’ ಎಂದಳು ಡಾಕ್ಟರ್.

“ಈಗ ಎಂಟು ದಿನದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿತ್ಯ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಹೋಗಿ ಆತನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಆತನಿಗೆ ವಾಸಿಯಾಗುವಂತೆ ಎಸುದೇವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ, ಒಮ್ಮೆ, ‘ಒಬ್ಬ ಹಂಗಸು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಎಳಲೂ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದೆ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿದ್ದಳು. ಎಸುದೇವರು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ‘ನಿನ್ನ ದಾರ್ಬಲ್ಯ ಹೋಗಿದೆ’ ಎಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರು. ಆಕೆ ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಆಗಿ ದೇವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದಳು.’ ಎಂದೆ. ಆತ ‘ಹೌದು; ಲ್ಯಾಕ್ ಸಾಧುವು ಈ ವಚನವನ್ನೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ರಿಸ್ತದೇವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಆತ ಬಹು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ.’ ಎಂದನು.”

‘ಸಂತೋಷ.’ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

“ಆಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ದಿನ ‘ಒಬ್ಬ ಕುಷ್ಠರೋಗಿಯು ಎಸದೇವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, ‘ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಶುದ್ಧನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲರಿ.’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಎಸುದೇವರ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿ ಅವರು ಅವನನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ‘ನೀನು ಶುದ್ಧನಾಗು.’ ಎಂದರು. ಆತ ತಕ್ಷಣ ರೋಗನಿವಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ. ಆಗ ಎಸುದೇವರು, ‘ಇದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ.’ ಎಂದರು. ಆದರೆ ಆತ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿದ. ಅವರು ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲೂ ಕೂಡ, ನೋಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಂದಣಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಅವರು ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರಲು, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಜನರು ಬಂದು, ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.’ ಎಂದೆ. ಆತ ‘ಹೌದು; ಜನತೆಗಾಗಿ ಬೇವ ಕೊಟ್ಟ ಮಹಾತ್ಮ ಎಸುದೇವ. ಸಾಧು ಮಾರ್ಕ್ ಇದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂದನು.”

‘ಬೈಬಲನ್ನು ಆತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದ್ದಾರೆ.’ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

“ಹೌದು; ನಾನೂ ಆತನನ್ನು ‘ಬೈಬಲನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದ್ದೀರಿ.’ ಎಂದೆ. ಆತ ‘ಅದು ನನ್ನ ಸಿತ್ಯ ಪಾರಾಯಣದ ಪುಸ್ತಕ.’ ಎಂದ. ‘ನಿಮಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತದೇವನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇದೆಯಾ?’ ಎಂದೆ. ‘ಮಹಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲವೇ! ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಆ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸದವನು ಬಾಳುತ್ತಾನೆಯಾ?’ ಎಂದ.”

‘ಸರಿ.’

“ನಾನು ‘ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಆತ ‘ನಾನು ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೇನೆ.’ ಎಂದ.”

‘ಬಹಳ ಸಂತೋಷ.’ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಸ್ಟರಿಗೆ ಹೇಳಿ, ‘ನಿನ್ನೆ ಆತನಿಗೆ ಹೇಗಿತ್ತು?’ ಎಂದು ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

‘ನಿನ್ನೆಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ದಿನವಾಯ್ತು. ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ‘ನಾರ್ಕಲ್ ಟಿಂಪರೇಚರ್’ ಇದೆ. ಈ ದಿನ ಕಾಫಿ ಕೊಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆತ ನಿಗೂ ವ್ವೇ, ಆರೆಂಜ್ ಜ್ಯೂಸ್, ಹಾಲೂ ಕೂಡ ಬೇಸರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.’

‘ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆಗೆ ಹೇಳಿ, ‘ಇನ್ನೇನು ಸಿಸ್ಟರ್?’ ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಕೇಳಿದಳು.

‘ನಾಳೆ ಆತನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಗೆಳೆಯ ಮಿಸ್ಟರ್ ಚಕ್ರಪಾಣಿ ನಿನ್ನೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆತ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹತ್ತು ದಿನವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.’

“ಆಗಲಿ ಸಿಸ್ಟರ್. ಹೋಗಿ ಆತನಿಗೆ ‘ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ದಿನ ಇರಬೇಕು; ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ರಿಲ್ಯಾಪ್ಸ್ ಆಗಿ ಹೋದರೆ ಬಹು ಕಷ್ಟ.’ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ.”

‘ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿ. ಎಲ್ಲಾ ವಸುದೇವನ ಆಜ್ಞೆ!’ ಎಂದು ಸಿಸ್ಟರ್ ಶಿಲುಬೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಳು.

ಆಗ ದಾದಿಯು ಬಂದು, 'ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ನಿಂತು ನಿಮಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಾರೆ, ಡಾಕ್ಟರವ್ವು.' ಎಂದಳು.

'ಬಂದೆ ಎಂದು ಹೇಳು.' ಎಂದು ದಾದಿಗೆ ಹೇಳಿ, 'ಆತನಿಗೆ ಕಾಫಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಡು ಇಂದಿರಾ. ನಾಳೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಂದಿ ಯಿಂದ ಬರುತ್ತೀವೆ.' ಎಂದು ನರ್ಸ್ ಇಂದಿರೆಗೆ ಹೇಳಿ, 'ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಸಿಸ್ಟರ್.' ಎಂದು ಸಿಸ್ಟರ್ ಫೆಲೋಮಿನ್ ಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಹೇಳಿದಳು.

—

೨೫

ಇಂದಿರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿಯಿದ್ದ ಗಾಜಿನ ಲೋಟವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಮಾಧವರಾಯನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆತ ಮಂಚದ ಮೇಲಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯ ತಲೆದಿಂಬಿಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. 'ನಿನ್ನೆ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಫಿ ತಂದಿದ್ದೇನೆ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಮಾಧವರಾವ್ ಇಂದಿರೆಯ ಕಡಿ ನೋಡಿದನು. ಅವಳ ಉಡುಪನ್ನು ನೋಡಿ ತಲೆದೂಗಿದನು. ಆಕೆಯ ಹಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಕುಂಕುಮ, ಇಂದಿರಾದೇವಿ !' ಎಂದನು.

'ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ !' ಎಂದು ಆಕೆ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು.

'ಕ್ರಿಸ್ತಳು.... !'

'ಅಲ್ಲ; ಇನ್ನೂ ಹಿಂದು—ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿತಿ.'

'ಆಂ !'

'ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ನಿಮಗೆ ಅಶ್ವರ್ಯವೇಕೆ ?'

'ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತಕ್ಕೆ ನಾನು ಸೇರುವೆನೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ?'

'ಸಿಸ್ಟರ್ ಫೆಲೋಮಿನ್ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳಿದಿರಂತೆ.'

'ಎನೆಂದು ?' ಎಂದು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದನು.

'ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತವನ್ನು ಬಹು ಮೆಚ್ಚಿದಿರಂತೆ.'

‘ಮಹಾತ್ಮ ಎಸುವನ್ನು ಯಾರು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ? ಸ್ವಪಂಚದ ಮಹದೈಕ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಪೂಜಾರ್ಹರು.’

‘ಬೈಬಲನ್ನು ಎಂದಿನಿಂದ ಅಷ್ಟು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಿರಿ?’

‘ಎಂ. ಎ. ಗೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ. ಬೈಬಲ್ಲೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ.’

‘ಹಾಗಾ!’

‘ಈಗ ತಿಳಿಯಿತಾ, ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ! ಅನಾಥನಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೈಪ್ತ ಪಾದ್ರಿಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಆಸೆಗಳಿಗೇ ಮತ ಬಿಡದವನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆಯಾ?’

ಇಂದಿರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯನ್ನು ಸೂಸಿದಳು.

‘ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದಿರಿ?’ ಎಂದು ಮಾಧವರಾವ್ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು.

“ನನ್ನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಸಿಡುಬಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರು ಪುರೋಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಆಸ್ತಿ ಎನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಾಯಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸೇದಿ ಹಾಕಿ, ಮೆಣಸಿನ ಪುಡಿ ಮಾಡಿ, ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿದಳು. ನಾನು ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. (ಮೆಟ್ರಿಕ್)ಗೆ ಬಂದಾಗ—ನನ್ನ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ಆಕೆ ಸ್ಯಾಮೋನಿಯ ಒಂದು ತೀರಿಹೋದಳು. ‘ವಂತದ ಗೌರವ ಕೆಡದಂತೆ ಓದಿ, ನಾಲ್ಕು ಚ್ಚುಸಕ್ಕೆ ಕೈಲಾದ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಾಳು.’ ಎಂದು ಸಾಯುವಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ‘ವಿಷನ್ ಸ್ಕಾಲರ್‌ನ ಹೆಡ್‌ಮಿಸ್ಟ್ರಿಸ್ ಸಿಸ್ಟರ್ ಮಾರಿಸ್, ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ, ಕಾನ್ವೆಂಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಓದಿಸಿ, ಅಲ್ಲೂ ನನ್ನ ವಿಧವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಿ ಬರದಂತೆ ಎರಪ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ. ಪಾಸಾದ ಮೇಲೆ, ಇಲ್ಲಿ ನರ್ಸಿಂಗ್ ಟ್ರೈನಿಂಗಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.’

‘ಕೊಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ’ ಎಂದು ಮಾಧವರಾವ್ ಹೇಳಿದನು.

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವೂಲನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಇಂದಿರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, 'ಕಾಫಿ ಆರಿ ಹೋಗುತ್ತೆ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ,' ಎಂದಳು.

'ಇಪ್ಪತ್ತು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಜೀವ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪುನಃ ಕಾಫಿ ಯನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಅದೂ ತಮ್ಮ ಅಮೃತಹಸ್ತದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ!'

ಇಂದಿರೆಯು ನಸುನಕ್ಕು ತಾನೇ ಮಾಧನರಾಯನಿಗೆ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕುಡಿಸಿದಳು.

'ಆಮೇಲೆ? ಇಲ್ಲಿ ಟೈಪಿಂಗ್ ಪಾಸು ಮಾಡಿದಿರಿ...' ಎಂದು ಮಾಧವ ರಾವ್ ಹೇಳಿದನು.

'ಹೌದು. ಹೋದ ಸಲಕ್ಕೇ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯಿತು. ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಸರ್ಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕಿಲ್ಲಾ ಮೊದಲನೆಯವಳಾಗಿ ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವಿಧಿಯಂತೆ, ನಾನು ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ, ನಿನ್ನೆಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೋಂ ಸರ್ಸ್ ಕೆಲಸವೂ ಮುಗಿಯಿತು.'

ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚರ್ಚೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ.'

'ಸ್ವಿಪ್ಪರ್ ಮಾರಿಸ್, ಡಾಕ್ಟರ್ ಮಾರ್ಗರೆಟ್ ಬೈಟಲೈಟರಿಗೆ ನನಗೆ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡದಂತೆ, ನನ್ನ ಮನ ನೋಯದಂತೆ ವಿಧ್ಯೆ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಆಕೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಿಪ್ಪರ್ ! ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಬಾಷೆಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ಸಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕು. ನಾನೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ನನ್ನ ದೇವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ.'

'ಈಗ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಸ್ವಿಪ್ಪರ್ ಮಾರಿಸ್?'

'ಚೀಣಾದಲ್ಲೆ.'

ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತಾ ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಕಳೆದರು.

'ನರ್ರಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಹೇಳಿದಳು.

'ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ?' ಎಂದು ಮಾಧವರಾವ್ ಇಂದಿರೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಇಂದಿರೆ ಅವನಿಗೆ ಮುತ್ತುನೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು.

ಆತ ಆಕೆಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತುಟ್ಟುನು.

ಇಂದಿರೆ ಓರೆನೋಟದಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ, 'ನನಗೆ ಟೈಫಾಯಿಡ್ ಎಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತೋ ಎಂದು ನಿಮಗೆ ಭಯವಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

'ಈಗ ನೀನು ನನ್ನವಳು. ಭಯಪಡಲೇಬೇಕು.'

'ದೇವನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಂದಿತು. ನಾನು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ!'

'ಇನ್ನೂ ಹತ್ತುದಿನ ಇರಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಡಾಕ್ಟರು ಬಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದರು, ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ.'

'ಹೌದು, ಸಿಸ್ಟರ್ ಫಿಲೋಮಿನ್‌ಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅದು. ಆಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹತ್ತು ದಿನದೊಳಗೆ ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲು ಅವಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ.'

'ಓ!'

'ಇರಿ. ನನಗೂ ಹತ್ತುದಿನ ಕಾಲ ದೊರೆತರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯ್ತು. ನಿಮಗೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೇಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸರಿ. ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದು ಓದಿದಿರಿ?'

'ಅನಾಥಾಲಯದಲ್ಲಿ.'

'ಮಿಕ್ಕ ವಿಷಯವೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಚಕ್ರಪಾಣಿಯವರು ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರಾ?'

'ಹೌದು. ನಾನೂ ಆತನೂ ಎಂ. ಎ.ನಲ್ಲಿ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಆಮೇಲೆ ಆತ ಬಿ. ಎಲ್. ಗೆ ಮದರಾಸಿಗೆ ಹೋದ. ನಾನು ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಕಟ್ಟಿದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ರ್ಯಾಂಕು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಮೂರನೆಯವನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರೆವಿನ್ಯೂ ಪ್ರೊಬೇಷನರಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಚಕ್ರಪಾಣಿಯ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನಂತೆಯೇ ಬಹಳ ಸಹಾಯಮಾಡಿದಿರಂತೆ!'

'ಮಹಾ ಏನು ಸಹಾಯ! ದೇವರು ನನಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಹಾಯದಲ್ಲಿ ತೃಣ ಕೂಡ ಅಲ್ಲ ಅದು!'

‘ ಆಕೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಹು ಎಶ್ವಾಸ. ’

ಇಂದಿರೆ ಮುಗುಳುನಗೆ ಸೂಸಿದಳು.

‘ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಮಾಧವರಾಯನನ್ನು ಕೇಳಿದಳು.

‘ ಏನು ಹೇಳಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ ? ’

‘ ಹತ್ತುದಿನದ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಜನದ ಹೆಂಗಸೊಬ್ಬಳು ಅವಳಿ-ಜವಳಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಎರಡೂ ಗಂಡು! ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ ! ಅವರು ಬಹು ಒಡವರು. ಭಿಕ್ಷೆ ದಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವರಿಗೆ ಬದುಕಿರುವ ಮಕ್ಕಳೇ ಏಳಿವೆಯಂತೆ ! ಎರಡು ಹೋದವಂತೆ. ಇವೆರಡನ್ನೂ ಸಾಕಲು ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಆಕೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಇಬ್ಬರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರಂತೆ. ಅವು ಸತ್ತುಹೋದವೆಂದು ಅವರ ಒಂಥು ಬಳಗಕ್ಕೆ ಹೇಳುವರಂತೆ ! ’

‘ ಆಂ ! ’

‘ ಹೌದು, ನೀವು ಒಪ್ಪುವುದಾದರೆ ನಾವು ಅವನ್ನು ಸಾಕಬಹುದು. ನಾಳೆ ಆಕೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ನಮಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲವು ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಗೆಳೆಯ ಚಕ್ರವಾಣಿಯು ಅವನ್ನು ಸಾಕಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿ. ’

‘ ಆಗಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿ. ವಾಪ ! ಆ ಬಡ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಈ ಹಣ ಕೊಡಿ ’ ಎಂದು ಮಾಧವರಾವ್ ತಲೆದಿಂಬಿನ ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದ ಹಣದ ಚೀಲದಿಂದ ‘ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಂದಿರೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು.

‘ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರೂ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತೆ. ಇದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮದು ಬಹು ಮುಂದಾ ಲೋಚನೆ ’ ಎಂದು ಮಾಧವರಾಯನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಇಂದಿರೆ ನುಡಿದಳು.

‘ ನೀವೂ ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದಿರಲ್ಲಾ, ಸಂತೋಷ. ’

‘ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಈ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇರುವಲ್ಲಿ ನೀವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಒಹುವಚನ ಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮಾಕೆಯಂತೆ ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಿರಿ ’

ಮಾಧವರಾವ್ ನಸುನಕ್ಕನು. ‘ ಆಗಲಿ, ಇಂದೂ. ನಿನ್ನಿಷ್ಟ, ಏನು ಬರುತ್ತೋ ಹಾಗೇ ಮಾಡು. ನನ್ನ ಜೀವ, ಪ್ರೇಮಸರ್ವಸ್ವವೂ ನಿನ್ನದು. ಅನಾಧರಬ್ಬರೂ ಕೆಲವರನ್ನಾದರೂ ಸನಾಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡೋಣ ’ ಎಂದನು.

ಇಂದಿರೆ ತನ್ನ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದಳು.

‘ ಯಾರಿಗೂ ಹಣ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಿಕ್ಕದ ಒಳ್ಳೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು ನಿತ್ಯ ಆರರಂತೆ ನಿನಗೆಲ್ಲ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು, ಇಂದೂ ? ’ ಎಂದು ಮಾಧವರಾವ್ ಕೇಳಿದನು.

‘ ಮಿಸೆಸ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್ ತನ್ನ ಸಾಕು-ಮಗ ಜಾರ್ಜ್ ಡಿ. ಡಿ ಯವರನ್ನು ವರಿಸಲು ನನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಲಂಚ ಅವು. ’

‘ ಹೋ ! ’

‘ ಹೂಂ. ಆಕೆಗೆ ಕೊಡಗಿನಿಂದ ನಿತ್ಯ ಪೊಸಿನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಬುಟ್ಟಿ ಹಣ್ಣು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನಿಗೂ ಬೈಫಾಯಿಡ್. ಆಕೆ ಅಮೆರಿಕಾದ ಲಕ್ಷಾಧೀಶ್ವರ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ. ಗಂಡ ತೀರಿ ಹೋದ. ಜಾರ್ಜ್ ಆಕೆಯ ಸಾಕುಮಗ; ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಗು. ಆಕೆಯೇ ಅಮೆರಿಕಾಕ್ಕೆ ಆತ ಹೋದಾಗ ಸಾಕಿ, ತನ್ನ ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮತದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಜೈಟ್‌ಲೈಟರಿಗೆ, ಆ ನಿಗ್ರೋವನ್ನು, ತಂದೆ-ತಾಯಿ ತಿಳಿಯದವನನ್ನು, ಮದುವೆಯಾಗುವ ಬದಲು ಚಿರಬ್ರಹ್ಮ ಚಾರಿಣಿ ನರ್ಸ್ ಆಗಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ’

‘ ಓ ! ಆ ಲಂಚ ನನಗೆ ಲಂಚ ! ’

‘ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತಲ್ಲ ! ’ ಎಂದು ಇಂದಿರೆ ಮಾಧವರಾಯನನ್ನು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು.

ಮಾಧವರಾವ್ ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿದು, ‘ ಚಕ್ರವಾಣಿ ಒಂದರೆ ಮದುವೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ದಿನ ನೋಡಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ವಿವಾಹ ನೆರವೇರಲಿ ’ ಎಂದನು.

ಇಂದಿರೆ ಆತನನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು, ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

—

೬

ಡಾಕ್ಟರ್ ಬೈಟ್‌ಲೈಟ್ 'ಈಜಿ-ಜೇರಿ'ನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಂದು ಪರ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬರುವ ಕಾಗದಗಳ ದಿನವಾದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಳು. ಫ್ರಾಂಕಲಿನ್ ವೋಲ್ಟಾಫೀಸಿನಿಂದ ಟಪಾಲನ್ನು ತಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಮುಂದಿದ್ದ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟನು. ಆಕೆ ಅವುಗಳು ಬಂದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಕವರಿನ ಹಿಂದುಗಡೆ 'ಮಿಸ್. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನ ವಿಂಟರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್, ಬಿ. ಎ. ಬಿ. ಡಿ. ಕೋಲಂಬಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ' ಎಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಜೀವದ ಗೆಳತಿಯ ಕಾಗದವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಮಿಕ್ಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು, 'ಒಹು ಭಾರವಿದೆ ಈ ಸಲದ ಕಾಗದ!' ಎಂದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಒಡೆದಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಹಾಳೆ ಕಾಗದಗಳೂ, ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಡ್ರಾಫ್ಟ್ ಒಂದೂ, ಗುಂಡುಸೂಜಿಯಿಂದ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಡ್ರಾಫ್ಟನ್ನು ನೋಡಿ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಬೇಗ ಬೇಗ ವಿಷಯ ವೇನೆಂದು ಆತುರದಿಂದ ಕಾಗದವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದಳು.

ಕೋಲಂಬಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ

೨೨—೬—೧೯...

ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರಳಾದ ಮಾರ್ಗರೆಟ್,

ನಿನ್ನ ಕಾಗದ ತಲುಪಿತು. ಓದಿದೆ. ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಒಂದು ಕಡೆ ಸಂತೋಷ ವಾಯಿತು; ಒಂದು ಕಡೆ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಚೀಣಾದಿಂದ ಸಿಸ್ಟರ್‌ಮಾರ್ಸ್ ಕೂಡ ನನಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದಳು.

*

*

*

*

*

ನೀನು ಹಿಂದೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯ ಫೋಟೋ ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆಕೆ ನೀರ ಹಿಂದೂ ರಮಣ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ನನಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನೀನು ವಿವರಿಸಿದಂತೆ

ಆಕೆಯ ನಡೆ-ನುಡಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಆಕೆ ನಾನು ಹಿಂದುಗಳ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಪ್ರೇಮ-ರೌದ್ರ-ಸೌಂದರ್ಯ-ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ವೇದಘೋಷದ ನಡುವೆ ಜನಿಸಿದ ಆಕೆ ಹೇಗೆ ಅದರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಳು! ಕೂಳಿಗೋಸ್ಕರ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ಇದ್ದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ದಾತ ದೊರೆತೊಡನೆಯೇ ವಿಶಾಲ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಲು ಹೋದಳು. ಅದಕ್ಕೇಕೆ ಅಷ್ಟು ಚಿಂತೆಪಡುತ್ತಿದ್ದೀ ?

ಸಿಸ್ಟರ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಏನೋ ಮೂಢಳಾಗಿ ಆತನ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದ್ದು ಸರಿಯೇ. ಓದಿದ, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿರುವ ನೀನೂ ಸಿಸ್ಟರಳ ಮಾತಿಗೆ ತಲೆದೂಗಿದೆಯಲ್ಲಾ! ನಾವು ಹಿಂದುಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆಯೇ ಎಷ್ಟು ಜನ ಹಿಂದುಗಳು ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವುದಿಲ್ಲ? ಆತ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಂ. ಎ. ಬೈಬಲಿಲ್ಲದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದೆಯೇ? ಬರಿಯ ಡಾಕ್ಟರಾದ ನಿನಗೆ ಅದು ವೇದ್ಯವಾಗಿಲ್ಲವೇನೋ! ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿವಾಹವನ್ನು ಅವರ ದೇವನ ವಾಸ್ತವ್ಯವಾದ ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುದರಿಂದಲೇ ಅವರ ರಕ್ತಗತವಾದ ಹಿಂದೂಧರ್ಮದ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ನೀನು ಈ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರೇಮಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕ್ಷಮಿಸಬಹುದೆಂದೆ. ಕ್ಷಮಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಆಗ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರೂ ಅಷ್ಟೆ, ತಮ್ಮ ಮತದಿಂದ ಬೇರೆ ಮತಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಕೂಳು, ಬಲಾತ್ಕಾರ ಇಲ್ಲವೇ ವಿವಾಹ! ಮತವನ್ನೊಲಿದು ಬರುವವರು ಅಪರೂಪ. ನೂತನ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೂ ಮತವನ್ನು ಬಿಡದೆ ಬೆಳೆದರು. ದೊಡ್ಡ ವರಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಮತಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆಯೇ? ನಾನು ಈಗ ನನ್ನ ವೇದಾಂತದ ಎಂ. ಎ. ಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲಾ ಮತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಹಿಂದೂಧರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀವಿವೇಕಾನಂದರು ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿದ್ದೇನೆ. ಆಗಾಗ ಇಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಪಾಠಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮಾರ್ಗರಟ್, ಕೋಪಿಸಬೇಡ; ಶ್ರೀ. ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಹಿಂದೂಮತ ಸಾಗರ; ನಮ್ಮದು ಒಂದು ಕೊಳ. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಜನವನ್ನು ಕೂಳಿನಾಸೆ ತೋರಿಸಿ ಏಕೆ ನಾವು ಕೊಳಕ್ಕೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ! ಈಗಲೂ ಅಷ್ಟೆ, ಅವರೇ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದು ಅನ್ನ, ಮತಬೋಧನೆಯಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ನದಾನ ವಿತ್ತರೆ ದೇವ ಮೆಚ್ಚುವನು.

ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಆಕೆ ಕ್ರೈಸ್ತಮತದಿಂದ ಹೊರಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವುದೇ, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷಮಿಸದಂತಹ, ನಿನ್ನ ವಿಪರೀತವಾದ ಕೋಪವೆಂದು

ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಕೆಯ ವಿವಾಹಕ್ಕಿಂತ ಆಕೆಯ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಡು ಮುಂದೆ ಏನು? ನಾವುಗಳು ಅವರನ್ನು ಕಪ್ಪುಜನವೆಂದು ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಎರಲ್ವೆಂದು ಹಿಂದುಗಳೂ ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರ ಪಾಡು ಮುಂದೆ ಆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಜಾರ್ಜರ ಪಾಡಿನಂತೆಯೇ! ಎಷ್ಟು ಹಣವಿದ್ದರೇನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಮಾನಗಳಲ್ಲದ ಮೇಲೆ, ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ! ಈಗ ನೋಡು! ಆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವರ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಬಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು. ಮುಂದಿನ ಅವರ ಜೀವನದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ನಲಿಯಬಹುದು. ಯಾರು ಬಲ್ಲರ; ಆ ಮಕ್ಕಳು ಏಕೆ ಮುಂದೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕೌಸ್ಲಿನ ಮೆಂಬರುಗಳಾಗಬಾರದು! ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮುಂದಿನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ—ನಮ್ಮ ಪ್ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ರೂಸ್ವೆಲ್ಟ್ ರಂತೆ—ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬನಾಗಬಾರದು! ಆಗ ಅಗಬಹುದಾದ ಆ ಬಡ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಭಾವೀ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಾಗುವಂತಿರುವ ಆಕೆಯನ್ನು ಏಕೆ ನಾವು ಈಗಲೇ ಹೋಗಬಾರದು?

ಮಾರ್ಗರೆಟ್! ನಾನೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬೋಧಕಳಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ದೀನಬಂಧು ಅ್ಯಂಡ್ರೂಸರ, ನಾನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬೋಧಕನಾಗಿ ಬಂದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡೆ' ಎನ್ನುವ ಮಾತುಗಳು ಹಿಂದೂ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಕೊಡುತ್ತಿವೆ. 'ಎಲ್ಲಾ-ದೇವರುಗಳ ನಮಸ್ಕಾರವೂ ಒಬ್ಬ ದೇವನಿಗೇ ಸೇರುತ್ತದೆ' ಎನ್ನುವ ಹಿಂದೂಮತದ ವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡು!

ಮಾರ್ಗರೆಟ್! ನಾನು ಇಂದಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೇನೆ. ಎಂದಾದರೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಮರೆಯದೆ ಆ ಅದರ್ಶ ಹಿಂದೂ ರಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಗೆಳತಿ! ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಅದನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿಕೊಡು. ಈ ಕಾಗದ ಬೊಡನೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಹತ್ತು ಡಾಲರುಗಳಿಗೆ—ಏನೋ ಮೂವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯಂತೆ. ಅದು ಇನ್ನೂ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದು—ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಸರಿಯಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತೆಗೆದು ಆಕೆಗೆ ನನ್ನ ಉಡುಗೊರೆಯಾಗಿ ಕೊಡು. ಇದರೊಡನೆ ನೀನೂ, ಸಿಸ್ಟರ್ ಮಾರ್:ಸಳಂತೆ ನಿನ್ನ ವಿಶಾಲಹೃದಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉಡುಗೊರೆಯನ್ನಿತ್ತರೆ ನಿನ್ನ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಡುವಳು.

ನಿನ್ನ ಮನ ನೋಯುವಂತೆ ಏನಾದರೂ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಮತ್ತು ಜೀವದ ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಮುತ್ತುಗಳು.

ನಿನ್ನ
ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನ.

‘ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯಾನ’ ಎಂದು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಕಾಗದ ಜಾರಿ ಆಕೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಫಳಫಳನೆ ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೊಳೆದವು. ತನ್ನ ಮೊಬ್ಬಿನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ, ಶಲೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೈತ್ತಿ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ಪಟಗಳಲ್ಲಿ ಎರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಿಸ್ತದೇವನ ಮೇಲೆ ದೈನ್ಯಕಟಾಕ್ಷವನ್ನು ಬೀರಿದಳು.

—

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥನಾಮಾಲೆ ~~ಪ್ರಕಟಿಸಿದ~~ ಆರಂಭಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳು

೧	'ಸುದರ್ಶನ	ಆನಂದಕಂದ	೦-೧೪-೦
೨	'ನವಿಲುಗರಿ*	ಬೇರೆಬೇರೆಯವರು	೦-೧೨-೦
೩	ತ್ರಿಪುರದಹನ*	ಮ. ಆ. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್	೦-೧೨-೦
೪	'ಬಾಳುರಿ*	ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ	೦-೧೨-೦
೫	ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗಿ*	ಆರ್. ವ್ಯಾಸರಾವ	೦-೧೨-೦
೬-೭	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೃಷ್ಟಿ*	ಶ್ರೀರಂಗ	೧-೧೨-೦
೮	ಜೀವನ*	ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ	೦-೧೨-೦
೯	ಕಾಳರಾತ್ರಿ*	ಮಧುರಚೆನ್ನ	೦-೧೨-೦
೧೦	'ಧರ್ಮಶಿರ*	ಜಡಭರತ	೦-೧೪-೦
೧೧	'ರಾಜಯೋಗಿ	ಆನಂದಕಂದ	೧-೦-೦
೧೨	ಕೋಲ್ಮಿಂಚು	ಬೇರೆಬೇರೆಯವರು	೧-೧೨-೦
೧೩-೧೪	ಇಜ್ಜೋಡು*	ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ	೧-೮-೦
೧೫	ಕುರಿಹಿಂಡು*	ಜಾಧರ	೧-೦-೦
೧೬	ಧೂಮಕೇತು	ಕಡಂಗೊಡ್ಲು ಶಂಕರಭಟ್ಟ	೦-೧೪-೦
೧೭	ಧರ್ಮಜ್ಯೋತಿ	ಮ. ಆ. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್	೧-೪-೦
೧೮	ಸೇವಾಪ್ರದೀಪ	ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ	೦-೧೨-೦
೧೯	ದಿಲ್ಲಿಶ್ವರನ ದಿನಚರಿ*	ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ	೦-೧೨-೦
೨೦	ವುಷ್ಪಮಾಲೆ	ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ (೨ನೇ ಅವಸ್ಥೆ ಅಜ್ಜಿ ನಲ್ಲಿ)	
೨೧	ಸೋಲೋ ಗೆಲವೋ	ದೇವುಡು	೦-೧೨-೦
೨೨	ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮಾಜ*	ಆರ್. ವ್ಯಾಸರಾವ್	೦-೧೪-೦
೨೩	ಪಾವನಪಾವಕ	ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ	೦-೮-೦
೨೪	'ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ	ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ	೧-೦-೦
೨೫	ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ	ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ	೦-೧೨-೦
೨೬-೨೭	ಎರಡು ಧ್ರುವ	ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಮದಾರ	೨-೦-೦
೨೮	'ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ	ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ	೧-೦-೦
೨೯	ಹೂಬಾಣಗಳು*	ಪ. ರಮಾನಂದ	೧-೮-೦
೩೦	ಮಹಾವೂರ	ಎಸ್. ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ	೦-೧೨-೦
೩೧	'ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ	ಆ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯ	೧-೦-೦
೩೨-೩೩	ಪ್ರೇಮಾಹುತಿ	ಗುರುರಾಜ ಜೋಶಿ	೧-೮-೦

